

H. FREYMANN

LADINA
KEELE
LUGEMIK

ks

H. FREYMANN

LADINA KEELE LUGEMIK

ÕIGUSTEADUSKONNA ULIÕPILASTELE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

EESSÕNA.

Käesolev lugemik on määratud õppevahendiks TRÜ Õigusteaduskonna statsionaarseile ja mittestatsionaarseile üliõpilastele.

Lugemiku esimene osa sisaldab vastavalt läbivõetavale grammatilisele materjalile süstemaatilises järjekorras esitatud harjutuslauseid peamiselt sententside, vanasõnade ja mitmesuguste rooma autorite väljendite näol. Iga pala järel on antud mõned eestikeelsed laused tõlkimiseks ladina keelde.

Lugemiku teine osa sisaldab pikemaid väljavõtteid rooma juriidilistest tekstidest.

Kõik palad on varustatud sõnastiku ja seletustega.

Avaldan tänu TRÜ õppejõududele E. Ilus'ale, H. Kadari'le, K. Ramul'ile, K. Reitav'ile, R. Kleis'ile ja L. Gross'ile, kellede näpunäited on tööle mitmeti kasuks tulnud.

Koostaja.

ESIMENE OSA

*I deklinatsioon. Praesēns indicātīvi
(esse, I konj.).*

I

1. Eurōpa est terra. 2. Italia est terra Eurōpae. 3. Lȳdia et Anna sunt amīcae. 4. Agricolae terram arant, nautae nāvigant. 5. Magistra sum, discipulae estis. 6. Īnsula est patria nautārum. 7. Puellam adoptāmus. 8. In Āfricā sunt silvae palmārum. 9. Palmae cōpiam aquae amant. 10. Fēmina est in tūtēlā. 11. Stēllae nautis viam mōnstrant. 12. Īra saepe causa iniūriae est. 13. Poētae industriam agricolārum laudant. 14. In terrā est vīta, in lunā nōn est. 15. Cūr male labōrātis? 16. Ibi victōria, ubi concordia. 17. Historia est magistra vītae. 18. Amat victōria cūram.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Me oleme (nais)õpilased. 2. Itaalia on poeetide maa. 3. Sa adopteerid tütarlapse. 4. Te olete eestkoste all. 5. Kuu ja maa on tähed.

Harjutus 2. Deklineerida:

causa, tūtēla, iniūria, patria, amīca

Praesēns indicātīvi āctīvi (I ja II konj.).

II

1. Culpam negant. 2. Calumniae causā. 3. Valē, valētis, valēte!
4. Lūna saepe figūram litterae C habet. 5. Labōrāre et studēre dēbēmus. 6. Pecūniam filiae dat. 7. Cūrā, labōrā, studē! 8. Nōlī accūsāre! 9. Nihil semper flōret. 10. Sententiam Scaevolae probāmus. 11. Magistra rogat, discipula respondet. 12. Quis docet? Ego doceō. 13. Nōn semper lūnam vidēmus. 14. Lībram tenēre optāmus. 15. Respondēte, cum interrogō. 16. Nōlīte tacēre! 17. Centum dare spondēs? — Spondeō. 18. Experientia docet.

19. Scientia potentia est. 20. Ubi pigritia, ibi inopia. 21. Haud semper errat fāma. 22. Notā bene! 23. Contumācia cumulat poenam. 24. In sententiā manet.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ärge süüdistage! 2. Ma soovin töötada ja õppida. 3. Sa hoiad kaalu. 4. Scaevola jääb oma arvamuse juurde. 5. Te ei oma raha (Teil ei ole raha).

Harjutus 2. Deklineerida:

culpa, pecūnia, cōpia, libra, sententia

Harjutus 3. Konjugeerida:

negāre, accūsāre, habēre, tenēre, dare

Praesēns indicātīvī āctīvī (III konj.).

III

1. Latīnē legimus et scrībimus. 2. Ego condemnō et tū absolvis. 3. Quod agitis, bene agite! 4. Patriam amāmus, patriam dēfendimus. 5. Nōlī dīcere, sī tacēre dēbēs. 6. Bene vīvimus et multum labōrāmus. 7. In tabulīs scrībītis. 8. Disce et docē! 9. Fābulās poētārum libenter legimus. 10. Pecūniam solvere dēbētis. 11. Vince iram! 12. Bene discere dēbēs. 13. Quid dīcis? Nihil dīcō, taceō. 14. Dum vīvimus, labōrāre dēbēmus. 15. Causam dīcere. 16. In cūstōdiam addūcere. 17. Nōn scholae, sed vitae discimus. (Sen.) 18. Primō dēliberāte, deinde dīcite! 19. Epistula nōn ērubescit. (Cic.) 20. Quī nōn labōrat, nōn edit.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Armastage ja kaitske kodumaad! 2. Me peame raha maksma. 3. Te mõistate süüdi ja mõistate õigeks (vabaks). 4. Nad kirjutavad testamenditahvlikestele. 5. Scaevola annab kohtus seletust (vastust).

Harjutus 2. Konjugeerida:

scrībere, dīcere, condemnāre, agere, absolvere

Praesēns indicātīvī āctīvī (III konj. io-lõpul.; IV konj.).

✓ IV

1. Quid facis? Epistulam scrībō. 2. Nōlī facere iniūriam! 3. Fugit hōra, fugiunt annī. 4. Dīcere nōn est facere! 5. Vēndimus et pecūniam accipimus. 6. Fac viam! 7. Nātūra nihil facit frūstrā.

8. Centum dare prōmittis? — Prōmittō. 9. Audīte et intellegite!
10. Sciunt, quia audiunt. 11. Servī patriae libenter et honestē!
12. Interdiū labōrāmus, noctū dormīmus. 13. Quod nescīs, nōlī
dicere! 14. Sī bene audīmus, bene discimus. 15. Nōlīte pūnīre!
16. Tantū scīmus, quantum memoriā tenēmus. 17. Cūstōdīre
optātis. 18. Sī tacēs, cōsentīs. 19. Servī sapientiae et litterīs, nōn
glōriae et dīvitiīs! 20. Ut sentīmus, ita dicimus. 21. Quī quaerit,
reperit.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma müün ja saan raha. 2. Äрге tehke ülekohut! 3. Kui
otsid, (siis) leiad. 4. Miks te karistate? 5. Nagu mõtlen, nõnda
ütlen.

Harjutus 2. Konjugeerida:

accipere, pūnīre, facere, vēndere, cūstōdīre

Harjutus 3. Deklineerida:

via, nātūra, epistula, tabula, sapientia

II deklinatsioon (masc.).

✓ V

1. Reus nihil dēbet. 2. Amīce, salvē! 3. Nōn magister ad
discipulum venīre dēbet, sed discipulus ad magistrum. 4. Advocātus
reum dēfendit. 5. Arbitrī reōs aut condemnant, aut absolvunt.
6. Stichus est servus. — L. Titius dominus est. 7. Quis est
dominus servī? 8. Dūc discipulum ad magistrum! 9. Titius,
dominus fundī, servum vēndit et pecūniam accipit. P. Semprōnius
servum emit et pecūniam Lūciō Titiō dat. 10. Avē, magister! Valē,
magister! 11. Ovidius est poēta Rōmānōrum. 12. Rōmānī Rōmam
amant. 13. Populus iubet et cōstituit. 14. Iūliānus sententiam
Titii probat. 15. Vicīnus equō agrum arat. 16. Petrōnius est arbiter
ēlegantiae. 17. Lupus in fābulā. 18. Elephantum ex muscā facis.
19. Deus ex māchīnā. 20. Cūra prōdigī.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Rahvad käsivad ja otsustavad. 2. Vahekohtunik mõistab
kaebealuse (süüaluse) kas süüdi või õigeks. 3. Õpetaja õpetab,
õpilased õpivad. 4. Tere, Titius! 5. Sempronius ostab ja müüb orje.

Harjutus 2. Deklineerida:

domīnus, arbiter, reus, poēta

Harjutus 3. Konjugeerida:

iubēre, adoptāre, cōstituere, venīre, emere

✓ VI

1. Bellum incolis periculum parat. 2. Periculum est in morā. (Liv.) 3. Fac tēstāmentum! 4. L. Titius tēstāmentum facit. 5. Magister discipulō praemium dat. 6. Viri habent arma. 7. Librī sunt quasī arma discipulōrum. 8. Ager frūmentum praebet. 9. Nōn mūrī, sed viri sunt praesidium oppidī. 10. Inter bella et pericula nōn est locus ōtiō. 11. Argūmentum ā contrāriō. 12. Curriculum vitae. 13. Ignōrantia nōn est argūmentum. (Spin.) 14. Sine irā et studiō. (Tac.) 15. Quī dat mūtuum, amicum vēndit, inimicum emit. 16. Ex officiō. 17. Verba docent, exempla trahunt. 18. Ad ācta. 19. Ōtium post negōtium. 20. Ācta ēmendāre. 21. Irā initium insāniae est.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Testament on kehtiv. 2. Ülekohus on sageli sõdade põhjuseks. 3. Tõestused vastaspooltelt. 4. Nad parandavad protokolle (akte). 5. Mehed on isamaa kaitseks (kaitse).

Harjutus 2. Deklineerida:

tēstāmentum, mūtuum, ager, praesidium, littera

Harjutus 3. Konjugeerida:

ēmendāre, trahere, fugere, tenēre, servīre

I ja II deklinatsiooni adjektiivid.

VII

1. Sententia Pauli vērā est. 2. Puer librum Latinum tenet. 3. Terram Italiae oppida clāra, agrī lātī, silvae māgnae ōrnant. 4. Causa iūsta est. 5. Litterae variās fōrmās habent. 6. A. Agerius et N. Negidius adversārii sunt. 7. Libram aēneam teneō. 8. Probī amīcī amīcīs sunt exempla industriae et dīligentiae. 9. Culpam nostram negāmus; culpam vestram negātis; culpam suam negant. 10. Culpā amīcī mei lāta est. 11. Vicīnus meus aquam per fundum suum dūcit. 12. Populus Rōmānus liber est. 13. Avē atque valē, mī fili! 14. Per aspera ad astra. 15. Dolus malus. 16. Errāre hūmānum est. 17. Tūtēla tēstāmentāria et lēgitima. 18. Magister bonōrum. 19. Causa pūblica et causa privāta. 20. Nōn multa, sed multum. 21. Fūrtum manifestum et fūrtum nec manifestum. 22. Aliēna vitia in oculis habēmus, ā tergō nostra sunt.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma süüdistan oma naabrit. 2. Era- ja avalik testament. 3. Meie rahvad võidavad. 4. Sa eidad oma jämedat hooletust. 5. Minu sõber kiidab heaks sinu seisukoha.

Harjutus 2. Deklineerida:

causa pūblica, fundus suus, furtum manifēstum, populus liber, libra aēnea, ager pūblicus

Apud arbitrum.

Arbiter noster Marcus Tullius est vir labōriōsus et iustus. Hodiē apud arbitrum multae causae privātae sunt: dē dēbitis pecūniariis, dē tēstamentis et dē mandātis. Prīmus reus iam in iūdicīo est, cēterī reī etiam in iūdicīo sunt. In numerō causarum prīma est causa mea dē mandātō et dēbitō pecūnariō. Adversārius meus est Gāius Semprōnius.

Imperfectum indicātivī āctīvī.

VIII

Dē Italiā antiqūā.

Italia est terra Eurōpae et patria linguae Latīnae. Lingua Latīna est lingua populī Rōmānī. Incolae primī Italiae agricolae erant. Nātūra Italiae pulchra est. Rōma est in Italiā. Rōma antiqva erat oppidum parvum. Inter Rōmānōs erant dominī et servī. Vīta servōrum molesta erat. Bona dominōrum Rōmānōrum erant — servī, equī, mūlī, item praedia rūstica et urbāna: fundī, domicilia.

1. Reus culpam suam negābat. 2. Servī dominis suis serviēbant. 3. Fīlius meus per fundum tuum aquam dūcēbat. 4. Fēmina in familiā virī suī locum filiae obtinēbat. 5. Servōrum officia varia erant: aliī terram colēbant, aliī in agrīs labōrābant, aliī domī ministrābant, aliī puerōs et puellās docēbant, aliī alia faciēbant. 6. Advocātus in forō causam dīcēbat. 7. Candidātus togam candidam gerēbat. 8. Amīca tua librum Latīnum tenēbat. 9. Gallī magnās terrās, sed parva oppida habēbant. 10. Dominī saepe servōs pūniēbant. 11. Rōmānī bellum diūturnum cum Gallīs gerēbant. 12. Argūmenta falsa. 13. Persōna grāta. Persōna nōn grāta. 14. Ēdictum perpetuum.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Muistne ori orjas isandat. 2. Me eitasime oma sütid. 3. Teie naaber juhtis vee läbi meie krundi. 4. Titus koostas testamendi. 5. Isandate varandus oli mitmesugune.

Harjutus 2. Konjugeerida:

gerere, ministrare, punire, obtinere, facere

IX

1. Amāmus et semper amābimus patriam nostram. 2. Vērum amīcum pecūniā nōn parābis. 3. Inimīcōrum cōpiās nōn timēbāmus, nōn timēmus et nōn timēbimus. 4. Quod hodiē nōn est, crās erit. 5. Quid tacēs? Convincam, sī negās. (Cic.) 6. Quid ibi faciēs? 7. Ait praetor: sī nōn habēbunt advocātum, ego dabō. 8. Vitia erunt, dōnec hominēs. 9. Ubi crās eris? 10. Aulus Agerius vaccam vēndet. 11. Virī patriam armīs dēfendent et cūstōdient. 12. Imperātor dēcrētō vel ēdictō vel epistulā cōstituēt. 13. Librum dē oppidīs Graecōrum et Rōmānōrum legēmus. 14. Mātrimōnium iūstum (lēgitimum). 15. Peregrīnī dēditīciī. 16. Tabula rāsa.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Advokaat kaitseb kohtualust. 2. Me oleme homme eestkoste all. 3. Te müüte hobuse ja saate raha. 4. Rahvas käsib, käskis ja alati käsib. 5. Kui sa võitléd vapralt (fortiter), päästad sa kodumaa.

Harjutus 2. Konjugeerida:

amāre, timēre, dare, convincere, cūstōdīre

amāre. mütä a mütä c tō mütä mütä

III deklinatsioon (masc.).

X

1. Reus āctōrī nihil dēbet. 2. Cēnsōrēs mōrēs populī regunt. (Cic.) 3. Iūcunda est praeteritōrum labōrum memoria. 4. Grammaticī — cūstōdēs Latīnī sermōnis. (Sen.) 5. Sine labōre vīta hominū misera est. 6. In silvīs Eurōpae olīm leōnēs habitābant. 7. Glōria et honor māgnus sunt praemium labōris. 8. Multi flōrēs sunt sine odōre. 9. Nēmo dēbet esse iūdex in propriā causā. 10. Cōnsilium ducum peritōrum mīlitibus placet. 11. Praetor peregrīnus. 12. Fūr improbus. 13. Plēnus venter nōn studet libenter. 14. Necessārius hērēs. 15. Quot hominēs, tot sententiae. 16. Nēmo iūdex sine āctōre. 17. Perīculum est ēmptōris. 18. Error calculī et error in persōnā. 19. Honōrēs mūtānt mōrēs. 20. Nōn rēx est lēx, sed lēx est rēx. 21. Legātī prō praetōre.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Tsensorid olid kommete valvurid. 2. Kohtunik mõistis kaebeluse õigeaks. 3. Töö on töökale inimesele meeldiv. 4. Hageja esines kohtus omas asjas. 5. Preetor kandis valget toogat.

Harjutus 2. Deklineerida:

11 16 necessārius hērēs, cūstōs iūstus, praedium rūsticum, tūtēla lēgitima, praetor peregrīnus

Dē militibus Rōmānis.

Māgnus erat numerus militum Rōmānōrum. Militēs Rōmānī aut peditēs erant aut equitēs. Arma peditum et equitum māgnifica erant. Peditibus erant gladii, pila, lōricae, galeae, scūta. Arma equitum ab armīs peditum nōn admodum dīversa erant. Equitibus Rōmānīs equī ēgregiī erant. Māgna erat cōstantia militum Rōmānōrum. Militēs Rōmānī cūstōdēs et dēfēnsōrēs patriae erant. Militēs Rōmānī victōrēs multōrum populōrum erant. Praemium labōrum militum erat victōria et glōria et honor patriae. Māgna erat in Rōmānīs amor patriae.

Perfectum indicātīvī (esse).

XI

Dē Cicerōne.

Multi fuērunt clārī ōrātōrēs Rōmānōrum et Graecōrum. In numerō clārōrum ōrātōrum Rōmānōrum fuit Cicero. Glōria Cicerōnis māgna est; nam Cicero nōn solum ēgregius ōrātōr fuit, sed etiam impavidus dēfēnsor patriae et clārus scrīptor. Māgnus est numerus librōrum Cicerōnis. Māgnus patriae amor, māgna industria, māgna cōstantia in Cicerōne fuit.

Perfectum indicātīvī āctīvī. Supīnum.

1. Eloquentia multōrum Graecōrum māgna fuit. 2. Cōsulēs dēcrēvērunt. 3. Magistra discipulās suās laudāvit. 4. Ubi herī fuistis, arbitri? 5. Lūcius Titius uxōrem Maeviam dūxit. Deinde Maevia Titiō repudium mīsit atque Aulō Seiō nūpsit. 6. Ad fluvium Alliam Gallī Rōmānōs vīcērunt. 7. Lūcius Titius nepōtēs suōs aequīs partibus hērēdēs scrīpsit. 8. Cūr mea cōsilia neglēxistī? 9. Dux, postquam animōs militum ōrātiōne cōfirmāvit, sīgnum pūgnae dedit. 10. Legātī vērunt pācem petītum. 11. Biturīges ad Aeduōs lēgātōs mīserunt rogātum subsidiū. 12. Salūtātum vēnimus. 13. Vēnī, vīdī, vīcī. 14. Dixī et animam levāvī. 15. Oleum et operam perdidī. 16. Est, ut dixī. 17. Dē officiō praetōris. 18. Secundum āctōrem.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Kohtunik mõistis (kohtus) kaebeluse süüdi. 2. Roomlaste sõjad ei olnud mitte alati õiglased. 3. Advokaat abiellus hageja tütrega. 4. Tulen süüdistama. 5. Sa tegid hästi, et (quod) vaikisid.

Harjutus 2. Konjugeerida:

salūtāre, petere, dare, dūcere, facere

XII

1. Nōs hodiē in iūdicīō fuimus, vōs herī ibi fuerātis.
2. Ante bella Pūnica tōtam ferē Italiam Rōmānī expūgnāverant et multīs proeliīs populōs Italiae superāverant.
3. Sī quaesieris, inveniēs.
4. Sī bene didiceris linguam Latīnam, aliās linguās facile discēs.
5. Scīpiōnis filiae ex aerārīō dōtem accēpērunt, quia nihil illis reliquerat pater.
6. Actio rēcta nōn erit, nisi rēcta fuerit voluntās.
7. Quidquid ēgerō, continuō sciēs. (Cic.)
8. Leōnidās Thermopylās occupāverat ibique Persās exspectāvit.
9. Quidquid fēceris, approbābō.
10. Nōn crēdam, nisi lēgerō.
11. Vānam glōriam quī sprēverit, vēram habēbit. (Liv.)
12. Helvētīi iam per angustiās suās cōpiās trādūxerant et agrōs Haeduōrum vāstābant.
13. Sī quis filiō filiaeque tēstamentō tūtōrem dederit et ambō ad pūbertātem pervēnerint, filius quidem dēsinit habēre tūtōrem, filia vērō nihilō minus in tūtēlā permanet.
14. In dubiō secundum dēbitōrem.
15. Ut sēmentem fēceris, ita metēs.
16. Ā sententiā.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Konsul oli otsustanud.
2. Kui (me) otsime, (siis) leiame.
3. Ma koostasin testamendi, kui pärija tuli.
4. Me ei usu, kui me ei ole lugenud.
5. Ma olin täna preetori juures, seal, kus sa eile olid.

Harjutus 2. Moodustada põhivormid ja konjugeerida:

invenīre, quaerere, scīre, accipere, vāstāre

Harjutus 3. Deklineerida:

bellum Pūnicum, ōrātor clārus, mōs Rōmānus, causa propria, praemium māgnum

III deklinatsioon (fem.).

XIII

1. Manifēstum nōn eget probātiōne.
2. Iūdicēs, quī ex lēge iūdicātis, obtemperāre lēgibus dēbētis. (Cic.)
3. Prō patriā, prō libertāte, prō vitā certāmus. (Sall.)
4. Lēgis virtūs est imperāre, vetāre, permittere, pūnīre. (Modest.)
5. Iūstitia est laus māgna iūdicum.
6. Lēgēs duodecim tabulārum sunt lēgēs Rōmae antīquae.
7. Adhūc sub iūdice līs est. (Hor.)
8. Dominīs in servōs vitae necisque potestās erat.
9. Fūrem nocturnum lēx XII tabulārum permittit occīdere; diurnum autem tum dēmum, sī sē tēlō dēfendit.
10. In pūgnā plērumque nōn numerus militum, sed fortitūdō vincit.
11. Libertātem retinuimus, sed civitātem amīsimus.
12. Tribūnī plēbis māgnam potentiam habēbant.
13. Nulla rēgula sine exceptiōne.
14. Reus in exceptiōne āctor est. (Dig.)
15. Mōs lēgem regit.

16. Dūra lēx, sed lēx. 17. In fraudem lēgis, in fraudem crēditōrum.
18. Actio in persōnam. 19. Hērēditās interdum damnōsa est.
20. Tēstimōnium paupertātis.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Sa kaotasid vabaduse. 2. Antiikaja rahvaste juures olid orjad isandate võimu all. 3. Rooma riik oli sageli suures ohus. 4. Eksimus tehingus. 5. Seadus on alati kindel.

Harjutus 2. Deklineerida:

hērēditās tēstāmentāria, fūr nocturnus, causa prīvāta, dolus malus, lēx dūra

III deklinatsioon (neutrum).

XIV

1. Obligātiō est iūris vinculum. 2. Nūllum crīmen, nūlla poena sine lēge. 3. Sub nōmine pācis bellum latet. (Cic.) 4. Sunt et bellī, sicut pācis iūra. (Liv.) 5. Per agrum vicinī mei iter faciō. 6. Iūris lēgumque perītus. (Hor.) 7. Auctōrem opus laudat. 8. Prīvātōrum conventiō iūri pūblicō nōn dērogat. 9. Ō tempora, ō mōrēs! 10. Nox placet sceleri. (Sen.) 11. Dē factō. Dē iūre. 12. Iūra nōvit cūria. 13. Caput habēre. Caput nōn habēre. 14. Mēns sāna in corpore sānō. (Iuv.) 15. Historia temporum antiquōrum hominēs dēlectat. 16. Persōnae suī iūris. Persōnae aliēnī iūris. 17. Liberum corpus aestimātiōnem nōn recipit. 18. Pignoris causa est indīvidua. 19. Error in negōtiō, in persōnā, in corpore, in substantiā.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Riigi- ja eraõigus. 2. Preetor läks üle naabri krundi. 3. Muistseil aegadel oli kaht liiki (genus) inimesi (kaks inimeste liiki): vabad ja orjad. 4. Õigus elu ja surma üle. 5. Itaalia pealinn on Rooma.

Harjutus 2. Deklineerida:

iūs honōrārium, cīvitās Rōmāna, pignus indīviduum, mōs bonus, caput hūmānum

In iūre, in iūdicīō.

Aulus Agerius apud Numerium Negidium mēnsam argenteam dēposuit, sed Numerius Negidius dolō malō mēnsam nōn reddidit. Tum āctor (Aulus Agerius) reum (Numerium Negidium) in iūs vocāvit. Iūrisdictiōnem Rōmae praetor urbānus habēbat. Āctor

in iure apud praetorem a reo mensam vel pecuniam postulavit. Praetor ius dixit et actori legis actionem dedit atque iudicem dedit. Iudex in iudicio reum condemnavit.

Praesens indicativi passivi.

XV

1. Actionem praetor dat. — Actio a praetore datur. 2. Leges regunt populos. — Populi legibus reguntur. 3. Cicero Catilinam accusat. — Catilina a Cicerone accusatur. 4. Matrimonium dissolvitur aut bona gratia, aut cum ira animi. (Dig.) 6. Consilium a iuris perito datur. 7. Imperitia culpa adnumeratur. 8. Augetur memoria, si exercetur. 9. Natura, non poena ab iniuria arcemur. 10. Lige XII tabularum prodigo interdicitur suorum bonorum administratio. 11. Dons aut datur aut promittitur. 12. Si libidinibus regeris, servus es. 13. Nihil recte sine exemplo docetur aut discitur. 14. Sine legibus nulla est civitas, nam civitas legibus continetur. 15. Tantum ex lege Iulia et Papii Poppaei iure liberorum tutelam liberantur feminae. 16. In maleficiis voluntas spectatur. 17. Malo alieno saepe docemur. 18. Rati habitio mandato comparatur. 19. Beneficium invito non datur.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Kaebelune mõistetakse kas süüdi või vabaks. 2. Jämedat hooletust kõrvutatakse (võrreldakse) tahtlusega. 3. Ühiskonna maad jagatakse rahvale. 4. Kui te ei alistu (pareo, 2), siis karistatakse teid. 5. Kuhu (quō) sind saadetakse?

Näidis. Act. Agricola agrum arat. — Pass. Ager ab agricolā aratur.

Harjutus 2. Moodustada põhivormid ja konjugeerida:

dare, cõgere, augere, comparare, accipere

III deklinatsioon (i-deklin. I).

XVI

1. Romae liberi civēs et servi erant. 2. Apud bonum iudicem argūmenta plūs, quam tēstēs, valent. (Cic.) 3. In civitate liberā lingua mēnsque liberae esse debent. (Suet.) 4. Apud gentēs antiquās in potestate dominōrum servi erant. 5. Cūstōdēs arcium et urbium sunt militēs. 6. Trānsfugās licet quasī hostēs interficere. 7. Civēs Rōmānī iura habēbant: iūs suffragiī, iūs cōnnūbiī, iūs honōrum, iūs commerciī. 8. Latīnus ager plēbī dividitur. 9. Iūs est ars bonī et aequī. (Dig.) 10. Historia — tēstis temporum, lūx vēritātis, vīta memoriae, magistra vītae, nūntia vetustātis. (Cic.) 11. In tōtō et

pars continētur. (Gaius) 12. In pāce artēs et litterae flōrent, idcirco pāx māter artium appellātur. 13. Fīnis corōnat opus. 14. Mors nātūrae lēx est. 15. Mandātum morte dissolvitur. 16. Hostium mūnera — nōn mūnera. 17. Sententia iūs facit inter partēs.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Rahvuste õigus. 2. Linna valvur. 3. Rooma hääleõigusega (cum suffragiō) kodanikud, rooma hääleõigusetu kodanikud. 4. Titius on rooma kodanik. 5. (Sõjaväe) ülejooksikut tapetakse kui vaenlast.

Harjutus 2. Deklineerida:

civis liber, gēns antiq̄ua, iudex bonus, actio recta, iūs suum

Dē iure Rōmānō.

Fontēs iūris Rōmānī sunt: lēgēs populī Rōmānī, plēbiscīta, senātūscōnsulta, cōnstitūtiōnēs prīncipum, ēdicta praetōrum et respōnsa prūdentium. Lēx est, quod populus Rōmānus iubet atque cōnstituit. Plēbiscītum est, quod plēbs iubet atque cōnstituit. Cōnstitūtiō prīncipis est, quod imperātor dēcrētō, vel ēdictō, vel epistulā cōnstituit.

Imperfectum indicātivī passivī.

XVII

1. Servōs prō nullīs habēbant. — Servi prō nullīs habēbantur. 2. Avus alimenta nepōī praestābat. — Alimenta nepōī ab avō praestābantur. 3. Rōmae quotannis novī cōnsulēs creābantur. 4. Filiū uxor locō filiae habēbatur. 5. Sacri ānserēs publicē alēbantur in Capitoliō, arce Rōmānōrum. 6. Reus prōditiōnis accūsābatur. 7. In Galliā plēbs servōrum locō habēbatur. 8. Apud Rōmānōs in prīncipiō conviviōrum ōīa, in fine m̄ala appōnēbantur. 9. Cōnsilium ā iūris peritō dabatur. 10. Actor (Aulus Agerius) et reus (Numerius Negidius) in iūs vocābantur. 11. Puerī Graecōrum in multīs artibus exercēbantur. 12. Castra ā militibus vallō fossāque mūniēbantur. 13. Bona ōrātiō nōn ex ōre, sed ē pectore fluit. 14. Iūs nūdum. 15. Amor tussisque nōn cēlātur. 16. Obligatiōnēs ex dēlictō. Obligatiōnēs quasi ex dēlictō.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Preetori poolt esitati hagi. 2. Abielu lahutamine toimus (abielu lahutati) vabal kokkuleppel (ieaga kokkulepitult). 3. Katiilinat süüdistati Cicero poolt. 4. Pillajale keelati oma varanduse haldamine. 5. Naist peeti tütre kohal (naisel olid juriidilised õigused samad mis tütre).

Harjutus 2. Moodustada põnivormid ja konjugeerida:
vocāre, cūstōdīre, creāre, alere, exercēre

Harjutus 3. Deklineerida:

mēns libera, cōnsul novus, plēbs Rōmāna, ānsēr sacer, tempus
antīquum

III deklinatsioon (i-deklin. II).

XVIII

1. Maria habent litora, flūmina rīpās. 2. In flūminibus et maribus Asiae et Āfricae multa animālia fera sunt. 3. Cīvēs tribūnal praetōris circumstābant. 3. In marī Mediterrāneō sunt multa et varia genera animālium. 5. Dēmōsthenēs et Cicero exemplāria sunt ēloquentiae. 6. In marī rāra exemplāria animālium sunt. 7. Animal nōmen habet ab animā, nam in animālī est anima. 8. Nōnnūlla maria populīs antiqūis ignōta fuērunt. 9. Equitēs Rōmānī vectīgālia redimēbant. 10. Animālia sunt et in terrā, et in āere, et in aquā. 11. Tempestātēs marium periculōsae sunt. 12. Plēbs in discordiam cum patribus venit et sēcēdit in Sacrum montem. 13. In maria multa et māgna flūmina fluunt. 14. Ubi mel in ōre, ibi saepe fel in animō est. 15. Iūris prūdentia. 16. Iūs tāliōnis. 17. Alma māter.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Meres on palju saari. 2. Rooma kodanikel olid suured riigimaksud. 3. Paljud mered olid kreeklastele ja roomlastele tundmatud. 4. Taimed puhastavad õhku ja annavad (praebeō, 2) loomadele toitu. 5. Mere rannas on palju linde.

Harjutus 2. Deklineerida:

tribūnal urbānum, piscis parvus, exemplar rārum, tempestās
periculōsa, vectīgal māgnum

*Futūrum I passīvi.
i-deklin. erijuhtumid.*

XIX

1. Excitābitur laude aemulātiō. (Quint.) 2. Exemplis bonōrum movēbāmur, movēmur, movēbimur. 3. Post victōriam victōribus māgna praemia tribuentur. 4. Pūniēris, discipule piger. 5. Patria fortiter dēfendētur ā cīvibus. 6. Hostium clāmōribus milites nostrī nōn terrēbuntur. 7. Vōx ducis ā militibus audiētur. 8. Urbēs hostium dēlēbuntur. 9. Lictōrēs virgīs caedunt prōditōrēs secūrique feriunt. (Liv.) 10. Tēstāmentum nūllās vīrēs habet = tēstāmentum nōn valet. 11. Dum vīrēs annīque sinunt, tolerāte labōrēs. (Ov.)

12. Scire lēgēs nōn est verba tenere, sed vim ac potēstatem. (Dig.)
13. Graecī Trōiam ferrō ignīque vāstāvērunt. 14. Numerus Negidius bovem ēmit. 15. Cibī condīmentum famēs, pōtiōnis sitis est. 16. Auctōritās patrum. 17. Vis semper violat iūs. 18. Pater familiās. 19. Corpore senex, animō iuvenis. 20. Pānem et circēnsēs! 21. Aquā et ignī interdīcere. 22. Ōtium reficit vīrēs.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Noormeeste ja raukade üksmeel. 2. Neitsile antakse (fut. I) kaasavara. 3. Reeturit pekstakse (fut. I) Rooma liktori poolt viitsadega ja raiutakse (fut. I) kirvega. 4. Hea perekonnapea. 5. Nälgja talun kergemini (facilius) kui jānu.

Harjutus 2. Moodustada põhivormid ja konjugeerida:
tribuere, violāre, reficere, mūnīre

Harjutus 3. Deklineerida:

secūris acūta, vīs māgna, līctor Rōmānus, bōs parvus

Participium perfectum passivī.
Perfectum indicatīvī passivī.

XX

1. M. Tullius saepe dicit dē oppressā coniūratiōne Catilinae. 2. Cōstat autem iūs nostrum aut ex scriptō aut ex nōn scriptō. Scriptum iūs est lēx, plēbi scīta, senātūs cōsulta, principum placita, magistrātuum ēdicta, respōnsa prūdentium. 3. Captīvī Rōmam missī atque ibi in carcere inclūsī sunt. 4. Quī audiunt, aucīta dīcunt. (Ter.) 5. Māgna classis Persārum parvō numerō nāvium Graecōrum apud Salamīna victa est. 6. Multa bella ā Rōmānis terrā marīque gesta sunt. 7. Libertīnī sunt, quī ex iūstō servitūte manūmissī sunt. 8. Māgna Italiae pars ōlim ā rēge Pyrrhō vāstāta est. 9. Servus autem manūmissus capite nōn minuitur, quia nullum caput habuit. 10. Rōmulus et Remus, conditōrēs Rōmae, ā pāstōre educātī sunt. 11. Lūtētia est oppidum Parisiōrum, quod positum est in insulā fluvīi Sēquanae. 12. Ālea iacta est. 13. Dictum — factum. 14. Crīmīna impūnīta coalēscunt. 15. Post factum. Post scriptum. 16. Āctiō negotiōrum gestōrum. 17. Vae victīs! 18. Capitis damnātus est.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ostu- ja müügihagi (emptī et vēnditī). 2. Kunagi roomlaste poolt peeti palju sõdu. 3. Võidetud pärslased põgenesid laevadele. 4. Sa olid preetori poolt karistatud. 5. Vaenlased võideti maal ja merel.

Harjutus 2. Deklineerida :

coniūratiō oppressa, proelium commissum, crīmen impūnitum, rēx victus, conditor perītus

Harjutus 3. Moodustada pōhivormid ja konjugeerida :

ēducāre, interdīcere, audīre, inclūdere, mittere

*Plūsquamperfectum indicātivī passīvī.
Futūrum II passīvī.*

XXI

1. Carthāgō ā Scīpiōne capta et dēleta erat. 2. Pūnītī estis, quia nōn pāruerātis. 3. Rōmulus et Remus, ut fāma est, in iisdem locīs, ubi expositī ēducātique erant, urbem condere statuērunt. 4. Apud Rōmānōs fēminae ab omnibus officiīs cīvilibus et pūblicīs remōtae erant.

5. Pāx erit, sī urbēs hostium ā militibus nostrīs captae erunt. 6. Īnfāmiā notātur quī fūrtī, iniūriārum, dē dolō malō et fraude damnātus erit. 7. Nōn prius dormiēmus, quam negōtia nostra finīta erunt. 8. Sī frūstrā admonitus eris, pūniēris. 9. Ad angustias ā Leōnidā, rēge Lacedaemoniōrum, milites Graecī ductī erant; angustiae copiīs parvīs occupātae et cūstōditae erant. 10. Crīmen laesae māiestātis. 11. Āctiōnēs locātī — conductī. 12. Ēmptiō — vēnditiō.

Harjutus 1. Tōlkida ladina keelde :

1. Kui vaenlased on võidetud (fut.), läheme (tagasi) kodumaale. 2. Ta oli surma mõistetud. 3. Meie sõdurid haavasid paljusid vaenlasi. 4. Eestkoste naiste üle (gen.). 5. Hageja ja kaebealune olid kohtusse kutsutud.

Harjutus 2. Konjugeerida :

capere, finīre, condere, statuere, admonēre

Interpraetātiō stricta.

In tēstāmentō, ā Luciō Titiō factō, ita scriptum erat :

Maevius, filius meus primōgenitus, hērēs estō. Lānam, quae diē mortis meae in aedibus meis inventa erit, hērēs meus Sēiae, sorōrī suae, dare (= obligātus) estō.

Quaestiō ita prōposita est: an vestis, ex lānā facta, legātō continētur. Item Sempriōniō lēgāta est māteria, ex māteriā autem nāvis aedificāta erat ante mortem tēstātōris. An nāvem Sempriōniō dare obligātus est?

Quoniam ex contextū haud ambigua tēstātōris voluntās nōn appāret, locus est strictae interpretātiōnī et exācta verbōrum significātiō spectātur. Quid ergō est? Tēstāmētō videntur comprehēnsae lāna et māteria, nōn autem rēs artificiō et opere cōfectae; nāvis igitur et vestis in bonis hērēdis permanēbunt.

III deklinatsiooni adjektiivid.

XXII

1. Crīmen grave; culpa lāta; culpa levis. 2. Poena gravis; poena levis. 3. Pār in parem nōn habet iūrisdictiōnem. 4. Commūne perīculum concordiam parit. 5. Omnis dēfīnitiō in iūre cīvīli perīculōsa est. (Iav.) 6. Hominum causā omne iūs cōstitutum est. (Dig.) 7. Sociāle animal est homo. (Arist.) 8. Quod attinet ad iūs cīvīle, servī prō nullis habentur; quod ad iūs nātūrāle attinet, omnēs hominēs aequālēs sunt. (Dig.) 9. Omnis ars nātūrae imitātiō est. (Sen.) 10. Adversus perīculum nātūrālis ratiō permittit sē dēfendere. 11. Nūptiae sunt coniūctiō maris et fēminae et cōnsortium omnis vītae, dīvinī et hūmānī iūris commūnicātiō. (Mod.) 12. Lēx speciālis dērogat generālī. 13. Vīta brevis, ars longa. 14. Doctor iūris cīvīlis. 15. Omne initium difficile est. 16. Corpus iūris cīvīlis. 17. Causa crīminālis. 18. Omnia vincit amor. 19. Lēgēs omniaque iūra permūtantur. 20. Commūnis opīniō doctōrum. 21. Obligātiōnēs nātūrālēs.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Kogu elu ühtsus. 2. Vabaduse armastus on ühine kõigile inimestele. 3. Kõikide sõda kõikide vastu (contra c. acc.). 4. Naturaalõigus. 5. Abielu on mehe ja naise ühinemine (liit).

Harjutus 2. Deklineerida:

pignus generāle, causa crīminālis, sociāle animal, ratiō nātūrālis, culpa levis

IV deklinatsioon.

XXIII

1. Senātūs cōnsultum est, quod senātus iubet atque cōstituit. 2. Nihil semper suō statū manet. 3. Ēdicta sunt praecepta magistrātuum populī Rōmānī. 4. Lingua Latīna diū apud populōs Eurōpae in māgnō ūsu fuit. 5. Lēgum ministrī magistrātūs, lēgum interpretēs iūdicēs, lēgibus dēnique omnēs servīmus. (Cic.) 6. Sententiae nostrae māgnū in senātū pondus habent. 7. Mātrimōnium cum manū. Mātrimōnium sine manū. 8. Obligātiō cōnsēnsū contrahitur. 9. Etiam bēstiae arma habent: equus — ungulās, taurus — cornua. 10. Dēscrībēbātur in tribūs populis Rōmānus, in centuriās exercitus. 11. Sine duce exercitus corpus est sine spīritū. 12. Antīquī caput

sēdem omnium ferē sēnsuum nostrōrum putābant. 13. In lacubus sunt piscēs. 14. Manus manum lavat. (Sen.) 15. Abūsus nōn tollit ūsum. 16. Litterārum rādīcēs amārae, frūctūs dulcēs. (Cic.) 17. Largā manū. Parcā manū. 18. In maleficiīs exitus spectātur. 19. Cāsus bellī.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Inimeste looduslik seisund. 2. Ametnikud on seaduste valurid. 3. Lihased lapsed. 4. Roomlased nimetasid sõjaväe tiibu (āla, ae f.) sarvedeks.

Harjutus 2. Deklineerida:

ūsus māgnus, exercitus Rōmānus, lingua recēns, manus larga, cornū dextrum, lacus parvus

Litterae P. Scīpiōnis.

Scīpiō senātui salūtem.

Fuit Carthāgō, nunc iam nōn est. Expūgnāvī et dēlēvī urbem. Terrā marīque urbem oppūgnāvimus, omnia caede et incendiō implēvimus. Dēnique urbem et arcem militēs expūgnāvērunt et omnia incendiō dēlēvērunt!

Glōria armōrum populī Rōmānī tōtum orbem terrārum implēbit. Valēte!

V deklinatsioon.

XXIV

1. Dīligentia in omnibus rēbus valet. 2. Rēs pūblica nihil aliud quam māgna familia est. 3. Pūblicum iūs est, quod ad statum rei Rōmānae spectat, prīvatum, quod ad singulōrum ūtilitatem. (Ulp.) 4. Tua rēs agitur. 5. Omnes rēs aut mancipī sunt aut nec mancipī. 6. Pretium succēdit in locum rei. 7. C. Gracchus novīs rēbus studēbat. 8. Iūris prūdētia est divīnārum atque hūmānārum rērum nōlitia, iūsti atque iniūsti scientia. 9. In dextrō cornū aciēi Rōmānae erant equitēs sociōrum. 10. Diēs obligātiōnis cēdit. 11. Māgna autem differentia est inter mancipī rēs et nec mancipī. 12. Rēbus in adversīs spem retinē! (Cato) 13. Diēs diem docet. 14. Libertās inaestimābilis rēs est. 15. Actiō in rem. 16. Amīcus certus in rē incertā cernitur. 17. Possessiō malae fidei. 18. Actiōnēs bonae fidei.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Saabub obligatsioonini päev. 2. Keezi ei ole advokaat omas asjas. 3. Heauskne valdus. 4. Õigused võõrale asjale (õigused võõras asjas). 5. Isiku hagi.

Harjutus 2. Deklineerida:

fidēs bona, rēs pūblica, lēx ūtilis, diēs cōstitutā, frūctus dulcis

Adjektiivide võrdlemine.

XXV

1. Aqua gravior est quam āer. Aqua gravior est āere. 2. Culpa levis. Culpa levissima. 3. Lūce sunt clāriōra tua cōsilia omnia. (Cic.) 4. Occāsio praebet benignius respōsum. 5. Modus iūdex omnium rērum ūtilissimus est. 6. Prōlētārii erant pauperrimī hominēs in plēbe Rōmānā. 7. Hominibus pigris etiam facillimī labōrēs difficillimī sunt. 8. Ferrum hominibus magis necessārium est quam aurum et argentum. 9. Māgnū erat rēgnū Persārum, maius rēgnū Alexandrī Māgnī, māximū imperium Rōmānōrum. 10. Refōrmātiō in peius. 11. Lēx posterior dērogat lēgī priōri. 12. Culpa lāta dolō proxima est. 13. Nulla vīs est maior populī voluntāte. 14. Cīvitās summae auctōritātis. 15. Salūs populī — suprēma lēx. 16. Famēs est optimus coquus. 17. Summum iūs summa iniūria. 18. Summa summārum. 19. Dē minimis (rēbus) nōn cūrat praetor. 20. Trāditiō brevī manū. Trāditiō longā manu.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Aafrika on suurem kui Euroopa. 2. Väga halvad kodanikud valmistavad riigile hukatust. 3. Hilisem (pärastine) õigus tühistab endise (esimese õiguse). 4. Caesar oli rooma ülemjuhatajaist (gen. part.) kuulsaim. 5. Asja üürirent.

Harjutus 2. Deklineerida:

vīs maior, homo pauperrimus, rēgnū minus, cōsiliū pessimū, magistrātus melior

Capitis dēminūtiō.

Capitis dēminūtiōnis tria genera sunt: māxima, media, minima, nam tria sunt, quae habēmus: libertātem, cīvitātem, familiam. Cum libertātem āmittimus, māxima est capitis dēminūtiō. Cum libertātem retinēmus, sed cīvitātem āmittimus, media est capitis dēminūtiō. Cum et libertās et cīvitās retinētur, familia tantum mūtātur, minima est capitis dēminūtiō.

Prōnōmina persōnālia, reflexīva.

XXVI

1. Ego poēta sum, tū ōrātor es. 2. Rēs pūblica mihi vitā est meā cārior. (Cic.) 3. Apud mē, ut apud bonum iūdicem argūmenta plūs, quam tēstēs, valent. 4. Mihi nōmen est Gaius. 5. Salvē, mi

amīce! 6. Nōn iubeō, sed sī mē cōsulis, suadeō. (Cic.) 7. Inīquus es in mē iūdex. 8. Omnia mea mēcum portō. 9. Patria commūnis est parēns omnium nostrum. 10. Singulārum rērum dominium nōbīs acquiritur mancipātiōne, trāditiōne, ūsūcapiōne, in iūre cessiōne, adiūdicātiōne, lēge. 11. Unde tibi origō est? Ubi domicilium tuum habēs? 12. Mē dēlectant mea, tē tua. 13. Tē uxōremque tuam ad cēnam vocō. 14. Doceō vōs linguam Latinam. 15. Nōs fortēs erāmus, vōs timidī. 16. Hērēditās ad vōs pertinet aut vetere iūre, ut ex novō iūre. 17. Pāx vōbīscum. 18. Multi vestrum bene legunt, sed male scrībunt. 19. Frātrēs hērēditātem inter sē dīvidunt. 20. Industriā hominēs divitiās sibi parant. 21. Sēcum esse sēcumque vivere. (Cic.)

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma olen inimene. 2. Ma õpetan sinule ladina keelt. 3. Paljud meist ja teist olid eile minuga kohtus. 4. Töökusega inimesed valmistavad enesele rikkust. 5. Minu nimi on (minul on nimi) Aleksander.

*Prōnōmina dēmōnstrātiva
(hic, is, idem).*

XXVII

1. Haec causa est. 2. Ego hanc amō, et haec mē amat. (Pl.) 3. Hoc opus, hic labor est. (Verg.) 4. Quis huic rei tēstis est? 5. Et quidem summa dīvisiō dē iūre persōnārum haec est, quod omnēs hominēs aut liberī sunt aut servī. 6. Post hoc nōn est propter hoc.

7. Is est amīcus, quī in rē dubiā rē iuvat. (Pl.) 8. Eius belli causa haec fuit. 9. Quantī ea rēs est? 10. Appāret id etiam caecō. 11. Eam dūcere uxōrem cupit. (Pl.) 12. Apud eum sīc fui, tamquam domī meae. 13. Scīre lēgēs nōn est verba eārum tenēre, sed vim ac potestātem.

14. Idem per idem. 15. Amōris vulnus sānat idem, quī fēcit. 16. Nōn omnēs lēgēs nōn omnia iūra eiusdem generis eundem vigōrem, aut eandem fōrmam habent. 17. Rēs dissimilēs eōdem nōmine appellāre. 18. Nōn omnibus eadem placent. 19. De eā rē omnēs idem sentiunt.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma kirjutasin selle kirja oma käega. 2. Me näeme kohtunikku ja tema poega. 3. Mitte kõik inimesed ei oma samu kombeid ja harjumusi. 4. Mälu väheneb, kui (nisi) me teda ei harjuta. 5. Mitte alati samal seadusel ei ole sama jõud (Mitte alati sama seadus ei oma sama jõudu).

Harjutus 2. Deklineerida:

hic tēstis melior, id pretium maius, haec urbs pulcherrima, eadem rēs dissimilior, ea domus

XXVIII

1. Canis iste tuus mē momordit. 2. Mūtā iam istam mentem, mihi crēde! (Cic.) 3. Ille dolēt verē, quī sine tēste dolēt. (Mart.) 4. Haec tempora, hī mores; illa tempora, illi cōsulēs. 5. Tua ipsius culpa est. 6. Eō ipsō. 7. Ipsō iūre. 8. Tēstis ūnus, tēstis nūllus. 9. Nōn mihi sōlī vīvō, sed etiam patriae. 10. Caput et fundāmentum tōtius tēstāmentī est hērēdis institūtiō. 11. Per tōtam urbem vigiliae habēbantur. 12. Sine ūllō maleficiō. 13. Tēstāmentum utrōque iūre valet, cīvili et praetōriō. 14. Cōnsuētūdō est altera nātūra. 15. Quī fodit foveam alterī, incidet in eam. 16. Neutram in partem. 17. Nūlla lēx satis commoda omnibus est. (Cato.) 18. Inter virum et uxōrem donātiōnēs nūllius mōmentī erant. 19. Alius aliud agit. 20. Fātum nihil aliud est quam seriēs causārum. (Sen.)

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Muutuvad (mūtō 1.) seadused, muutuvad õigused, muutuvad ajad, muutume meie ise. 2. See kodanik ei oma mingit õigusvõimet. 3. Asi ise on tunnistajaks (tunnistaja). 4. See sõna on kesksost. 5. Andesta (ignōscō, 3.) teisele, mitte kunagi (nunquam) enesele!

Harjutus 2. Deklineerida:

id tōtum caput, ūnus hērēs, iste canis tuus, ūlla rēs crīminālis, ille tēstis sōlus

Rēs mancipī et nec mancipī.

Omnēs rēs aut mancipī sunt aut nec mancipī. Mancipī rēs sunt omnia praedia in Italicō solō, tam rūstica — quālis est fundus, quam urbāna — quālis est domus, item iūra praediōrum rūsticōrum (servitūtēs), velut via, iter, āctus, aquaeductus, item servi et quadrupedēs, velut bovēs, mūlī, equī, asinī. Cēterae rēs nec mancipī sunt (Ulp.).

Magna autem differentia est rērum mancipī et nec mancipī. Nam rēs nec mancipī ipsā trāditiōne plēnō iūre alterius fiunt, si corporālēs sunt et ob id recipiunt trāditiōnem. Itaque si tibi vestem vel aurum vel argentum trādō sive ex vēnditiōnis causā sive ex dōnātiōnis sive aliā ex causā, statim tua fit ea rēs (Gaius).

* * *

Dux militēs ad pūgnam contrā hostēs incitat.

Dux copiārum Rōmānis infestārum hīs fe·ē verbis et hāc orātiōne animōs militum cōfirmāvit. Invādunt Rōmānī, hostes nostrī, sed nunc in māgnō sunt periculō, propterea quod hārum regiōnum et

hārum silvārum ignārī sunt. Hae regiōnēs, hae silvae, hoc caelum, ipse aspectus huius generis hominum, haec omnia Rōmānōs terrent. In hīs silvīs nūllus exitus Rōmānīs patēbit. Haec patria nostra, hoc caelum, hī vicī tēstēs sunt iniūriarum Rōmānōrum.

Ad pūgnam vōs vocō. Sī hunc exercitum hostium superāveritis, liberī eritis, et nōs ipsī liberīque nostrī tūtī ā sūperbiā illīus populī erimus. Hōs hostēs libertātis nostrae vincēmus.

*Prōnōmina relātīva, interrogātīva,
indēfīnīta.*

XXIX

1. Bis vincit is, quī sē ipsum vincit. 2. Semper potentior lēx est, quae vetat, quam quae permittit. 3. Condiō, sine quā nōn. 4. Tuae rēs in quō statū sunt? 5. Sānus tū nōn es, quī fūrem mē vocās. 6. Māter semper certa est, pater vērō is est quem nūptiae dēmōnstrant. 7. Status quō ante. 8. In potestāte itaque sunt servī dominōrum, quae quidem potestās iūris gentium est. 9. Quid iūris (est)? 10. Hae autem rēs, quae hūmānī iūris sunt, aut pūblīcae sunt aut prīvātae. 11. Nam ex hīs persōnīs, quae neque in potestāte neque in manū neque in mancipiō sunt, quaedam vel in tūtēlā sunt vel in cūrātiōne, quaedam neutrō iūre tenentur. 12. Faber est quisque suae fortūnae. 13. Quaedam persōnae suī iūris sunt, quaedam aliēnō iūrī sunt subiectae. (Gaius) 14. Hominēs interdum nōn eadem dīcunt, quae sentiunt. 15. Malum nūllum est sine aliquō bonō. 16. Quod nōn est in āctīs, nōn est in mundō.

Harjutus 1. Tōlkida ladina keelde :

1. Oma on igaühele kallis. 2. Kelle kasu, selle oht. 3. Vajalikud tingimused (tingimused, ilma milledeta ei). 4. Kummale poole (pars) voolab see jõgi? 5. Kellel teist pole (kes teist ei oma) raamatut?

Harjutus 2. Deklineerida :

quidam custōs, quae(libet) condiō commūnis, quī fūr, quisque hostis, aliqua lēx

Numerālia cardinālia.

XXX

1. Ūnīus positiō nōn est alterīus exclūsiō. 2. Pactum est duōrum cōnsēnsus atque conventiō. 3. Trēs faciunt collegium. 4. Carthāgine quattuor annōs mānsimus. 5. Quis māne quattuor, merīdiē duōs, vespere trēs pedēs habet? 6. Bellum Pūnicum tertium fuit trium ferē annōrum. 7. Est autem capitis dēminūtiō priōris statūs permūtātiō: eaque tribus modīs accidit: nam aut māxima est

capitis dēminūtiō aut minor, quam quīdam mediam vocant, aut minima. 8. Plūris est oculātus tēstis ūnus, quam aurīti decem. (Pl.) 9. Rōma ad Tiberim in septem collibus condita est. 10. Lēgēs duodecim tabulārum sunt lēgēs Rōmae antīquae. 11. Mēnsis trīginta aut trīginta ūnum, sōlus Februarius duodētrīgintā aut undētrīgintā diēs continet. 12. Quot sunt octō et undecim? Undēviginti. 13. In portū erat classis ūndēsexāgintā nāvium longārum. 14. Annus est spatium trecentōrum sexāgintā quīnque aut sex diērum. 15. Decem milia hominum.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Rooma riik püsis 1240 aastat. 2. Muistsed roomlased austasid üheksat muusat (Müsa). 3. M ja C on kaks tähte. 4. Caesar saatis kaks leegioni (legio, õnis f.) Galliasse.

Harjutus 2. Kirjutada sõnadega:

7861, 1118, 4469, 8885, 3338

*Numerālia ordinālia, distribūtiua,
adverbia. Rooma kalender.*

XXXI

1. Septem fuērunt rēgēs Rōmāni: prīmus fuit Rōmulus, septimus Tarquinius Superbus. 2. Tertium nōn datur. 3. Ulpiānus librō quadrāgēsīmō quīntō dē tēstāmentō scribit. 4. Hōra est vīcēsima quārta pars dieī. 5. Senātor post sexāgēsimum et quīntum annum in cūriam venīre nōn cōgitur nec vetātur. (Sen.) 6. Annō trecentēsīmō septuāgēsīmō septimō (ab urbe conditā) tribūnī plēbis Licinius et Sextius prōmulgāvērunt lēgēs adversus opēs patriciōrum et prō commōdis plēbis. 7. Rōma condita est annō septingentēsīmō quīnquāgēsīmō tertīō. 8. Semel hērēs — semper hērēs. 9. Lēgēs omniū salūtem singulōrum salūti antepōnunt. (Cic.) 10. Semel iniūstum — semper iniūstum. 11. In singulis legiōnibus erant sēni tribūnī militum. 12. Annō ab urbe conditā trecentēsīmō tertīō lēgēs Duodecim tabulārum ēditae sunt, quae nunc quoque fōns omnis pūblicī prīvatīque sunt iūris. (Liv.) 13. Prīma Cicerōnis ōrātiō in Catilinam habita est in senātū a. d. VI Id. Nov. anno LXIII. 14. Caesar Idibus Martiis annō quadrāgēsīmō quārto interfectus est.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Romulus oli esimene Rooma kuningas, Numa Pompilius — teine. 2. Olen sündinud (nātus sum) aastal. 3. Teine Puunia sõda lõpetati aastal 201 e. m. a. 4. Üheksa ja kaheksa on seitseteistkümmend. 5. 30. dets. 1956. a.

Harjutus 2. Kirjutada antud järgarvud sõnadega:

2911., 515., 219., 409., 173.

Dē iūstitiā et iūre.

Iūris praecepta sunt haec: honestē vivere, alterum nōn laedere, suum cuique tribuere. Huius studiī duae sunt positionēs — publicum et privātum (iūs). Pūblicum ius est, quod ad statum rei Rōmānae spectat; privātum, quod ad singulōrum ūtilitātem pertinet (Corpus iūris civilis).

Adverbia.

XXXII

1. Prō et contrā. 2. Nūsquam sunt, quī ubique sunt. 3. Multa iam dē fortitūdine populōrum antiquōrum nōbīs nārrāta sunt. 4. Quī iūstē officia servāvit, fēlix est. 5. Omnēs ferē Gallī novīs rēbus studēbant et ad bellum celeriter excitābantur. 6. Quī sē ipse laudat, citō dērisōrem invenit. 7. Honestē vivere est fēliciter vivere. 8. Facilius est dīcere, quam agere. 9. Ācrius Rōmānī quam Gallī pūgnābant. 10. Liberōs ēducāre difficilius est, quam librōs legere. 11. Lacedaemoniī magis dē suā salūte et dē suō principātū cōgitābant, quam dē salūte commūnis omnium Graecōrum patriae. 12. Turpe est rem bene coeptam male finīre. 13. Potius sēro, quam nunquam. (Liv.) 14. Fortissimē nostrī cum hostibus pūgnāverunt. 15. Parēs cum paribus facillimē congregantur. (Cic.) 16. Bis dat, quī citō dat. 17. Audacter in rē, in cōsiliō prūdenter.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Toimi alati õiglaselt ja ausalt! 2. Te kirjutate väga ilusasti ja loete väga hästi. 3. Mitte miski ei õitse alati. 4. Ägedamalt võideldi. 5. Inimesed armastavad enam laita (maledicō 3.) kui kiita.

Harjutus 2. Järgmistest adjektiividest tuletada adverbid ja moodustada võrdlusastmed:

pulcher, fēlix, bonus, difficilis, prūdēns

*Praesēns coniūctivōi activōi, passivōi.
Coniūctivus hortatīvus, potentiālis,
dubitātīvus; ut fināle.*

XXXIII

1. Sit nox cūm somnō, sit sine līte dies! (Mart.) 2. Sīmus cauti! 3. Nē quis sit iūdex in suā causā! 4. In forum properēmus! 5. Nēmo dubitet. 6. Caveat ēmptor! 7. Ac prius dispiciāmus dē hīs, quae in tūtēlā sunt. 8. Quis hoc crēdat? 9. Quid agam, iūdicēs? 10. Valeant civēs mei, sint incolumēs, sint beātī; stet haec urbs praeclāra. (Cic.) 11. Superiōre librō dē iūre persōnārum exposuimus: modō videāmus dē rēbus. 12. Dō tibi pecūniam, ut

mihi Stichum servum dēs. 13. Superest, ut expōnāmus, quae persōnae in mancipiō sint. 14. Vivat nostra civitās, vivat, crēscat, flōreat! 15. Multī aliōs laudant, ut ipsī ab aliīs laudentur. 16. Magistrātūs vidēre dēbent, nē hominēs scelerātī reī pūblicaē perniciem parent. 17. Cēdant arma togae. (Cic.) 18. Audiātur et altera pars! 19. Nē bis dē eādē rē sit actiō!

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Rääkigem kohtus alati tõtt! 2. Olgu teiste (inimeste) elu meile õpetajaks! 3. Kodanikud, alistuge seadustele, et teid ei karistataks. 4. Mis nad peaksid tegema? 5. Valvaku (videõ) konsulid!

Harjutus 2. Konjugeerida (praes. coni. act., pass.):

negāre, agere, pārēre, dispicere, pūnīre

*Imperfectum coniunctivī activī, passivī.
Coniunctivus optātivus, dubitātivus; ut,
nē obiectivum.*

XXXIV

1. Utinam lēx esset eadem, quae uxōrī est, virō. 2. Quis crēderet? 3. Quid agerem, iūdicēs? 4. Mandō tibi, ut amīcō meō Marcellō pecūniam crēdās sub pignore. 5. Magistrātūs postulant, ut omnēs civēs lēgibus reī pūblicaē pāreant. 6. Dedī tibi pecūniam, ut mihi Stichum darēs. 7. Dominō datur actiō, nē reus lucrum faciat. 8. Rogāvistī mē, ut tibi nummōs mūtuōs darem. 9. Mōribus apud nōs receptum est, nē inter virum et uxōrem dōnātiōnēs valērent. (Dig.) 10. Videant (caveant) cōsulēs, nē quid rēspūblica dētrīmentī capiat. 11. Sī pecūniam dō, ut rem accipiam, ēmptiō — vēnditiō est; sīn autem rem dō, ut rem accipiam, permūtātiō est. (Dig.) 12. Quīdam lēge impediuntur, nē iūdicēs sint. (Dig.) 13. Hostēs timēbant, nē dux militēs ex castrīs ēdūceret.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Oh kui isa elaks! 2. Mis ma pidin otsustama? 3. Ma kartsin, et asi tuleb kohtusse. 4. Hoolitse (selle eest), et sa terve oleksid. 5. Ma palusin sinult, et sa mulle raha annaksid.

Harjutus 2. Konjugeerida:

impedīre, dare, accipere, timēre, expōnere

XXXV

1. Nē dixeris! Nōlī dicere! 2. Quod dubitās, nē fēceris!
3. Nēminem citō laudāveris, nēminem citō accūsāveris. (Sen.)
4. Quis hoc in dubium vocāverit? 5. In omnī quaestiōne prōpositum
sit nōbis bonum pūblicum! 6. Iūdicēs reōs interrogant, quibus
causīs ad scelera commōti sint. 7. Nulla ferē causa est, in quā
fēmina litem mōverit. 8. Tēstis officium est dicere, quae sciat aut
audiverit. 9. Permissum est itaque parentibus libēris, quōs in
potestate suā habent, tēstamentō tūtōrēs dare: māsulinī quidem
sexūs inpūberibus, fēminīnī vērō inpūberibus pūberibusque, vel
cum nūptae sint.

10. Utinam precibus uxōris paruisset! 11. Utinam nē vēnisset!
12. Cūr nōn dīxistis mihi, ubi fuissētis? 13. Interrogāvistis, ā quō
haec epistula scripta esset. 14. Videāmus nunc dē iīs, quae aliēnō
iūrī subiectae sint: nam sī cōgnōverimus, quae istae persōnae sint,
simul intellegēmus, quae suī iūris sint. 15. Hannibal, cum Alpēs
superāvisset, Italiam vāstāvit.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ärge lugege halbu raamatuid! 2. Jutustage minule, mida
eile kohtus kuulsite. 3. Te küsisite, kelle poolt see seadus on
kirjutatud? 4. Ära tee ülekohut! 5. Oh, kui ma sellele seadusele
oleksin alistunud!

Harjutus 2. Konjugeerida:

vocāre, nūbere, commovēre, subicere, scīre

Konditsionaallused.

XXXVI

1. Dā mihi veniam, sī errō. 2. Sī amicus meus es, tuī amīci
meī sunt. 3. Sī quis sibi plūs appetet, violābit iūs societātis
hūmānae. 4. Sī eris modestus, hominibus omnibus grātus eris.
5. Sī hoc dicēs, errābis. 6. Sī hoc nōn tū faciēs, Pūblius hoc
faciet. 7. Sī hoc dīxistī, errāvistī.

8. Sī hoc dicās, errēs. 9. Sī vēra nārrēs (nārrāveris), nōn opus
sit tēstibus. 10. Memoria minuitur, sī eam nōn exerceās.

11. Sī hoc crēderēs, errārēs. 12. Sī hoc dīxissēs, errāvissēs.
13. Sī omnēs discipulī memorēs essent praeceptōrum magistrī,
semper diligentēs et attentī essent. 14. Sī tacuissēs, philosophus
mānsissēs. 15. Nisi Graecī dolum adhibuissent, Trōiam nōn
expūgnāvissent. 16. Hominēs miserī essent, sī diēs mortis iīs
nōtus esset.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Kui sa vapralt võitled, päästad isamaa.
2. Kui sa aus oled, peavad sinust lugu tublid mehed (armastatakse sind tublide meeste poolt).
3. Ma oleksin sind kiitnud, kui sa hoolikam oleksid olnud.
4. Kui sa õpiksid, siis sa teaksid.

Verba dēpōnentia.

XXXVII

1. Adoptiō imitātur nātūram: minor nātū nōn potest maiōrem adoptāre. (Iust.) 2. Fatēre, sī quid nōn rēctē fēcisti! 3. Ingenuī sunt, quī liberī nātī sunt; libertīnī, quī ex iūstā servitūte manūmissī sunt. 4. Vincere scīs, Hannibal, victōriā ūtī nescīs. (Liv.) 5. Quī nāscuntur, patris familiam sequuntur. (Dig.) 6. Concordiā parvae rēs crēscunt, discordiā māximae dilābuntur. 7. Omnis etiam obligātiō vel ex contractū nāscitur vel ex dēlictō. (Gaius.) 8. Nōn prōgredi est regredi. 9. Omne autem iūs, quō ūtimur, vel ad pērsōnās pertinet vel ad rēs vel ad āctiōnēs. 10. Parturiunt montēs, nāscētur rīdīculus mūs. 11. Ex turpī causā āctiō nōn oritur! 12. Iūdicis est semper in causīs vērum sequī. (Cic.) 13. Scēlera pleraque ex cupiditāte nāscuntur: haec latrōnēs facit, haec pīrātae. (Quint.) 14. Imparēs nāscimur, parēs morimur. (Sen.) 15. Est proprium stultitiae aliōrum vitia cernere, oblivīscī suōrum vitiōrum.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Räägi (loquor 3.) ladina keeles! 2. Matkigem tarkade (sapiēns, sapientis) meeste eeskujusid! 3. Kohtualune on oma süü üles tunnistanud (omaks võtnud). 4. Asi ise räägib. 5. Karistus on kuriteole järgnenud.

Harjutus 2. Konjugeerida läbivõetud ajavormides:

fatēri, imitāri, prōgredi, ūti

Dē iūre cīvilī et iūre gentium.

Omnēs populī, quī lēgibus et mōribus reguntur, partim sui propriō, partim commūnī omnium hominum iūre ūtuntur. Nam quod quisque populus ipse sibi iūs cōstituit, id ipsius proprium est vocāturque iūs cīvile, quasī iūs ipsius cīvitātis. Quod vēō nātūrālis ratiō inter omnēs hominēs cōstituit, id apud omnēs populōs peraequē cūstōditur, vocāturque iūs gentium, quasī quō iūre omnēs gentēs ūtuntur. Populus itaque Rōmānus partim suō propriō, partim commūnī hominum iūre ūtitur. (Gaius)

XXXVIII

1. Lēx est rēcta ratiō, imperāns honesta, prohibēns contrāria. 2. Iūſtitia est cōnſtāns et perpetua voluntās iūs suum cuique tribuēns. 3. Errantī viam mōnſtrā! 4. Camillum triumphantem albī per urbem Rōmam vexērunt equī. 5. Sērō venientibus ossa. 6. Rēs nūlla cēdit primō occupantī. 7. Amantēs āmentēs. 8. Nullum crīmen vīnum est, sed culpa bibentis. (Cato) 9. Bona vacantia.

10. Verba volant, sc̄r̄pta manent. 11. Rōmānī complūribus proeliīs in Hispāniā ab Hasdrubale victī dē salūte nōn dēsp̄rāvērunt. 12. Damnum iniūriā datum. 13. Vae victis!

14. Iniūriam quī factūrus est, iam facit. (Sen.) 15. Ave, Caesar imperātor, moritūri tē salūtant! (Suet.) 16. Bellum sc̄r̄ptūrus sum, quod populus Rōmānus cum Iugurthā gessit. (Sall.) 17. Veniēbātis in Āfricam. Quaerō: Quid factūri fuistis?

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Juht kiidab vapralt võitlevaid sõdureid. 2. Sokrates rääkis sageli naerdes (rideō, 2) tõtt. 3. Magades me midagi ei näe, midagi ei tunne. 4. Jõuga võidetud jõud. 5. Ma kavatsesin õiglust austada.

Harjutus 2. Moodustada partitsiibid ja tõlkida:

nāsci, occupāre, tribuere, morī, prohibēre

Harjutus 3. Deklineerida:

iūs sc̄r̄ptum, rēs ācta, bonum vacāns, primus occupātūrus, magistrātus lōquēns

Dē Catōne.

In omnibus rēbus Catō singularī fuit industriā. Nam et agricola sollers et perītus iūris cōnsultus et probābilis orātor et cupidissimus litterārum fuit. Litterās Graecās senex didicit, quās sic avidē arripuit, quas diūturnam sitim explēre cupiēns. In studiō māgnū prōgressum fēcit. Causārum illūstrium, quās dēfendit, in senectūte cōnfēcit orātiōnēs.

*Ablatīvus instrūmentī, temporis,
causae, modī. Ablatīvus absolutus.*

XXXIX

1. Vehimur currū. 2. C. Servilius Ahāla Spurium Maelium manū suā occidit. 3. Bellō Pūnicō secundō Rōmāni saepe victi sunt. 4. Ducis virtūte patria est servāta. 5. Helvetiī victōriā suā gloriābantur.

6. Actōre nōn probante reus absolvitur. 7. Artēs innumerābilēs repertae sunt docente nātūrā. 8. Sōle oriente domō profecti sumus. 9. Cessante ratiōne lēgis cessat lēx ipsa. 10. Graeci advenientibus Persis Thermopylās occupāvērunt.

11. Causā cōgnitā fūr damnātus est. 12. Signō datō legiōnēs in hostem impetum fēcērunt. 13. Trōiā captā Aenēas in Italiam vēnit. 14. Rēgibus exāctis cōsulēs Rōmae creati sunt. 15. Tēstamentō factō pater mortuus est.

16. Ūsus-fructus est iūs aliēnis rēbus ūtendī-friendī salvā rērum substantiā. (Paulus) 17. Mē invitō. Invitō crēditōre. 18. Augustus nātus est Cicerōne et Antoniō cōsulibus. 19. Brūtus collēgam sibi creāvit P. (Pūblium) Valerium, quō adiūtore rēgēs eiēcerat.

Harjutus. Tōlkida ladina keelde :

1. Gallia sōda peeti C. Julius Caesari juhtimisel (juhiks olles). 2. Teada saanud pōhjuse, preetor esitab hagi. 3. Sōdurid, maha jāt nud laagri, pōgenesid (cōnfugiō, fūgī, fugitum, 3) metsa. 4. Roomlased Hannibali elu ajal (Hannibali elades) ei olnud muretud (sēcūrus a, um). 5. Selle ma teostan advokaadi kaasabil (abistades).

Lēgēs Liciniī et Sextiī.

Creātī tribūnī Licinius et Sextius prōmulgāvērunt lēgēs adversus opēs patriciōrum et prō commodis plēbis; ūnam: dē aere aliēnō ut dēductō eō dē capite, quod ūsūris pernumerātum esset, id quod superesset trienniō aequis pēnsiōnibus persolverētur; alteram: dē modō agrōrum, nē quis plūs quā quīngentā iūgera agrī possideret; tertiam: cōsulum ut alter ex plēbe creārētur.

Dē Alexandrō, rēge Macedonum.

Philippō, rēge Macedonum, occisō Alexander rēgnum occupāvit. Gentibus finitimis domitis ā rēge exercitus adversus Persās parātus est. Alexandrō bellum gerente Graeci bellum mōvērunt, sed dēvicti sunt. Hellēspontō traiectō Persās ad Grānicum flūmen vicit; plūrima oppida maritima portās Alexandrō aperuērunt. Rēx urbibus maritimis captis māgnam partem Asiae occupāvit.

Infinitivus. Accūsativus cum infinitivō.

XL

1. Vivere est militāre. 2. Nēmo dēbet bis pūniri prō ūnō dēlictō. 3. Praestat iniūriam accipere quā facere. 4. Lēx (hominēs) rēctē facere iubet, vetat dēlinquere.

5. Putō contractum valēre. 6. Negō culpam meam lātam esse. 7. Actor probat possessionem ad sē pertinēre. 8. Paulus negat actionem in hōc cāsū ā praetōre darī. 9. Praetor ēdicit sē coactūrum esse arbitrum dicere sententiam. (Dig.) 10. Putābam reum ā iūdice absolutum irī. 11. Pompōnius scribit actionem mihi tēcum fore. (Dig.) 12. Titium hērēdem meum esse iubeō. 13. Cōnstat ad salutem civium inventās esse lēgēs. (Cic.) 14. Iūstum est scelerātōs pūniri. 15. Negō iūs tibi esse fūmum aut aquam in fundum meum immittere. 16. Ariovistus dixit sē prius in Galliam vēnisse quam populum Rōmānum. 17. Cupiō tē Latīnē loquī. 18. Lēgem brevem esse oportet. 19. Sī filius ā patre exhērēdētur, nōminātim exhērēdārī dēbet; aliōquīn nōn prōdest eum exhērēdārī.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma arvan, et seadus karistab. 2. Ulpianus kinnitab (ütleb), et Julianuse seisukoht on õige. 3. Loodan (spērō 1), et vaenlased võidetakse (fut.). 4. Caesar käsib laevu ehitada. 5. Kohtualune ütleb, et ta midagi hagejale ei võlgne. 6. Tunnistan, et olen eksinud.

Harjutus 2. Moodustada infinitiivid järgmistest verbidest: pūnire, trādere, capere, ūtī, exhērēdāre

Dē virtūte ducis.

Epamīnōndās, cum vīcisset Lacedaemoniōs apud Mantinēam atque ipse gravī vulnere exanimārī sē vidēret, quaesivīt salvusnē esset clipeus; cum salvum esse flentēs suī respondissent, rogāvīt, essentnē fūsi hostēs; cumque id quoque ut cupiēbat audivisset, ēvellī iussit eam, quā erat trānsfīxus, hastam.

Nōminātīvus cum infīnitīvō.

XLI

1. Dicunt conventionem valēre. — Conventiō valēre dicitur. 2. Videō frātre[m] beātum esse. — Frāter mihi beātus esse vidētur. 3. Tēstātor vidētur nōn esse sānae mentis. 4. Cōnsuetūdō et mors vim lēgis videntur habēre. 5. Lēgibus hoc facere vetāmur. 6. Nōs nōn vidēmur esse victūrī. 7. Nōn sinor vīnum bibere. 8. Nōminātim autem exhērēdārī vidētur, sive ita exhērēdētur: Titus Filius Meus Exhērēs Estō, sive ita: Filius Meus Exhērēs Estō, nōn adiectō propriō nōmine. 9. Quī vetante praetōre fēcit, adversus ēdictum fēcisse vidētur. (Dig.) 10. Praetor iūs reddere dicitur. 11. Quae rēs pūblica[e] sunt, nūllius videntur in bonis esse; ipsius enim ūniversitātis esse crēduntur. 12. Fortis ac vehemēns orātor exīstimātur esse G. Gracchus. 13. Dēbitor tuus in fraudem

crēditōrum nihil facere vidētur. 14. Quī tacet, cōsentire vidētur. 15. Rōmulus Rōmam condidisse trāditur. 16. Iubeor domī manēre.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Pauli seisukoht näib õige olevat. 2. Arvati, et Sokrates on kõige targem kõikidest kreeklastest. 3. Sa näid kohtunik olevat. 4. Sõdureil kästi linn vallutada. 5. Räägitakse, et roomlased on võitnud Hannibali.

Cōnsecūtiō temporum.

XLII

1. Quid sit fūtūrum crās, fuge quaerere! 2. Nesciō, quid vesper sērus vehat. 3. Nōn intellegunt hominēs, quam māgnū vectīgal sit parsimōnia. 4. Tempora rei pūblicae quālia fūtūra sint, quis scit. 5. Nōtum est, quanta fuerit apud Lacedaemoniōs auctōritās lēgum Lycūrgī. 6. Sapiēns quīdam interrogātus, quid homo pessimum, quid optimum habēret, respondit: „Linguam“. 7. Lacedaemoniī nōn interrogābant, quot essent hostēs, sed ubi essent. 8. Iūdicēs reōs interrogant, quibus causis ad scelera commōti sint. 9. Nescire, quid ante nōs ēgerint hominēs, est in tenebris vīvere. 10. Epaminōndās dēcēdēs amicōs interrogāvit, salvusne clipeus suus esset. 11. Cerēs diū nescivit, ubi filia sua esset, quam Plūto ad inferōs abdūxerat. Ā sōle tandem accēpit, quis eam rapuisset.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Me küsisime, mis kohtunik otsustas. 2. Ütle mulle, mida sa loed. 3. Te küsite, kes selle kirja on kirjutanud (kelle poolt see kiri on kirjutatud). 4. Ma ei tea, kes (kelle poolt — ā quō) mind on kutsunud.

Gerundium.

XLIII

1. Legere dēlectat. 2. Iūs possidendī. 3. Modus vīvendī. 4. Verba dicendī, sentiendī et dēclārandī. 5. Facultās vīvendī. 6. Iūs autem ēdicendī habent magistrātūs populī Rōmānī. 7. Fortiter pūgnandō patriam servāte. 8. Aquaeductus est iūs aquam dūcendī. 9. Dīcendō dīcere, scrībendō scrībere discimus. 10. In statū nāscendī. 11. Ad agendum et ad intelligendum nātī sumus. 12. Gūtta cavāt lapidēm nōn vī, sed saepe cadēndō. 13. Bonae fidēi ēmptor esse vidētur, quī ignōrat ēmptam rem aliēnam esse aut putat eum, quī vēndit, iūs vēvendī habēre. (Dig.) 14. Lēgēs Lycūrgī labōribus ēducābant iuventūtem: vēnandō, currendō, natandō, ēsuriendō, sitiendō. 15. Culpa in ēligendō. 16. Hominis mēns discendō alitur et cōgitandō. 17. Potestās dēcernendī. 18. Līs infitiandō crēscit in duplum.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Edikti väljaandmise õigus. 2. Töötades (töötamisega) sa valmistad enesele rikkusi. 3. Lugemise ja kirjutamise kunst on paljudele inimestele väga raske. 4. Õppimisviis. 5. Ükski eluiga pole õppimiseks hiline (sērus, a, um).

Harjutus 2. Moodustada gerundium järgmistest verbidest:

rīdēre, statuere, ignorāre, vēndere, pūnīre

Gerundivum.

Coniugātiō periphrastica passīvi.

XLIV

1. Iūdex laudandus. 2. Iūstitia est virtūs laudanda. 3. Suī servandī causā. 4. Pacta sunt servanda. 5. Dēliberandum est saepe, statuendum est semel. 6. Argumenta nōn numeranda sunt, sed ponderanda. 7. Dē gustibus nōn est disputandum. 8. Lēx iubet ea, quae facienda sunt, prohibetque contrāria. 9. Nihil sine ratiōne faciendum est. 10. Pāx quaerenda est. 11. Iūs praetōrium est, quod praetōrēs intrōdūxērunt adiuvandī vel supplendī vel corrigendī iūris cīvilis gratiā propter ūtilitātem pūblicam. (Papin.) 12. Sōla cōgitātiō fūrti faciendī nōn facit fūrem. 13. Cēterum cēseō Carthāginem dēlendā esse. (Cato) 14. Vīvis, Catilīna, nōn ad dēpōnendam, sed ad cōnfirmandam audāciam. (Cic.)

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Kõik inimesed peavad surema (kõigil inimestel tuleb surra). 2. Isamaa kaitsmise pärast. 3. Seda oligi tarvis tõestada (dēmōnstrō 1). 4. Mitte palju raamatuid ei ole tarvis lugeda, vaid häid. 5. Kõikidel rahvastel tuleb nõuda rahu.

Lēgēs XII tabulārum.

Rōmānī, ut lēgēs novās scriberent, annō ante aeram nostram CDLIII trēs virōs lēgum cōgnōscendārum causā in Graeciam misērunt. Hī primum Athēnās ad Solōnis lēgēs dēscribendas vērērunt. Tum in aliās Graeciae cīvitātīs ad lēgēs, mōrēs, institūta cōgnōscenda iter fēcērunt. Cum legātī annō CDLII domum revērissent, proximō annō decemvirī lēgibus scribendis creatī sunt. Lēgēs in XII tabulis inscriptae sunt.

Verba sēmidēpōnentia.

XLV

1. Num negāre audes? 2. Urbem illam nātūrā locī mūnitam hostēs oppugnāre nōn ausī sunt. 3. Audendō virtūs crēscit, tardandō timor.

4. Rosā flōrente gaudeō. 5. Frūstrā gavisus sum. 6. Duōbus litigantibus tertius gaudet.

7. Bellum cum captivīs et fēminīs gerere nōn soleō. 8. In potestāte et masculī et fēminae esse solēbant; in manum autem fēminae tantum conveniēbant. 9. Solet ā iūris perītis dīci: „superflua nōn nocent“.

10. Nōtum est prōverbium illud: Fīde, sed cui fidās, vidē! 11. Quī amicōrum auxiliō cōnfidit, is etiam rēs difficiliōrēs forti animō aggredī audēbit. 12. Vitium est et omnibus fidere et omnibus diffidere.

13. Quandō revertēminī in urbem? 14. Legātī post diem tertium ad Caesarem sē reversūrōs esse dīxērunt. 15. Frāter meus nōndum revertit.

Harjutus 1. Tõlkida ladina keelde:

1. Kuulsime vaenlaste kisa, kuid nad ei julgenud võidelda. 2. Te rõõmustate, et kevad läheneb (appropinquō, 1.). 3. Usaldagem neid, kes meid usaldavad. 4. Saadikud pöördusid Rooma tagasi. 5. Rumalal on kombeks end kiita.

Harjutus 2. Konjugeerida järgmised verbid kõigis aegades: reverti ja gaudere

Sum — composita, posse.

XLVI

1. Actor et reus adsunt, sed tēstēs absunt. 2. Dum aberam, amicus meus nēgotia mea gerēbat. 3. Absēns damnātus est. 4. Mē absente, militēs, impetum nē fēceritis! 5. Patriae semper prōsit vīta vestra. 6. Sit sermō lēnis, insit in eō lepōs. (Cic.) 7. Pecūnia dēest. 8. Oberat hostibus patriae et improbīs cīvibus. 9. Nisi imperātor ipse illī proeliō interfuisset, hostēs victōrēs fuissent. 10. Status praesēns. 11. Hasdrubale mortuō Hannibal Poenīs praefuit. 12. Poena sine fraude esse nōn potest. 13. Ultrā posse nēmō obligātur. 14. Reus causam suam dīcere poterat. 15. Faciam, ut poterō. 17. Nōs multa possumus, quae veterēs nōn potuērunt. 18. Quīdam tabulās tēstāmentī ita dēlet, ut tēstāmentum legī nōn possit. 19. Omnis dēfīnitiō in iūre cīvīli periculōsa est: parum est enim, ut nōn subvertī posset.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Keegi ei või kõike teada. 2. Kohtunik võib tunnistajaid mitte usaldada. 3. Õpilane ei suutnud kõike meeles pidada. 4. Olin kasulik, kellele suutsin. 5. Oh kui me võiksime kõiki hädaohte vältida.

XLVII

1. Marcus hērēs meus estō! 2. Tētēs estōte! 3. Prō certō habetōte! 4. Censōrēs bīnī sunt, magistrātum quīnquennium habentō! 5. Salūs populī suprēma lēx estō. (Cic.) 6. Estōte fortēs nēve animōs dēmitōte! 7. Omnia plēbis institūta restituuntō! 8. In duodecim tabulīs haec lēx erat: Hominem mortuum in urbe nē sepelītō nēve ūritō. 9. Amīcītia cum populō Rōmānō hīs lēgibus et condiciōnibus estō! (Liv.) 10. Facitō, quod tibi expedit. 11. Ignōscitō saepe alterī, nunquam tibi! 12. Editō frūgāliter, bibitō moderāte. 13. Nōn satis ést pulchr(a) ésse poémata: dúlcia sūntō. (Hor.) 14. Stichus servus meus liber hērēsq̄ue estō. Cēterī omnēs exhērēdēs sūntō!

Harjutus 1. Tōlkida ladina keelde:

1. Titius peab olema sinu pärija! 2. Oma asja sa pead ise ajama! 3. Te peate raamatut lugema ja jutustama! 4. Ori peab olema vaba ja pärija! 5. Nad peavad minu tunnistajad olema!

Harjutus 2. Moodustada imperātīvus fūtūrī:

dēmittere, dēclārāre, sepelīre, respondēre, reficere

Rēs corporālēs et incorporālēs.

Quaedam rēs corporālēs sunt, quaedam incorporālēs. Corporālēs hae sunt, quae tangī possunt, velut fundus, homo, vestis, aurum, argentum et dēnique aliae rēs innumerābilēs.

Incorporālēs sunt quae tangī nōn possunt, quālia sunt ea, quae in iūre cōsistunt, velut iūs hērēditātis, ūsus frūctus, obligatiōnēs.

Nec ad rem pertinet, quod in hērēditate rēs corporālēs continentur: nam et frūctūs, quī ex fundō percipiuntur, corporālēs sunt, et id, quod ex aliquā obligatiōne nōbīs dēbētur, plērumque corporāle est, veluti fundus, homo, pecūnia.

Nam ipsum iūs successiōnis et ipsum iūs ūtendī-fruendī et ipsum iūs obligatiōnis incorporāle est. Eōdem numerō sunt iūra praediōrum urbanōrum et rūsticōrum, quae etiam servitūtēs vocantur.

ferre et composita.

XLVIII

1. Ferre labōrem cōnsuētūdō docet. 2. Alterā manū fert lapidem, pānem ostentat alterā. (Pl.) 3. Sōlis calor, pluvia, aēr efficiunt, ut terra frūctūs ferat. Sī hae rēs dēessent terra frūctūs nōn ferret. 4. Mercurium Gallī omnium inventōrem artium ferunt, viārum atque itinerum ducem. 5. Timeō Danaōs et dōna ferentēs. (Verg.)

6. Dē lēge ferendā. 7. Dē legē lātā. 8. Dīvus Nerva lēgem agrāriam tulit.

9. Nēmō plūs iūris ad alium trānsferre potest, quam ipse habet. (Dig.) 10. Tempore fūr aufert nocturnō, latrō diurnō. 11. Mancipī vērō rēs sunt, quae per mancipātiōnem ad alium trānsferuntur, unde etiam mancipī rēs sunt dictae, quod autem valet mancipātiō, idem valet in iūre cessio. 12. Agrī in cēsum referēbantur. 13. Refer ad senātum. (Cic.) 14. Reus ab sē culpam in militēs trānsferēbat. (Liv.) 15. Plēbs autem ā populō eō differt, quod appellātiōne populī ūniversī civēs significantur connumerātis patriciīs et senatōribus; plēbis autem appellātiōne sine patriciīs et senatōribus cēterī civēs significantur. (Iustin.)

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Kas te toote siia rahu või relvi? 2. Kandkem seda, mida me kanda suudame! 3. Põlde haritakse, et nad vilja kannaksid. 4. Kui toodi teade, et pärslaste laevastik on võidetud, olid kõik väga rõõmsad. 5. Mis juhus (fors) toob, talu!

velle, nõlle, mälle.

XLIX

1. Pūblium hērēdem meum esse volō. 2. Sī vīs pācem, parā bellum! 3. Quod volumus, ea libenter crēdimus. 4. Nīl volentī difficile est. 5. Illīc vivere vellem. 6. Faciam, quod volueris. 7. Veterēs enim voluērunt fēminās, etiamsī perfectae aetātis sint, propter animī levitātem in tūtēlā esse. 8. Faciant militēs tēstāmenta, quō modō volent, faciant, quō modō poterunt.

9. Frāter quī supererat, nōlēbat ei hērēs esse. (Dig.) 10. Quod nōn vīs, nē fēceris! 11. Quī quae vult dicit, quae nōn vult audit. (Ter.) 12. Ego tē vidēre nōluerim. 13. Nōlēns, volēns. 14. Dūcunt volentem fāta, nōlentem trahunt.

15. Aliēna vitia reprehendī quisque māvult, quam sua. (Quint.) 16. Pācem, quam bellum, mālumus. 17. Herī scribere nōluistī, nunc scribere māvīs quam lūdere.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Ma soovin, et sa oleksid õnnelik. 2. Teen, mida sa tahad. 3. Kui sa enam tahaksid töötada kui magada, oleksid õnnelikum. 4. Ütle, miks sa ei taha õppida ladina keelt.

Codicillus.

Lūcius Titius Seiam et Maeviam, libertōs suōs, aequīs partibus hērēdēs scrīpsit. Deinde cōdicillis ita cāvīt: Lūcius Titius Sēiae hērēdī salūtem. Maeviam, libertum meum, quem in tēstāmentō prō

parte dimidiā hērēdem instituī, eam partem hērēditātis vetō accipere; in eius locum et partem Pūblium Semprōnium hērēdem esse volō.

ire et composita.

L

1. Īre viā rēctā. 2. Quō itis? 3. Nesciō, quō eās. 4. Ī pede faustō! (Hor.) 5. Ībimus illī obviam. 6. Tē itūrum esse trāns mare crēdere nōn possum. (Cic.) 7. Iter est iūs eundī per fundum aliēnum. 8. Fāma crēscit eundō.

9. Tempus abire mihi est. 10. Invitat culpam quī peccātum praeterit. 11. Quī filium in potestāte habet, cūrāre dēbet, ut eum vel hērēdem instituāt vel nōminātim exhēret; aliōquīn sī cum silentiō praeterierit, inūtiliter tēstābitur. 12. Vōx audīta perit, littera scrīpta manet. 13. Trānseāmus nunc ad aliam dīvīsiōnem. 14. Sine prūdentiā nūllum inītur cōnsilium. 15. Sī hostēs flūmen trānsierint, eōs aggrediēmur. 16. Redeunte vēre redeunt avēs migrantēs. 17. Utrum abeāmus an maneāmus? 18. Cōsulī in urbem redeuntī multī cīvēs obviam iērunť.

Harjutus. Tōlkida ladina keelde :

1. Ma lähen homme sinna (eo), kus sa eile olid. 2. Kõik läheb mööda. 3. Võitnud vaenlased (abl. abs.), pöördus konsul Rooma tagasi. 4. Kust te tulete? Mingu nad tagasi laagrisse.

Dē servitūtibus.

Servitūtēs praedicōrum rūsticōrum sunt hae: iter, āctus, viā, aquaeductus. Iter est iūs eundī, ambulandī hominī. Āctus est iūs agendī vel iūmentum vel vehiculum. Viā est iūs eundī, ambulandī et agendī, nam et iter et āctum in sē viā continet. Aquaeductus est iūs aquae dūcendae per fundum aliēnum.

fieri, verba dēfectiva et impersonālia.

LI

1. Reus in exceptiōne fiāt āctor. 2. Ōrātōr fit, poēta nāscitur. 3. Cōnsensū fiunt obligātiōnēs: in ēmptiōnibus-vēnditiōnibus, lōcātiōnibus-conductiōnibus, societātibus, mandātis. 4. Volentī nōn fit iniūria. (Ulp.) 5. Quod nōn vetat lēx, hoc vetat fierī pudor. (Sen.) 6. Nūlla iniūria est, quae in volentem fiāt. 7. Fiāt iūstitia! 8. Adoptiō autem duōbus modīs fit, aut populī auctōritāte aut imperiō magistrātūs velut praetōris! 9. Lēx, quae in fraudem eius facta sunt, rescindit.

10. Dimidium facti, quī coepit, habet. (Hor.) 11. Mementō mori! 12. Meminisse dulce est, quae fuit dūrum pati. (Sen.) 13. Aiunt hominēs plūs in alienō negōtiō vidēre quam in suō. (Sen.) 14. Quī vitia ōdit, nōn hominēs ōdit.

15. Dēlictō dolēre, corrēctiōne gaudēre oportet. 16. Libertās est potestās faciendī id, quod iūre licet. 17. Ex malis mīnima ēligere oportet.

Harjutus. Tõlkida ladina keelde:

1. Nüüd olete te poisid; poisid saavad noormeesteks; noor-
mehed saavad meesteks! 2. Ma kinnitan, et see inimene kuulub
mulle (on minu oma). 3. Mitte kõik, mis on lubatud, pole hea.
4. Ma mäletan sind armastavat häid raamatuid.

TEINE OSA.

LII

Mancipātiō.

1. Mancipātiō est imāgināria quaedam vēnditiō, quod et ipsum iūs proprium cīvium Rōmānōrum est.

Eaque rēs ita agitur: cōram nōn minus quam quīnque tēstibus, cīvibus Rōmānis puberibus, et praetereā aliō eiusdem condiciōnis quī libram aēneam teneat, quī appellātur libripēns, is quī mancipiō accipit aes tenet et ita dīcit:

HUNC EGO HOMINEM IŪRE QUIRĪTIUM MEUM ESSE
AIŌ ISQUE MIHI ĒMPTUS ESTŌ HŌC AERE AENEĀQUE
LĪBRĀ.

Deinde aere percutit libram idque aes dat ei, ā quō mancipium accipit, quasī pretiī locō (Gāius).

2. Ideō autem aes et libra adhibētur, quia ōlim aereīs tantum nummīs ūtēbantur, nēc ūllus aureus vel argenteus in ūsū erat, sicut ex lēge Duodecim tabulārum intellegere possumus. Eōrumque nummōrum vīs et potestās nōn in numerō erat, sed in pondere (Gāius).

3. Mancipātiō locum habet inter cīvēs Rōmānōs eōsque peregrīnōs, quibus commercium datum est (Ulp.).

LIII

In iūre cessiō.

1. In iūre cessiō hōc modō fit: apud magistrātum populi Rōmāni, velut praetōrem, is cui rēs in iūre cēditur, rem tēnēns ita dīcit: „Hunc ego hominem ex iūre Quirītium meum esse aiō.“ Deinde postquam hic vindicāverit, praetor interrogat eum, quī cēdit, an contrā vindicet. Quō (= eō) negante aut tacente tunc eī, quī vindicāverit, eam rem addīcit. Hoc fierī potest etiam in prōvinciīs apud praesidēs eārum.

2. Plērumque tamen mancipātiōnibus ūtimur: quod enim ipsi per nōs praesentibus amicis agere possumus, hoc nōn interest nec necesse (est) cum maiōre difficultate apud praetorem aut apud praesidem prōvinciae agere (Gāius).

3. In iūre cessiō fit per trēs persōnās: in iūre cēdentis, vindicantis, addicentis.

In iūre cēdit dominus; vindicat is, quī cēditur; addicit praetor (Ulp.).

LIV

Epistula.

Sēia ita epistulam ēmisit:

„Lūciō Titio salutem. Si in eōdem animō et eādē affectiōne circā mē es, quō semper fuisti, ex continentī acceptis litteris meis distractā rē tuā, veni hūc. Tibi, quamdiū vivam, praestābō annuōs decem. Sciō enim, quia (= quod) valdē mē bene amās.“

Lūcius Titius et rem suam distrāxit et ad eam vēnit. Quaerō, an Lūciō Titio ex hāc epistulā salārium annuum debeātur.

Scaevola respondit: „Ex persōnis causisque praetorem aestimātūrum esse, an actiō danda sit“ (Dig.).

LV

Dē iūre persōnārum.

1. Omne iūs, quō ūtimur, vel ad persōnās pertinet vel ad rēs vel ad actiōnēs. Prius vidēamus dē persōnis. Summa dīvisiō dē iūre persōnārum haec est, quod omnēs hominēs aut liberī sunt aut servī. Rūrsus liberōrum hominum alii ingenuī sunt, alii libertinī.

Ingenuī sunt quī liberī nātī sunt; libertinī, quī ex servitūte manūmissi sunt (Gāius).

2. Est autem manūmissiō dē manū missiō, id est, datiō libertātis: nam quamdiū quis in servitūte est, manū et potestātī suppositus est, manūmissus autem liberātur potestāte (Dig.).

3. Sequitur dē iūre persōnārum alia dīvisiō: nam quaedam persōnae suī iūris sunt, quaedam alienō iūri sunt subiectae. Rūrsus eārum persōnārum, quae aliēno iūri subiectae sunt, aliae in potestāte, aliae in manū sunt (Gāius).

4. Videāmus nunc dē iis, quae aliēno iūri subiectae sunt: nam si cōgnoverimus, quae illae persōnae sint, simul intellegēmus, quae suī iūris sint. Ac prius dispiciāmus dē iis, quī in aliēnā potestāte sunt.

In potestāte itaque sunt servī dominōrum, quae (= et ea) potestās iūris gentium est: nam apud omnēs gentēs animadvertere possumus dominis in servōs vitae necisque potestātem esse, et quodcumque per servum acquiritur, id dominō acquiri (Gāius).

5. Sed hōc tempore neque cīvibus Rōmānis nec ūllis aliis hominibus, quī sub imperiō populī Rōmānī sunt, licet suprā modum et sine causā in servōs saevire: male enim nostrō iūre ūtī nōn dēbēmus (Gāius).

6. Item in potestāte nōstrā sunt liberī nostri. Quod (= et id) iūs proprium cīvium Rōmānōrum est: ferē enim nūllī aliī sunt hominēs, quī tālem in filiōs suōs habent potestātem, quālem nōs habēmus (Gāius).

LVI

Genera āctiōnum.

Genera āctiōnum duo sunt: in rem et in persōnam. In persōnam āctiō est, quā agimus cum aliquō, quī nōbīs vel ex contractū vel ex dēlictō obligātus est, id est quotiēns intendimus eum dare, facere, praestāre, oportēre.

In rem āctiō est, cum aut corporālem rem intendimus nostram esse, aut iūs aliquod nōbīs competere, velut ūtendī, fruendī, eundī, agendī vel aquam dūcendī.

Appellantur autem in rem āctiōnēs — vindicātiōnēs, in persōnam vērō āctiōnēs, quibus intendimus dare, fierīve, oportēre — condictiōnēs.

Āctiōnēs, quās in ūsū veterēs habuērunt, lēgis āctiōnēs appellābantur.

LVII

In manum conventiō.

1. In potestāte et masculī et fēminae esse solent; in manum autem fēminae tantum conveniunt.

2. Ōlim tribus modīs in manum conveniēbant: ūsū, farreō, coēmtiōne.

3. Ūsū in manum conveniēbat, quae annō continuō nūpta perseverābat, quia velut annuā possessiōne ūsū capiēbātur, in familiam virī trānsibat filiaeque locum obtinēbat.

4. Ut lēge Duodecim tabulārum cavētur, mulier, quae nōlēbat eō modō in manum marītī convenīre, quotannis trinocitiō poterat abesse atque eō modō cuiusque annī ūsum interrumpere.

Sed hoc tōtum iūs partīm lēgibus sublātum est, partīm ipsā dēsuetudine oblīterātum est.

5. Farreō in manum conveniunt per quoddam genus sacrificiī, in quō farreus pānis adhibētur, unde etiam confarreātiō dicitur. Quod (= id) iūs etiam nōstrīs temporibus in ūsū est, nam flāminēs maiōrēs item rēgēs sacrōrum, nisi ex farreātīs nātī, nōn leguntur.

6. Coëmptiōne vērō in manum conveniunt per mancipātiōnem, id est per quandam imāgināriam vēnditiōnem: nam cōram nōn minus quam quīnque tēstibus civibus Rōmānis pūberibus, item libripēde, emit is mulierem, cuius in manum convenit (Gāius).

LVIII

Dē prōdigis.

1. Lēgi Duodecim tabulārum prōdigō interdicitur bonōrum suōrum administrātiō, quod mōribus ab initiō intrōdūcēbatur (Dig.).

2. Mōribus per praetōrem bonis interdicitur hōc modō: „Quandō bona paterna avitaeque nēquitiā tuā disperdis liberōsque tuōs ad egestātem perdūcis, ob eam rem tibi aere commerciōque interdīcō“ (Paulus).

LIX

Dē tēstibus.

Adhibērī tēstēs possunt nōn solum in crīminālibus causīs, sed etiam in pecūniāriis litibus.

Quibusdam lēgibus amplissimus numerus tēstium dēfīnitus est, tamen ex cōstitūtiōnibus principum haec licentia ad sufficientem numerum coartātur.

Iūdicēs eum solum numerum tēstium ēvocārī permittunt, quem neccessārium esse putant.

Tēstēs nōn ēvocandī sunt per longum iter et multō minus militēs advocandī sunt ā signīs.

Tēstium fidēs exāminanda est.

Ideōque in persōnā eōrum explōranda erunt: in primīs condiciō cuiusque, utrum quis decuriō an plēbēius sit, et an honestae et inculpatae vitae, an vērō notātus quis et reprehensibilis; an locuplēs vel egēns sit; vel an inimicus eius sit, adversus quem tēstimōnium dat, vel amicus eī sit, prō quō tēstimōnium dat.

Neque patrōnī adversus libertōs neque libertī adversus patrōnōs tēstimōnium dicere cōguntur.

Divus Hadrianus prōcōsulī Macedoniae rescripsit tēstibus sē, nōn tēstimōniis crēditūrum esse.

Verba epistolae ad hanc partem pertinentia haec sunt: Crīmina obiēcit apud mē Alexander Aprō; ea nōn probābat nec tēstēs prōdūcēbat, sed tēstimōniis ūtī volēbat, quibus apud mē locus nōn est, nam ipsōs interrogāre soleō. Eum remisī ad prōvinciae praesidem, ut is dē fidē tēstium quaereret.

Idem prīnceps in haec verba rescripsit: alia est auctōritās praesentium tēstium, alia tēstimōniorum quae recitārī solent (Dig.).

SÕNASTIK JA SELETUSED

Esimene osa

I

1. **Eurōpa**, *ae f.* Euroopa
terra, *ae f.* maa (*territorium*)
Italia, *ae f.* Itaalia
Lȳdia, *ae f.* Lydia
5. **et** ja; **ka**; **et** — **et** nii . . . kui, niihästi . . . kui ka
Anna, *ae f.* Anna
amica, *ae f.* sõbratar, sõber
agricola, *ae m.* põlluharija, põllumees
arō, *l.* kündma
10. **nauta** (**nāvita**), *ae m.* meremees
nāvigō, *l.* laevaga sõitma, laevatama (*navigatsioon*)
magistra, *ae f.* (nais)õpetaja
discipula, *ae f.* (nais)õpilane
īnsula, *ae f.* saar
15. **patria**, *ae f.* (*scil.* terra) isamaa (*patriotism*)
puella, *ae f.* tütarlaps, tüdruk, neiu
ad-optō, *l.* lapsendama, adopteerima
in (*praep. c. acc.*) sisse, -sse; peale, -le;
(*praep. c. abl.*) sees, -s; peal, -l
Āfrica, *ae f.* Aafrika
20. **silva**, *ae f.* mets
palma, *ae f.* palm
cōpia, *ae f.* tagavara, küllus; hulk; *pl.* sõjavägi
aqua, *ae f.* vesi (*akvaarium*)
amō, *l.* armastama
25. **fēmīna**, *ae f.* naine
tūtēla, *ae f.* eestkoste
stēlla, *ae f.* (taeva)täht
via, *ae f.* tee
mōnstrō, *l.* näitama, märkima (*demonstratsioon*)
30. **īra**, *ae f.* viha
saepe sagedasti, sageli
causa, *ae f.* põhjus; (kohtu)asi, protsess

- iniūria**, ae f. ülekohus
poēta, ae m. (kr. s.) luuletaja, poeet
 35. **industria**, ae f. usinus, töökus
laudō, 1. kiitma, ülistama
vīta, ae f. elu (*vitamiin, vitaalne*)
lūna, ae f. kuu (taevakeha)
nōn ei, mitte
 40. **cūr?** mispärast? miks?
male halvasti
labōrō, 1. end pingutama, töötama (*laboratoorium*)
ibi seal
victōria, ae f. võit
 45. **ubi** kus, kui
concordia, ae f. üksmeel
historia, ae f. (kr. s.) (aja)lugu
cūra, ae f. hool, mure; hoolitsus; hooldus

II

1. **culpa**, ae f. süü(tegu); hooletus
negō, 1. eitama, tagasi lükkama (*negatiivne*)
calumnia, ae f. laim, valesüüdistus
causā (*postpos. c. gen.*) põhjusel, pärast, tõttu, otstarbel
 5. **valeō**, 2. täies jõus, tugev olema; kehtiv olema, kehtima;
imperat. valē! valēte! ole terve! olge terved! hüvasti! head
 tervist! nägemiseni!
figūra, ae f. kuju, vorm, figuur
littera, ae f. kirja(täht); *pl.* kiri; kirjandus, teadus (*literatuur*)
habeō 2. omama
studeō, 2. õppima (*c. dat.*)
 10. **dēbeō**, 2. kohustatud olema; pidama; võlgnema (*deebet*)
pecūnia, ae f. raha
fīlia, ae f. tütar (*fīliaal*)
dō, 1. andma
cūrō, 1. (cūra) hoolitsema, hoolt kandma (*kuraator, kura-*
toorium)
 15. **nōli!** **nōlite!** ära! ärge! *c. inf.*
accūsō, 1. (**ad, causa**) süüdistama (*accūsātivus*)
nihil (nīl) ei miski, ei midagi (*nihilism*)
flōreō, 2. õitsema, õitsel olema
sententia, ae f. arvamus, seisukoht; otsus (*sentents*)
 20. **Scaevola**, ae m. = **Quīntus Mūcius Scaevola**, (kuulus rooma
 jurist *I sajand e. m. a.*)
probō, 1. heaks kiitma
rogō, 1. küsima
respondeō, 2. vastama
quis? **quid?** kes? mis?

25. **doceō**, 2. õpetama
ego mina (*egoism*)
videō, 2. nägema
libra, ae *f.* kaal
teneō, 2. hoidma
30. **cum** kui
optō, 1. soovima
interrogō, 1. (**inter**, **rogō**) küsima
taceō, 2. vaikima
centum sada
35. **spondeō**, 2. vandega tõotama, lubama
experientia, ae *f.* katse; kogemus
scientia; ae *f.* teadmine, teadus
potentia, ae *f.* jõud, võim
pigritia, ae *f.* laiskus
40. **inopia**, ae *f.* vaesus, puudus
haud ei, mitte, sugugi mitte
errō, 1. ekslema; eksima
fāma, ae *f.* kuulujutt, kuuldus
notō, 1. ära märkima, tähele panema; häbimärgistama
45. **bene** hästi
notā bene (*lüh. NB*) pane hästi tähele
contumācia, ae *f.* alistamatus; sõnakuulmatus
cumulō, 1. kuhjama; suurendama
poena, ae *f.* karistamine, karistus
50. **maneō**, 2. jääma; püsima
in sententiā manēre arvamuse, seisukoha juurde jääma

III

1. **Latinē** ladina keeli
legō, 3. lugema
scribō, 3. kirjutama
condemnō, 1. (**com-**, **damnō**) süüdi mõistma
5. **tū** sina
absolvō, 3. (**ab**, **solvō**) vabaks, õigeks mõistma (*absoluutne*)
quid (küsiiv pron.), **quod** (*siduv pron.*) mis, mida
agō, 3. tegema, toimima, (asja) ajama
dēfendō, 3. kaitsma
10. **dīcō**, 3. (*imperat. dīc!*) ütleva, rääkima; kinnitama
sī kui (tingimuslauses)
vīvō, 3. elama
multum (**multus**) palju
tabula, ae *f.* tahvel; *pl.* testamendi tahvlikesed
15. **discō**, 3. õppima
fābula, ae *f.* lugu, (muinas)jutt
libenter heameelega, meelsasti

- solvō, 3. lahti päästma; maksma
 vincō, 3. võitma
 20. dum kuni, seni kui, nii kaua kui, sellal kui
 causam dicere kohtu ees vastust andma, kohtu ees end kaitsma
 cūstōdiā, ae f. valve
 addūcō, 3. (ad, dūcō) juurde juhtima; in custōdiam addūcere
 vahi alla võtma, vahistama
 schola, ae f. (kr. s.) kool
 25. sed kuid, vaid
 primō esialgu, algul
 dēliberō, 1. kaalutlema, järele mõtlema
 deinde seejärel, seepeale
 epistula, ae f. (kr. s.) kiri, läkitus (epistel)
 30. ērubescō, 3. punastama
 quī kes
 edō, 3. sööma

IV

1. faciō, 3. (imperat. fac!) tegema
 fugiō, 3. põgenema (fuuga)
 hōra, ae f. (kr. s.) tund
 annī aastad
 5. vēndō, 3. müüma
 accipiō, 3. (ad, capiō) vastu võtma, (kätte) saama
 nātūra, ae f. loodus; loomus
 frūstrā asjata, ilmaaegu
 prōmittō, 3. (prō, mittō) lubama, töötama
 10. audiō, 4. kuulma, kuulama (auditorium, audients)
 intellegō (intelligō) 3. (inter, legō) aru saama, mõistma
 sciō, 4. teadma
 quia seepärast et, sest (et)
 serviō, 4. teenima (c. dat.) (serveerima, serviis)
 15. honestē ausalt, auväärselt
 interdiū päeval
 noctū öösel
 dormiō, 4. magama
 nesciō, 4. (nē-, sciō) mitte teadma
 20. pūniō, 4. karistama
 tantum . . . quantum nii palju . . . kui palju
 memoria, ae f. mälu, meespidamine; mälestus
 memoriā (abl. sing.) tenēre meeles pidama (mälu abil hoidma)
 cūstōdiō, 4. valvama, silmas pidama
 25. cōnsentiō, 4. (com-, sentiō) nõus olema, nõustuma
 sapientia, ae f. tarkus
 glōria, ae f. kuulsus
 divitiae, ārum f. rikkus
 ut . . . ita nagu . . . nõnda

30. **sentiō**, 4. tundma; mõtlema
quaerō, 3. otsima, küsima
reperiō, 4. (üles) leidma

V

1. **reus**, *i m.* süüalune, kohtualune; kostja
amicus, *i m.* sõber
salvē! **salvēte!** tere! ole, olge tervitatud!
magister, *tri, m.* ülem, õpetaja (*meister*)
5. **ad** (*praep. c. acc.*) juurde, juures; pool(e); (kuni)-ni; -ks
discipulus, *i m.* (mees)õpilane
veniō, 4. tulema
advocātus, *i m.* (**advocō**) juurdekutsutu (kaitseks); advokaat
arbiter, *tri m.* vahekohtunik
10. **aut** või; **aut . . . aut** kas . . . või
Stichus, *i m.* Stichus (*sagedane orja nimi roomlastel*)
servus, *i m.* ori
L. = Lūcius
Lūcius Titius, *i i m.* Lucius Titius
15. **dominus**, *i m.* (**domus**) isand, peremees; omanik
dūcō, 3. (*imperat. dūc!*) juhtima
fundus, *i m.* maa, maatükk, krunt (*vundament*)
P. = Pūblius
Pūblius Semprōnius, *i i m.* Publius Sempronius
20. **emō**, 3. ostma
avē! **avēte!** tere! ole, olge tervitatud!
Pūblius Ovidius Nāsō, *i i ōnis m.* Publius Ovidius Naso
(*rooma luuletaja a. 43 e. m. a. — 17 m. a. j.*)
Romāni, *ōrum m.* roomlased
Rōma, *ae f.* Rooma
25. **populus**, *i m.* rahvas (*populaarne*)
iubeō, 2. käskima
cōstituō, 3. (**com-**, **statuō**) (kindlaks) määrama, otsustama
(*konstitutsioon*)
vīcīnus, *i m.* naaber
equus, *i m.* hobune
30. **Petrōnius = C. Petrōnius Arbiter**, *i i i m.* C. Petronius
Arbiter (*rooma kirjanik I sajandil m. a. j.*)
ēlegantia, *ae f.* peenus, elegants(us)
lupus, *i m.* hunt; **lupus in fābulā** hunt valmis (*s. t. et keegi,*
kellest just parajasti oli jutt, akki ilmub)
elephantus, *i m.* elevant
ex, *ē* (*praep. c. abl.*) seest, -st
35. **musca**, *ae f.* kärbes
deus, *i m.* jumal
māchina, *ae f.* seadeldis, masin

deus ex mächinā „jumal masinast“ (*antiikses teatris jumalate ilmutumise, mis põhjustas dramaatilise konflikti lahenduse. Jumala ilmutumise toimus igasuguse tehnilise seadeldise, nn. „machina“ abil.*)

prōdigus, ī m. (prō, agō) pillaja, raiskaja

VI

1. **bellum, ī n.** sõda
incola, ae c. (in, colō) elanik
periculum, ī n. (hāda)oht; riisiko, risk
parō, l. valmistama
5. **mora, ae f.** viivitus
tēstāmentum, ī n. testament, viimne soov
praemium, ī n. (au)tasu, preemia
vir, virī m. mees; abikaasa
arma, ōrum n. sõjariistad, (kaitse)relvad (*armatuur*)
10. **liber, brī m.** niin; raamat
quasi (quam, sī) justkui, nagu
ager, grī m. põld; väli
frūmentum, ī n. teravili
praebeō, 2. (kätte) andma
15. **mūrus, ī m.** müür
praesidium, ī n. (prae, sedeō) kaitse (*preslidium*)
oppidum, ī n. linn
inter (praep. c. acc.) vahel, keskel, seas; kestel, ajal
locus, ī m. koht; **pl. loca, ōrum n.** maakohad; **loci, ōrum m.**
 kohad raamatus (*lokaal, lokaaine*)
20. **ōtium, ī n.** jõudeolek, puhkus; rahu(aeg)
argūmentum, ī n. tunnus, tõend, argument
ab, ā (praep. c. abl.) juurest, -st; poolt, -lt
contrārius, ī m. vastaspool, vaenlane
curriculum, ī n. (currō) jooks, kulg
25. **ignōrantia, ae f. (ignōrō)** mitteteadmine, mittetundmine
sine (praep. c. abl.) ilma, -ta
studium, ī n. (studeō) harrastus, ind; õppimine, õping, stuudium; **sine irā et studiō** „vihata ja eelistuseta“, s. o. erapooletult, tsitaat Tacitus'est
mūtuum, ī n. laen, muutlaen (*asendatava asja, nagu raha, toiduainete üleandmine omandiks võlgnikule kohustusega anda tagasi samas hulgas ja samas väärtuses*)
inimicus, ī m. (in-, amicus) vaenlane, vastane
30. **officium, ī n.** kohustus, kohus; **ex officiō lüh. e. o.,** ametilt, ameti poolest
verbum, ī n. sõna (**verb**)
exemplum, ī n. näide, eeskuju
trahō, 3. tõmbama, vedama, kaasa kiskuma
āctum, ī n. akt (1. *juriidilist tagajärge tekitav toiming, tegu;*

2. *igasugune juriidilise tähtsusega dokument; protokoll*
 3. *toimik, kaust, kuhu koondatakse kõik teatavasse asjasse puutuvad dokumendid; ad acta* toimikuisse
35. **post** (*praep. c. acc.*) taga, taha; pärast
negōtium, ī n. (nē-, ōtium) tegevus, tehing, toimetus, töö
ēmendō, 1. õiendama, parandama, puudusi, vigu kõrvaldama
initium, ī n. algus, alge (*initsiaal, initsiatiiv*)
insānia, ae f. (in-, sānus) meeletus, pöörasus, mõttetus

VII

1. **Jūlius Paulus, ī ī m.** Julius Paulus (*rooma jurist, elas III s.*)
vērus, a, um (vērum) tõeline, õige
puer, erī m. laps, poiss
Latinus, a, um ladina
5. **clārus, a, um** selge, kuulus
lātus, a, um lai, avar
māgnus, a, um suur
ōrnō, 1. kaunistama, ehtima
iūstus, a, um õiglane, õige; seaduslik
10. **variū, a, um** mitmesugune, vahelduv, muutlik (*variant*)
fōrma, ae f. vorm, kuju, välimus
A. = Aulus, ī m.
Agerius, ī m. Agerius (*agō, agere esinema kohtus; sümboolne hageja leppenimi rooma juristide näidetes*). **AA = Aulus Agerius**
N. = Numerius, ī m.
15. **Negidius, ī m.** Negidius (*negō, negāre eitama, samuti kostja leppenimi*) **NN = Numerius Negidius**
adversārius, ī m. vastane, vastaspool, vaenlane
aēneus, a, um (aes) vaskne
probus, a, um hea, tubli, aus
diligentia, ae f. (diligēns) hoolsus, püüdlikkus
20. **noster, stra, strum (nōs)** meie (oma)
vester, tra, trum (vōs) teie (oma)
suus, a, um tema, nende (oma)
meus, a, um (voc. mi!) minu (oma)
culpa lāta raske hooletus, jäme hooletus (*vahendite mitte-tarvitamine, mida oleks pidanud iga inimene tarvitama*)
25. **per (praep. c. acc.)** läbi, mööda, jooksul; abil, tõttu
Rōmānus, a, um rooma
liber, era, erum vaba (*liberaalne*)
atque (ac) ja (ka), ning
filius, ī m. (voc. sg. fili!) poeg
30. **asper, era, erum** karm, kare, raske; *subst. aspera, ōrum, n.* karmused, raskused
astrum, ī n. taevakeha, (taeva)täht; **per aspera ad astra** „raskuste kaudu tähtede poole“ (s. o. võidule)

- ✓ **dolus**, *i m.* kavalus, tahtlus, (võlgniku) tahtlik tegevus, pettus
- ✓ **malus, a, um** halb, paha; kuri
- ✓ **dolus malus** kuri tahe (*tahe seadusevastaselt toimides teisele kahju teha*); kuri pettus, pettus
- 35. **hūmānus, a, um (homo)** inimlik (*humaanne*)
- ✓ **tēstāmentārius, a, um (tēstāmentum)** testamentlik, testamendi-
- ✓ **lēgitimus, a, um (lēx)** seaduslik, seadus(e)-
- bonum, i n. (bonus)** hüve; *pl.* varandus
- ✓ **pūblicus, a, um** rahva, ühiskondlik, riiklik, avalik
- 40. **privātus, a, um** era, isiklik; *subst.* eraisik
- multus, a, um** rohke; *taval. pl. multi, ae, a* paljud; **nōn multa, sed multum = multum, nōn multa** „mitte palju, vaid põhjalikult“, tsitaat Plinius Noorema kirjadest
- ✓ **fūrtum, i n. (fūr)** vargus
- ✓ **manifēstus, a, um (manus)** käegakatsutav, (silma)nähtav; avalik
- nec, neque (nē, -que)** ning ei, ja ei **neque... neque, nec... nec** ei... ega
- 45. **aliēnus, a, um (alius)** võõras
- vitium, i n.** vigastus, rike; pahe
- oculus, i m.** silm (*okulist*)
- tergum, i n.** selg
- apud (praep. c. acc.)** juures
- 50. **labōriōsus, a, um (labor)** töökas
- hodiē (hōc, diē)** täna
- dē (praep. c. abl.)** üle, -st, kohta
- ✓ **dēbitum, i n. (dēbeō)** võlg; kohustus, kohus
- ✓ **pecūniārius, a, um (pecūnia)** raha-, rahaline
- 55. **mandātum, i n. (mandō)** käsk(kiri), käsund, volitus
- primus, a, um** esimene
- iam** juba; kohe; **iam... iam** kord... kord
- ✓ **iūdicium, i n.** kohus
- cēterus, a, um** muu, teine
- 60. **etiam (et, iam)** isegi, ka; veel
- numerus, i m.** arv, number, hulk
- Gāius Semprōnius, i i m.** [Gaius Sempronius]

VIII

- 1. ✓ **antiquus, a, um** muistne (*antiik*)
- ✓ **lingua, ae f.** keel (*lingvistika*); **lingua Latīna** ladina keel
- pulcher, chra, chrum** ilus, kaunis
- parvus, a, um** väike
- 5. **molestus, a, um** raske, rōhuv, koormav
- mūlus, i m.** muul
- item** samuti
- ✓ **praedium, i n.** maaomand, maavalduis, mõis

- * **rūsticus**, a, um (**rūs**) küla-, maa-
 10. * **urbānus**, a, um (**urbs**) linna
domicilium, ī n. (**domus**) elamu, elukoht
tuus, a, um sinu (oma)
familia, ae f. perekond; pere (*koos teenrite ja orjadega*);
 perekonna-õigus
obtineō, 2. (**ob**, **teneō**) oma käes hoidma, valdama, omama
 15. * **fēmina locum filiae obtinēbat** naine omas tütre kohta, s. o.
naise juriidiline seisund oli sama mis tütrel
alius, a, ud teine (mitmest), muu **alius... alius... alius**
 üks... teine... kolmas
colō, 3. harima
domi (domus) kodus
 * **ministrō**, 1. (**minister**) teenima, teenindama; toimetama
 20. **aliī alia** ühed üht, teised teist
forum, ī n. turuplats, turg; **forum (forum Rōmānum)**, kus
asetesid riiklikud, ühiskondlikud ja kohtuasutised, selle-
pärast in forō siin: kohtus
 * **candidātus**, ī m. „valgelt rõivastatu“, ametile kandideerija:
muistse rooma kombe järgi käisid ametile kandideerijad
pidurüüs, valges toogas, kodanike juures endale poole-
hoidjaid hankimas
toga, ae f. tooga (*roomlaste mantlitaoline pealisriie*)
candidus, a, um (**candeō**) (hele) valge
 25. **gerō**, 3. kandma
Galli, ōrum m. gallid, gallialased; **Gallicus**, a, um Gallia
diūturnus, a, um kauakestev, pikk
bellum gerere sõda pidama
falsus, a, um (**fallō**) vale, väär
 30. * **persōna**, ae, f. isik (*personaal*)
 * **grātus**, a, um meeldiv, sõbralik, soovikohane; **persōna grāta**
 austatud, soovitav isik
ēdictum, ī n. (**ēdicō**) määrus, valitsuse käskkiri, edikt
perpetuus, a, um pidev, katkematu, alaline; * **ēdictum perpe-**
tuum alaline edikt, preetori edikt (*preetori poolt välja-*
antud edikt kehtis tolle aja kestel, millal preetor ametis oli)

IX

1. **timeō**, 2. kartma
crās homme
convincō, 3. (**com-**, **vincō**) (kellegi süüd või eksitust) tõestama
āiō (*verb. defect.*) ütlema, tõendama
 5. **praetor, ōris m.** preetor; kohtunik, (*preetorite (arvult 2) üles-*
andeks oli peam. (tsiviil-) kohtupidamise juhtimine; neist
üks (p. urbānus) juhtis Rōoma kodanikkude vahelist, teine
(p. peregrīnus) välismaalaste (peregrīnide) vahelist õigus-
mõistmist)

- dōnec seni kui, niikaua kui, kuni
 hominēs (*nom. pl.*) inimesed
 vacca, *ae f.* lehm
 imperātor, ōris *m.* väepealik, ülemjuhataja, imperaator
 10. dēcrētum, ī *n.* (dēcernō) otsus, määrus, dekreet (*imperaatori korraldus, vaidlus-, eriti kohtuasjade lahendamise*)
 ēdicta — imperaatori üldkorraldused kogu impeeriumi rahvas-
 tikule (*mitte ära segada vabariiklike magistratide edik-
 tidega*)
 vel ehk, vōi; vel . . . vel kas . . . vōi
 Graeci, ōrum *m.* kreeklased
 matrimōnium, ī *n.* (māter) abielu
 15. peregrīnus, a, um (per, ager) välismaine, vōõras; peregrīni
 „vōõrad“, *s. o.* isikud, kes ei kuulunud Rooma koda-
 kondsusse
 dēditicius, a, um (dēditīō) alla andnud, alistunud; *subst.*
 allaandnu, alistunu, alam
 tabula rāsa pühitud tahvel, puhas laud, leht

X

1. āctor, ōris *m.* (agō) nõudja (kohtus), hageja
 cēnsor, ōris *m.* (cēnsēō) tsensor, kõlbluskohtunik, kriitik
 mōs, mōris *m.* komme, tava (õigus) (*moraal*)
 regō, 3. juhtima, valitsema
 5. iūcundus, a, um meeldiv
 praeteritus, a, um mõõdunud; praeteritum (*sc. tempus*), ī *n.*
 mõõdunu, mõõdunud aeg, minevik
 labor, ōris *m.* töö, tegevus, pingutus, vaev
 grammaticus, ī *m.* (*kr. s.*) keeleteadlane, filoloog (*grammatika*)
 cūstōs, ōdis *c.* valvur, hoidja, järelevaataja
 10. sermō, ōnis *m.* kõnelus, vestlus; keel
 homo, inis *c.* inimene
 miser, era, erum vilets, õnnetu
 silva, *ae f.* mets
 ōlim kunagi (mineviku ja tuleviku mõttes), kord
 15. leō, ōnis *m.* lõvi
 habitō, 1. elunema, elama, asuma
 honor (honōs), ōris *m.* austus, au(avalduis); auamet (*honorar*)
 flōs, flōris *m.* õis, lill
 odor, ōris *m.* lõhn
 20. nēmo (nē-, homo) ei keegi
 iūdex, icis *m.* õigusemõistja, kohtunik
 proprius, a, um omanduses olev, oma, omane
 cōnsilium, ī *n.* nõu(anne), nõupidamine, plaan; nõukogu
 dux, ducis *c.* (dūcō) juht, pealik
 25. peritus, a, um vilunud, kogenud; teadlik

- mīles, itis *m.* sõdur (*militarism*)
 placeō, 2. meeldima (*c. dat.*)
 praetor, ōris *m.* preetor
 fūr, fūris *c.* varas
30. **improbus, a, um (in-, probus)** kõlvatu, autu, paha; **fūr**
improbus riisuja, rüüstaja; röövel
plēnus, a, um täis (*c. gen.*) (*pleenum*)
venter, tris m. kõht
necessārius, a, um (necesse) tarvilik, hädavajalik, paratamatu;
hērēs, ēdis m. pärija; **necessārius hērēs** sundpärija (*isik, kes*
pärib „ipsō iūre“ isegi vastu pärandaja tahtmist)
35. **quot (indecl.)** kui paljud, kui palju, mitu; **quot . . . tot** kui
 palju . . . nii palju
ēemptor, ōris m. (emō) (näiline) ostja; **ēemptōris est** ostjale
 on omane; **periculum est ēemptōris** risk on omane ostjale,
 risk langeb ostja peale
error, ōris m. (errō) ekslemine, eksitus, viga
calculus, ī m. (calx) kivike, arvutus(kivi); **error calculi**
 arvutusviga; **error in personā** eksimus isiku suhtes
mūtō, l. vahetama, muutma
40. **rēx, rēgis m. (regō)** kuningas, valitseja
lēx, lēgis f. seadus (*legialne, legaliseerima*)
lēgātus, ī m. (lēgō) saadetu; saadik, asemik, legaat (ülem-
 juhataja abiline); **lēgātus prō praetōre** = (puuduva) ülem-
 juhataja asetäitja, legaat
prō (praep. c. abl.) ette, ees; asemel, eest poolt
pedes, itis m. (pēs) jalaväelane
45. **eques, equitis m. (equus)** ratsanik
māgnificus, a, um (māgnus, faciō) suurepärane
gladius, ī m. mõõk
pīlum, ī n. viskoda, piik
lōrica, ae f. kaitserüü (eriti rihmadest)
50. **galea, ae f.** (nahk)kiiver
scūtum, ī n. kilp
admodum üsna, väga
diversus, a, um erinev, erisugune
ēgregius, a, um (ex, grex) välja valitud, oivaline
55. **cōstantia, ae, f.** püsivus, vastupidavus, (meele)kindlus
 (*konstantne*)
dēfēnsor, ōris m. (dēfendō) kaitsja
victor, ōris m. (vincō) võitja
amor, ōris m. armastus

XI

1. **Mārcus Tullius Cicerō, ī ī ōnis m.** Marcus Tullius Cicero
 (*Rooma riigimees, kõnekunsti meister, kirjanik, a. 106—43*
e. m. a.)

- ōrātor, ōris** *m.* kõnemees, oraator
nam, sest, nimelt
sōlum (sōlus) ainult; **nōn sōlum ... sed etiam** mitte ainult ...
 vaid ka
5. **impavidus, a, um** kartmatu
scriptor, ōris *m.* (**scribō**) kirjanik
sum, fui, esse olema
ēloquentia, ae *f.* (**ex, loquor**) kõneosavus
cōsul, lis *m.* konsul
10. **dēcernō, crēvī, crētum, 3. (dē, cernō)** otsustama, määrama
 (*dekreet*)
heri eile
uxor, ōris *f.* naine (abikaasana)
dūcō, dūxī, ductum, 3. juhtima, viima; **uxōrem dūcere** naist
 võtma
repudium, ī *n.* lahutus, abielu-lahutus
15. **mittō, misi, missum, 3.** saatma
Aulus Sēius, ī ī *m.* Aulus Seius
atque (ac) ja ka, ning
nūbō, nūpsi, nūptum, 3. (c. dat.) mehele minema
fluvius, ī *m.* jõgi
20. **Allia, ae** *f.* Allia, nüüdne Aja (jõgi)
vincō, vīcī, victum 3. võitma
nepōs, ōtis *m.* lapselaps (poja- v. tütrepoeg)
aequus, a, um võrdne, ühtlane; õiglane
pars, partis *f.* osa, jagu, pool (*partei, partsiaalne*)
25. **scribō, scripsi, scriptum, 3.** kirjutama; **hērēdem scribere**
 pärijaks määrama
neglegō, lēxi, lēctum 3. tähele panemata jätma, hooletusse
 jätma
postquam (post, quam) pärast seda kui
animus, ī *m.* hing, meel
cōfirmō, 1. kinnitama, julgustama
30. **signum, ī** *n.* märk, märguanne, signaal
pūgna, ae *f.* võitlus, lahing
dō, dedī, datum, 1. andma; esitama
veniō, vēnī, ventum, 4. tulema, saabuma
pāx, pācis *f.* rahu (*patsifist*)
35. **petō, ivī (ii), itum 3.** taotlema; paluma (*petitsioon*)
Biturigēs, um *m.* bituriigid
Haedus, ī *m.* häädulane
rogō, 1. paluma
subsidiūm, ī *n.* abi(vägi), toetus
40. **salūtō, 1.** tervitama, saluteerima (*saluut*)
videō, vīdī, vīsum, 2. nägema; pass. näima (*visuaalne*)
vēnī, vīdī, vīcī tuln, nägin, võitsin
dicō, dixī, dictum, 3. (imperat. dic!) ütleva, rääkima, kinni-
 tama (*diktaat, diktatuur*)

- anima, ae f. hing
45. levō, l. (levis) kergendama
 dixi et animam levavi olen kõnelnud ja oma hinge kergendanud, s. o. olen kõnelnud, kuidas nõudis südametunnistus oleum, i n. (oliivi)õli
 opera, ae f. töö, vaev (ooper)
 perdō, didi, ditum, 3. (per, dō) hävitama, kaotama
50. oleum et operam perdidī olen raisanud ilmaaegu õli ja vaeva, s. t. olen kõik asjata teinud
 ut nagu
 est, ut dixi asi on nii nagu ma ütlesin
 secundum (praep. c. acc.) piki, mööda, kohaselt, järgi
 secundum actōrem hageja kasuks

XII

1. nōs meie
 iudicium, i n. (iudex, iudicō) õigusemõistmine, kohus
 vōs teie
 ante (praep. c. acc.) ees, ette; enne; ante nostram actātem e. m. a.
5. Pūnicus, a, um puunia
 tōtus, a, um terve, kogu (totaalne)
 ferē peaaegu
 expūgnō, i (ex, pūgnō) ära võitma, vallutama
 proelium, i n. lahing
10. superō, l. ületama, võitma
 quaerō, quaesivi (ii), quaesitum, 3. uurima, järele pärima
 quaesieris = quaesiveris
 inveniō, vēni, inventum, 4. (in, veniō) leidma, avastama (inventuur)
- discō, didici, —, 3. õppima
15. facile (facilis) kergesti
 Scipiō, ōnis m. Scipio
 aerārium, i n. riigikassa
 dōs, dōtis f. (dō) kaasavara
 accipiō, cēpi, ceptum, 3. (ad, capiō) vastu võtma, (kätte) saama (aktsepteerima)
20. nihilō minus sellest hoolimata, siiski
 ille, illa, illud, see, too
 relinquo, liqui, lictum, 3. maha jätma, järele jätma; pass. järele jääma, üle jääma
 pater, tris m. isa
 actiō, ōnis f. (agō) tegevus, toiming; hagi, nõue
25. rēctus, a, um (regō) sirge, otsene, õige
 nisi (nē-, sī) kui ei, kui mitte
 voluntās, ātis f. (volō) tahe, tahtmine
 quidquid mis ka mitte, mis tahes

- āgō, ēgī, āctum, 3. ajama, asja ajama, toimima; hagama, nõudma (*agent, akt*)
30. **continuō** vahet pidamata
Leōnidās, ae m. Leonidas (*Sparta kuningas*)
Thermopylae, ārum f. Termopüülid (*kitsastee, mis oll ainsaks pääsuks Põhja-Kreekast Kesk-Kreekasse*)
occupō, 1. vallutama, hõivama, okupeerima
ibique = et ibi ja seal
35. **Persa, ae m.** pärslane; taval. *pl.* **Persae, ārum m.** pärslased
expectō, 1. (ex, spectō) ootama
faciō, fēci, factum, 3. tegema, toimima, valmistama (*fakt, faktiline*)
approbō, 1. (ad, probō) heaks kiitma
crēdō, didi, ditum, 3. uskuma, usaldama (*c. dat.*) (*krediit*)
40. **legō, lēgī, lēctum, 3.** lugema (*lektor, lektüür*)
vānus, a, um tühi
spernō, sprēvi, sprētum, 3. põlgama, hülgama
habeō, uī, itum, 2. omama, evima; pidama
Helvētius, a, um helveetsia; subst. **Helvētiī, ōrum m.** helveetslased
45. **angustiae, ārum f. (angustus)** kitsustik, kitsastee
trādūcō, dūxi, ductum, 3. (trāns, dūcō) üle, läbi juhtima, viima
vāstō, 1. laastama, rüüstama
itaque (ita, — que) niisiis
sī quis kui keegi
50. **tūtor, ōris m. (tūtor)** eestkostja, (hooldaja)
ambō, ae, ō mõlemad
pūbertās, ātis f. (pūber) täisea(li)sus, täisiga (*puberteet*)
pervenīō, vēni, ventum, 4. (per, veniō) läbi tulema; (kuhugi) tulema, jõudma
quidem isegi, muidugi, (tõsi) küll
55. **dēsīnō, sīi, situm, 3.** järele jätma, lakkama
vērō (vērus) tõesti, tõepoolest; aga, vaid
permaneō, mānsi, mānsūm, 2. (per, maneō) kindlaks jääma, püsima (*permanentne*)
dubium, ī n. kahtlus
dēbitor, ōris m. (dēbeō) võlgnik, deebitor
60. **sēmentis, is f. (sēmen)** külv; **sēmentem facere** külvama
metō, messuī, messum, 3. (vilja) lõikama

XIII

1. **egeō, uī —, 2.** puudust tundma, mitte omama, vajama (*c. abl.*)
probātiō, ōnis f. (probō) heakskiit(mine); tõendus, tõend(is); tõestus
iūdicō, 1. (iūs, dīcō) õigust mõistma, kohut mõistma, otsustama

- obtemperō, 1. sõna kuulma, alistuma
5. **dēbeō, uī, itum, 2.** kohustatud olema, pidama, võlgnema
libertās, ātis f. (liber) vabadus (*liberaalne*)
certō, 1. võitlema
virtūs, ūtis f. (vir) mehisus, vaprus; voorus
imperō, 1. käskima, käsutama
10. **vetō, uī, itum, 1.** keelama (*veeto-õigus*)
permittō, misī, missum, 3. (*per, mittō*) lubama
pūniō, 4. karistama
iūstitia, ae f. (iūs) õiglus (*justiits*)
laus, laudis f. (laudō) kiitus, au
15. **duodecim** kaksteistkümmed
adhūc seniajani, senini
sub (praep.) (c. acc.) alla, ligi; (*c. abl.*) all, ligi
lis, litis f. (gen. pl. -ium) tüli, riid; protsess
nex, necis f. tapmine, surm
20. **potestās, ātis f.** võim (*isa võim oma laste ja isanda võim oma orjade üle*); tähendus, tähtsus
nocturnus, a, um (nox) öine, öö-
occidō, cīdī, cīsum, 3. (ob, caedō) maha lööma, tapma, surmama
diurnus, a, um päeva-, päevane
autem aga
25. **tum** siis
dēmum alles
sē ennast
tēlum, ī n. (visk) relv, sõjariist (eriti ründamiseks); oda
dēfendō, fendī, fēsum, 3. kaitsma
30. **plērumque (plerique)** enamjaolt, enamasti
fortitūdō, dinis f. (fortis) vahvus, vaprus
retineō, tinuī, tentum, 2. (re-, teneō) tagasi hoidma, kinni pidama, säilitama
cīvitās, ātis f. (cīvis) kodanikkonnad, kogukond, riik; koda-kondsus
35. **āmittō, misī, missum, 3. (ab, mittō)** ära laskma; kaotama
tribūnus, ī m. tribuun
plēbs, plēbis f. (liht)rahvas, pleeb; **tribūnus plēbis** rahva-tribuun
nūllus, a, um mitte ükski, ei mingi (*null*)
rēgula, ae f. (regō) reegel
exceptiō, ōnis f. (ex, capiō) erand
40. **regō, rēxī, rēctum, 3.** juhtima, valitsema (*rektor*)
dūrus, a, um kõva, karm
fraus, fraudis f. pettus, mööda hiilimine; **in fraudem lēgis** seaduse kahjuks, *seaduse eeskirjadest mööda hiilimiseks*
crēditor, ōris m. (crēdō) kreditor, võlausaldaja, võlastaja;
in fraudem crēditorum kreditoride kahjuks
actiō in persōnam isiklik hagi

45. **hērēditās, ātis f. (hērēs)** pärand, pärus
interdum mõnikord, vahel
damnōsus, a, um (damnum) kahjutoov, kahjulik
tēstimōnium, ī n. (tēstis) tunnistus
paupertās, ātis f. (pauper) vaesus, kehvus; **tēstimōnium**
paupertātis vaesusetunnistus

XIV

1. **obligātiō, ōnis f.** kohustus; obligatsioon
iūs, iūris n. õigus; kohus (jurist); **dē iūre** õiguse järgi,
 juriidiliselt
vinc(u)lum, ī n. (vinciō) side, köidik, ahel
crīmen, minis n. kuritöö, roim (*kriminaalne*)
5. **nōmen, minis n.** nimi, nimetus (*nominaalne*)
lateō, uī, — 2. varjatud olema, peituma
sīcu(tī) (sīc, ut) nii kui, nagu; justkui
īter, itineris n. tee(kond)
auctor, ōris m. (augeō) algataja, autor
10. **opus, operis n.** töö, tegevus
conventiō, ōhis f. (conveniō) nõusolek, kokkulepe; leping
dērogō, 1. tühistama, kaotama; ära muutma (*c. dat.*)
ō! ōh! interi. oo! oh!
tempus, oris n. aeg; ajastu (*tempo*)
15. **nox, noctis f. ōō (nokturn)**
placeō, uī, itum, 2. meeldima (*c. dat.*)
scelus, eris n. kuritegu, roim
factum, ī n. (faciō) tegu, sündmus, fakt; **dē factō** tegelikult,
 faktiliselt, *s. t. õiguslikust alusest olenemata*
nōscō, nōvī, nōtum, 3. teada saama; *perf. nōvī, nōvisse*
(sciō) teadma, tundma
20. **cūria, ae f.** kuuria (*rooma rahva jaotusosa*); senatihoone,
 senat
caput, capitis n. pea; pealinn; õigusvõime (*kapitaalne*)
mēns, mentis f. mõistus, meel; vaim; mõte (*mentaliteet*)
sānus, a, um terve (*sanitar*)
corpus, oris n. keha; kogu(sus), kogum(ik) (*korpulentne*)
25. **dēlectō, 1.** rõõmustama, vaimustama, kütkestama
suī iūris (persōna) rooma õiguse järgi perekonna seisundilt
 vaba, iseseisev isik
aestimātiō, ōnis f. (aestimō) hindamine, hinnang
recipiō, recēpi, receptum, 3. (re-, capiō) tagasi, vastu võtma
(retsept)
30. **pignus, oris n.** pant, pandiese
īndīviduus, a, um (in-, dīvidō) jagamata
negōtium, ī n. (nec, ōtium) tegevus, tehing
substantia, ae f. omadus, laad; olemus; **error in negōtiō,**

in persōnā, in corpore, in substantiā eksimus tehingus, isikus, asjas, asja olemuses

mēnsa, ae f. laud

argenteus, a, um (argentum) hõbedane

35. dēpōnō, posuī, positum, 3. (dē, pōnō) kõrvale, maha, ära panema

reddō, didī, ditum, 3. (re-, dō) tagasi andma, tagastama

vocō, 1. kutsuma (*advokaat*); in iūs vocāre kohtusse kutsuma

iūrsdictiō, ōnis f. jurisdiktsioon, õigusemõistmine, õiguse-
hooldamine; riiklike organite õigusemõistmise hooldamine

pōstulō, 1. nõudma (*postulaat*)

40. iūs dicere kohut pidama

XV

1. Catilīna, ae m. Catilina (*vandenõu juht a. 63 e. m. a.*)

dissolvō, solvī, solūtum, 3. (dis-, solvō) lahti siduma, vabasta-
tama; lahutama; kõrvaldama, kaotama

bonus, a, um hea

grātia, ae f. meeldivus; bonā grātiā heatahtlikult, sõbra-
likult, heaga kokkulepitult

5. cum irā animī tūliga

imperītia, ae f. vilumatus; mitteteadmise

adnumerō, 1. (ad, numerō) (juurde) lugema v. arvama

augeō, xī, ctum, 2. suurendama, tugevdama

exerceō, uī, itum, 2. harjutama

10. arceō, cui, —, 2. piiri panema, tagasi hoidma

interdicō, dixi, dictum, 3. (inter, dicō) ära üttelema; keelama

administrātiō, ōnis f. (administrō) valitsemine, haldamine
(*administratiivne*)

libidō, inis f. himu, kirg

rēctē otse, otseselt, õigesti

15. doceō, cui, ctum, 2. õpetama (*dotsent*)

contineō, uī, ntum, 2. (com-, teneō) koos hoidma v. pidama;
ühendama; sisaldama (*kontinent*)

tantum (tantus) nii palju; ainult

enim ju, sest, nimelt

lēx Jūlia et Pāpia Poppaea Roomas keiser Augustuse ajal
kehtima pandud 2 seadust, mille eesmärgiks oli soodustada
abiellumist ja laste sündivust

20. liberī, ōrum m. lapsed

liberō, 1. (liber) vabastama

maleficium, ī n. (male, faciō) pahategu, kuritegu

spectō, 1. (speciō) vaatama, vaatlema (*spekter*)

malum, ī n. (malus) halb, häda, pahe

25. ratihabitō, ōnis f. heakskiide; viimane nõusolek, (juriidilise
tehingu kohta) nõusoleku avaldus tagant järele

comparō, 1. (com-, parō) valmistama; võrdlema (*komparatiiv*)
beneficium, ī *n.* (bene, faciō) heategu
invitus, a, um mitte sooviv; vastu tahtmist (olev)

XVI

1. **civis, is** *c.* kodanik (tsiviil)
plūs adv. rohkem, enam
quam kui (võrdluses)
tēstis, is *c.* tunnistaja
5. **valeō, uī, itum, 2.** täies jõus, tugev olema; kehtiv olema
(valuuta)
gēns, gentis *f.* hõim, suguharu, rahvas
arx, arcis *f.* kindlus, kindlustus, kants
urbs, urbis *f.* (suur)linn
trānsfuga, ae *c.* (**trānsfugiō**) ülejoosik (sõjaväes)
10. **licet, cuit, citum est, 2.** (*v. impers.*) on lubatud, võib
hostis, is *c.* (isamaa) vaenlane
interficiō, fēcī, fectum, 3. (**inter, faciō**) tapma
suffrāgium, ī *n.* hääletamine, hääletamisõigus, hää
cōnnūbium, ī *n.* (**con, nūbō**) abielu; **iūs cōnnūbii** õigus
rooma kodanikuga rooma seaduse põhjal maksvat abielu
sõlmida
15. **commercium, ī** *n.* eraõiguslik käive, eraõiguslike tehingute
sõlmimine, kaubitsemine; **iūs commercii** õigus (võime)
tehinguid sõlmida kodanliku õiguse (**iūs civile**) järgi
dividō, visi, visum, 3. jaotama, jagama (*diviis*)
ars, artis *f.* kunst; oskus (*artist*)
aequum, ī *n.* õiglus
lūx, lūcis *f.* valgus, valgussära
20. **vēritās, ātis** *f.* (**vērus**) tõde
nūntius, a, um kuulutav, teatav; *subst.* kuulutaja, teataja,
käskjalg
vetustās, ātis *f.* vanus, muistsus
flōreō, uī, —, 2. (**flōs**) õitsema, õitsel olema
idcircō seepärast, seetõttu
25. **māter, tris** *f.* ema
appellō, 1. nimetama, kutsuma (*apelleerima, appellatsioon*)
finis, is *m.* lõpp, piir; (maa-)ala, piirkond (*finaal*)
corōnō, 1. (pärjaga) kroonima, pürgama
mors, mortis *f.* (**morior**) surm
30. **mūnus, eris** *n.* kingitus, kink, and
fōns, fontis *m.* allikas, läte
plēbiscitum, ī *n.* plebistsiit (*Vana-Roomas plebeide rahva-*
koosoleku (concilium plēbis) otsus, mis algul omas jõudu
ainult plebeide kohta, kuid alates a-st 286 e. m. a. oman-
das üldseaduse jõu)

- senātūscōnsultum, ī n. (senātus, cōnsultum)** senati otsus
cōstitūtiō, ōnis f. (cōstituō) korraldus, (administratiivne)
 määrus, konstitutsioon
35. **prīnceps, cipis m. (prīmus, capiō)** esikohal olev, esimene
 kodanik, pealik, princeps
respōnsūm, ī n. (respondeō) vastus, (*eriti vana-rooma juris-*
tide vastus neile esitatud küsimustele õiguslikes asjus)
prūdēns, entis ettenägelik, arukas, tark; jurist; **respōnsa prū-**
dentium juristide vastused, seletused

XVII

1. **avus, ī m.** vanaisa
alimentum, ī n. (alō) toiduaine, toit; *pl.* elatis, elatuskulud,
 ülalpidamine
praestō, stiti, stitum (stātum), 1. (prae, stō) ees seisma;
 (hoolde) jätma
quotannis (quot, annus) iga aasta
5. **novus, a, um** uus (*novell*)
creō, 1. looma; valima
sacer, cra, crum püha
ānser, ānseris m. hani
pūblicē ühiskondlikult, riiklikult, avalikult
10. **alō, aluī, altum (aliturum), 3.** toitma, kasvatama
Capitōlium, ī n. Kapitoorium
prōditiō, ōnis f. (prōdō) reetmine
Gallia, ae f. Gallia
prīncipiūm, ī n. algus (*printsiiip*)
15. **convivium, ī n. (con, vivō)** pidusööök
ōvum, ī n. muna
mālum, ī n. õun
appōnō, posuī, positum, 3. (ad, pōnō) juurde panema v.
 asetama; lauale tooma
castra, ōrum n. laager, leer
20. **vallum, ī n. (vaitōkkega)** vall
fossa, ae f. kraav
mūniō, 4. kindlustama, kaitsma
ōrātiō, ōnis f. kõne
ōs, ōris n. suu
25. **pectus, oris n.** rind; meel, süda
fluō, flūxi, flūxum, 3. voolama
nūdus, a, um paljas
tussis, is f. kõha
cēlō, 1. varjama
30. **dēlictum, ī n.** õiguserikkumine, delikt, kahju (*selle terminiga*
tähistatakse teisele isikule või tema varale õigusevastaselt
kahju tekitamist)

XVIII

1. **mare, is** *n.* meri
litus, oris *n.* rand
flūmen, minis *n.* (**fluō**) vool, jõgi
ripa, ae *f.* kallas
5. **Asia, ae** *f.* Aasia
animal, ālis *n.* elusolend, loom
ferus, a, um mets-, metsik
tribūnal, ālis *n.* tribunal
circumstō, steti, —, 1. (circum, stō) ümber seisma, ümbritsema
10. **mare Mediterrāneum, is ī** *n.* Vahemeri
genus, generis *n.* sugu; liik (*generatsioon*)
Dēmosthenēs, is *m.* Demosthenes (*kuulsaim Ateena kõnemees, 384—322 a. e. m. a.*)
exemplar, āris *n.* eeskuju
rārus, a, um haruldane
15. **nōnnūllus, a, um (nōn, nūllus)** mõni
ignōtus, a, um (in-, (g)nōtus) teadmatu, tundmatu
vectīgal, ālis, n. (riigi) tulu, riigimaks
redimō, ēmi, ēmptum, 3. (red-, emō) tagasi ostma, rentima
tempestās, ātis *f.* rajuilm, torm
20. **periculōsus, a, um (periculum)** hādaohtlik
discordia, ae *f.* lahkmeel, lahk heli
sēcēdō, cessi, cessum, 3. (sē, cēdō) āra minema, eemalduma, lahkuma
mōns, montis *m.* mägi, mäestik; **Sacer mōns** Püha mägi
fel, fellis *n.* sapp
25. **prūdēntia, ae** *f.* (**prō-vidēntia**) ettenägelikkus, arukus; teadus;
iūris prudentia õigusteadus
tāliō, ōnis *f.* samavaste, kättemaksu põhimõte, kriminaalõiguses (**poena tāliōnis**) võrdse tasumine võrdsega; **iūs tāliōnis** õigus võrdset tasuda võrdsega

XIX

1. **excitō, 1.** tekitama, põhjustama, esile kutsuma
aemulātiō, ōnis *f.* võistlemine, võistlus
moveō, mōvī, mōtum, 2. liikuma panema, liigutama; mõjutama, mõju avaldama (*mootor*)
tribuō, uī, ūtum 3. jaotama, andma, omistama (*tribuut*)
5. **piger, gra, grum** laisk
fortiter (fortis) vahvasti, vapralt
clāmōr, ōris *m.* (**clāmō**) kisa
terreō, uī, itum 2. hirmutama, kohutama (*terror*)
vōx, vōcis *f.* hää; hüüd (*vokaal*)

10. **dēleō, ēvī, ētum, 2.** hävitama
lictor, ōris m. liktor (*Vana-Roomas kõrgemate magistraatide ametlik teenija*)
virga, ae f. vits
caedō, cecidī, caesum, 3. raiuma, lõõma, tapma
prōditor, ōris m. (prōdō) äraandja, reetur
15. **secūris, is f.** kirves
feriō, —, —, 4. lõõma
vīs, —, f. (gen., dat. sg. ei esine; acc. vim, abl. vī; pl. virēs, ium) jõud; vägivald
tolerō, 1. (välja) kannatama
teneō, uī, tentum, 2. hoidma, pidama; *siin:* meeles pidama
20. **Trōia, ae f.** Trooja
ferrum, ī n. raud; mõõk, relv
ignis, is m. (abl. sg. -e ja ī) tuli
bōs, bovis c. (gen. pl. boum, dat. abl. pl. būbus) veis
emō, ēmī, ēmptum, 3. ostma
25. **cibus, ī m.** toit
condimentum, ī n. vürts, maitseaine
famēs, is f. nälg
pōtiō, ōnis f. joomine, jook
sitis, is f. (acc. sg. sitim, abl. sg. siti) janu
30. **auctōritās, ātis f.** autoriteet, (senati)otsus; **auctōritās patrum**
 senati otsus
violō, 1. vägivalda tarvitama, rikkuma
senex, senis m. rauk
iuuenis, is m. (gen. pl. iuuenum) noormees
pānis, is m. leib
35. **circēnsēs (sc. lūdī), ium m.** tsirkusemängud; **pānem et circēnsēs** leiba ja tsirkusemänge, (tsitaat Juvenalisest)
aquā et ignī interdicere veest ja tulest ilma jätma, *s. o. pagendama*
reficiō, fēcī, fectum, 3. (re-, faciō) uuesti korda seadma, taastama, uuendama
virgō, inis f. neitsi

XX

1. **opprimō, pressī, pressum, 3. (ob, premō)** maha suruma, alla rõhuma, alistama
coniūrātiō, ōnis f. vandenõu, vandeselts
cōnstō, stitī, 1. (com-, stō) kindlasti seisma, püsima; koosnema (*konstantne*)
senātus, ūs m. senat
5. **cōnsultum, ī n. (cōnsulō)** otsus, nõu
pīacitum, ī n. (placeō) arvamus, otsus
magistrātus, ūs m. riigiamet; ülemus, ametnik; valitsusvõim

- captivus, a, um (capiō)** vangivõetud; vangistatud; *subst.* vangivõetu, vangistatu, (sõja)vang
carcer, eris m. vangikoda, vangla (*kartser*)
10. **inclūdō, clūsi, clūsum, 3. (in, claudō)** (sisse) sulgema (inclusive)
classis, is f. laevastik (*klass*)
nāvis, is f. laev
Salamis, inis f. (acc. ina) Salamise saar (Kreeka rannikul)
libertinus, a, um vabastatud ori, poolvaba, libertiin
15. **servitūs, ūtis f. (servus)** orjus; servituut e. orjes (*teatav kasustamisõigus võõra (kinnis)vara suhtes*)
manūmittō, mīsi, missum, 3. (manus, mittō) orja oma võimu alt vabastama, (orjale) vabaduse kinkima
Pyrrhus, i m. Pürrhos (*Epeirose kuningas, sõdis edukalt Rooma ja Kartaago vastu; ta äärmiselt kaotusrikkaid võitudest on pärit ütlus „P-e võit“*)
minuō, ui, ūtum, 3. (minus) vähendama
Rōmulus, i m. Romulus (*legendaarne Rooma asutaja ja esimene kuningas, VIII s. e. m. a.; tappis oma kaksikvenna Remuse*)
20. **Remus, i m.** Remus
conditor, ōris m. (condō) asutaja, rajaja
pāstor, ōris m. karjane
ēducō, 1. üles kasvatama
Lūtētia, (Parisiōrum), ae f. Lutetia, nüüdne Pariis
25. **pōnō, posui, positum, 3.** panema, paigutama, asetama (*positsioon*)
Sēquana, ae m. nüüdne Seine
ālea, ae f. täring, liisk
iaciō, iēci, iactum, 3. viskama, heitma; **ālea iacta est** liisk on heidetud (*Caesari sõnad, minnes üle Rubico jõe võitlema Pompeiuse vastu a. 49. e. m. a.*)
dictum — factum öeldud — tehtud
30. **impūnitus, a, um (in-, pūniō)** karistamatu
coalēscō, coalui, coalitum, 3. tugevnema, kõvenema, hoogu võtma; **crimina impūnita coalēscunt** karistamata jäänud roimad tugevnevad (*s. t. karistamatus ergutab roimade kordasaatmisele*)
scrīptum, i n. (scrībō) kirjutatu, kirjutus, kirjatöö; **post scrīptum** = PS järelkiri kirja lõpus
gerō, gessi, gestum, 3. kandma; teostama, korda saatma
vae! oh häda!
35. **damnō, 1.** süüdi mõistma; (*surma või karistustööle*) mõistma, määrama; **capitis (gen. crim.) damnātus est** ta mõisteti surma

1. **Carthāgō, ginis f.** Kartaago
capiō, ēpī, captum, 3. võtma, haarama; vangistama; vallutama
pāreō, uī, itum, 2. ilmuma; sõna kuulma, alistuma (*c. dat.*)
in iisdem locīs samas kohas
5. **expōnō, posuī, positum, 3. (ex, pōnō)** välja panema; ette
 kandma, esitama (*eksponaat*)
condō, didī, ditum, 3. (com-, dō) asutama, rajama
statuō, uī, ūtum, 3. asetama; määrama, otsustama (*statuut*)
removeō, mōvī, mōtum, 2. eemaldama, kõrvaldama; **ab**
omnibus officiīs cīvilibus removēre kõigist tsiviilkohus-
 tustest eemaldama
infāmia, ae f. autus, häbistus
10. **prius** enne varem
finiō, 4. (finis) lõpetama (*finaal*)
admoneō, uī, itum, 2. (ad, moneō) meelde tuletama, manit-
 sema, veenma
Lacedaemonius, ī m. lakedaimonlane, spartalane
laedō, sī, sum, 3. vigastama, kahjustama, solvama
15. **māiestās, ātis f.** majesteet; **crīmen laesae māiestātis** kuritöö
 majesteedi vastu
locātum, ī n.; locātiō, ōnis f. üür
conductum, ī n.; conductiō, ōnis f. rent
āctiōnēs locātī — conductī üürirendi hagid
emptiō, ōnis f. (emō) ost
20. **vēnditiō, ōnis f. (vēndō)** müük
interpretātiō, ōnis f. (interpretor) tõlgendus, seletus, inter-
 pretatsioon
strictus, a, um (stringō) range, täpne
primōgenitus, a, um esisündinud
lāna, ae f. vill, villad
25. **diē mortis** surmapäeval
aedēs, is f. tuba; maja; tempel
Sēia, ae f. Seia
soror, ōris f. õde
inveniō, vēnī, ventum, 4. (in, veniō) leidma (*inventuur*)
30. **obligō 1.** kohustama, lõigama (*obligatsioon*)
quaestiō, ōnis f. (quaerō) otsimine, uurimine, kohtu-uurimine,
 küsimus, pärimine
ita nõnda, nii
prōpōnō, posuī, positum; 3. (prō, pōnō) ette panema v.
 seadma; asetama; esitama
an vōi jälle, vōi; kas mitte, kas
35. **vestis, is f.** riietus, riie
lēgātum, ī n. annak, ese, rahasumma vōi õigus, mis on
pārāndis määratud tavaliselt kellelegi kõrvalisele isikule,
mittepärijale (legataarile), vahel aga ka pärijale; legaat

- lĕgō**, 1. (saadikuna) saatma; pārandama (testamendiga), testimāteria, ae f. aine, (ehitus)materjal
- aedificō**, 1. ehitama
40. **tĕstātor**, **ōris m.** (**tĕstor**) testija, testamenditegija, pārandaja
quoniam sest et, sellepārast et
ex contextū konteksti pōhjal (jārgi)
ambiguus, a, um (**ambo**, **agō**) kahtlane, kaheldav, kahe-mōtteline
appāret, uit, —, 2. on selgesti nāha, silmanāhtav
45. **exāctus**, a, um (**ex**, **agō**) täpne (*eksaktne*)
significātiō, **ōnis f.** (**significō**) märkimine; tähtendus, mōte
ergō niisiis, järelikult
comprehendō, **endī**, **ēnsum**, 3. (ümber(t)) haarama, kaasa haarama
artificium, **ī n.** käsitōō
50. **cōnficiō**, **fĕcī**, **fectum**, 3. (**com-**, **faciō**) teostama, korda saatma, täide, lõpule viima, lõpetama
igitur niisiis, järelikult
permaneō, **mānsī**, **mānsum**, 2. (**per**, **maneō**) kindlaks jääma, püsima; edasi kestma (*permanentne*)

XXII

1. **gravis**, e raske; tähtis (*gravitatsioon*)
levis, e kerge (kaalult); tähtsusetu
pār, **paris** võrdne, ühesugune (*paar*)
commūnis, e (**com-**, **mūnus**) ühine (*kommun, kommunism*)
5. **pariō**, **peperi**, **partum**, 3. sünnitama; saavutama
omnis, e iga; kogu, kõik, terve (*omnibus*)
dĕfinitiō, **ōnis f.** määrang, definitsoon
civilis, e (**civis**) kodaniku-, kodanlik, tsiviil-
cōstituō, **uī**, **ūtum**, 3. (**com-**, **statuō**) asetama; (kindlaks)määrama, otsustama
10. **sociālis**, e (**socius**) seltsiv; seltskondlik, ühiskondlik (*sotsiaalne*)
attineō, **tinuī**, **tentum**, 2. (**ad**, **teneō**) puutama, riivama
iūs civile tsiviilõigus, tähendas vanas Roomas: 1) ainult roomlastele omast õigust vastandina rahvaste-õigusele (**iūs gentium**); 2) vanemat rooma õigust vastandina uuemale (**iūs honorārium**)
servum prō nullis habĕre orja mitte inimeseks (ei kellekski) pidama
nātūrālis, e (**nātūra**) loodus(e)-, looduslik; loomulik, naturaalne, lihaline; **iūs nātūrāle** loodus-, naturaalõigus
15. **aequālis**, e (**aequus**) võrdne, ühesugune, ühetaoline
imitātiō, **ōnis f.** (**imitor**) jäljendamine, matkimine (*imitatsioon*)
adversus (**adversum**) (*praep. c. acc.*) vastu, vastas; suhtes

- ratiō, ōnis *f.* aru, mõistus (*ratsionalism, ratsionaalne*)
 nūptiae, ārum *f.* (nūbō) pulmad
 20. coniūctiō, ōnis *f.* (coniungō) side, seos; ühendus; suhe
 (*konjunktsioon*)
 mās, maris *m.* mees
 cōnsortium, ī *n.* ühtsus, terviklus
 dīvinus, a, um jumalik
 commūnicātiō, ōnis *f.* ühistamine, ühistumine
 25. speciālis, e (speciēs) eri-, eriline, spetsiaalne (*spetsialist*)
 generālis, e (genus) üldine, üld-, kogu-
 brevis, e lühike
 longus, a, um pikk
 doctor, ōris *m.* doktor
 30. difficilis, e (dis-, facilis) raske
 criminālis, e kaelakohtu(line), kriminaal-
 permūtō, 1. (ümber) muutma
 opīniō, ōnis *f.* (üldine) arvamine

XXIII

1. senātus, ūs *m.* senat; senatiistung
 status, ūs *m.* (stō) seisukord, seisund, seis, asend
 maneō, mānsī, mānsum, 2. jääma, kestma
 praeceptum, ī *n.* õpetus, eeskiri; käsk
 5. diū kaua
 ūsus, ūs *m.* (ūtor) kasutamine, asja kasutamise õigus; tarvitus,
 komme, harjumus
 minister, strī *m.* teener, abiline
 interpres, pretis *c.* vahetalitaja; tõlgendaja, tõlk
 dēnique viimaks
 10. pondus, eris *n.* kaal, raskus
 manus, ūs *f.* käsi; võim (*mehe võim naise üle*) (*manufaktuur,*
 manuskript)
 cōnsēnsus, ūs *m.* (cōnsentiō) nõusolek, kokkulepe
 contrahō, trāxī, tractum, 3. (com-, trahō) kokku tõmbama;
 (*lepingut*) sõlmima (*kontraht*)
 bēstia, ae *f.* (mets)loom
 15. ungula, ae *f.* kabi, sõrg
 taurus, ī *m.* härg
 cornū, ūs, *n.* sarv; tiib (sõjaväes)
 dēscribō, scripsī, scriptum, 3. ära kirjutama; kirjeldama,
 jagama
 tribus, ūs *f.* triibus (*rooma rahvas jagunes algul 3 triibuseks,*
 seejärel 4 linna- ja 26 (hiljem 31) maatriibuseks)
 20. centuria, ae *f.* (centum) „sadakond“, tsentuuria (*väeühik, 100,*
 hiljem 50 sõdurit)
 exercitus, ūs *m.* (exerceō) (*väljaõpetatud*) sõjavägi

- spīritus, ūs *m.* hingus, hing (*piiritus*)
 sēdēs, is *f.* (*sedeō*) iste, asupaik
 sēnsus, ūs *m.* (*sentiō*) tunne; meel
25. putō, 1. arvama, pidama
 lacus, ūs *m.* (*dat., abl. pl. lacubus*) järv
 piscis, is *m.* kala
 lavō, lāvī, lautum, (*lavātum*), 1. pesema
 abūsus, ūs *m.* (*abūtor*) kuritarvitus
30. tollō, sustulī, sublātum, 3. üles tõstma; eemaldama, kõrvaldama; kaotama, tühistama; abūsus nōn tollit ūsum kuritarvitus ei eita tarvitust
 rādix, icis *f.* juur
 amārus, a, um kibe, mõru; ebameeldiv
 frūctus, ūs *m.* vili
 dulcis, e magus; meeldiv
35. largus, a, um helde, armuline, ohtra käega (olev); largā manū helde käega
 parcus, a, um säästlik, kokkuhoidlik; ihne, kitsi; parcā manū kitsi käega
 exitus, ūs *m.* lõpp, tagajärg, tulemus, resultaat
 cāsus, ūs *m.* (*cadō*) juhus, juhtum, juhtumus; ajend
 salūs, ūtis *f.* heaolu, tervis, pääsemine; tervitus (*saluut*)
40. nunc nüüd
 oppūgnō, 1. (*ob, pūgnō*) kallale, peale tungima, ründama
 caedēs, is *f.* (*caedō*) raiumine; tapmine
 incendium, ī *n.* tulekahju
 impleō, plēvī, plētum, 2. (*in, pleō*) täitma
45. orbis, is *m.* ring, sõõr; orbis terrārum = (maade) ring, maailm

XXIV

1. rēs, eī *f.* asi, asjaolu; (*reaalne, realism*); rēs pūblica riik
 singulī, ae, a ühe kaupa, üksaaval
 ūtilitās, ātis *f.* (*ūtor*) kasulikkus, kasu, tulu
 mancipium, ī *n.* (*manū capere* käega võtma, kinni haarama, s. i. teostama võimu, võtma eset tegelikku valdusse, võtma midagi oma omandi koosseisu) 1) omandiõigus, 2) mantisipatsioon (*mancipatio*) teel üleantud vaba isiku üle loodud võim, mis sarnanes orjapidamisvõimuga; vaba isiku orjus-seisund võõras peres, 3) ori
5. rēs mancipī = rēs mancipīi rooma õiguses teatav liik objekte — Itaalias olevad maatükid (*fundus Italicus*) ja nende kasuks seatud maaorjesed, orjad ja veoloomad; rēs nec mancipī — sellesse kategooriasse kuulusid eriti majapidamisesemed, majapidamistooted, väikeloomad, raha
 pretium, ī *n.* tasu, hind

succēdō, cessī, cessum, 3. (sub, cēdō) alla, juurde minema, asemele astuma, järgnema

C. Semprōnius Gracchus, ī ī ī m. Gaius Sempronius Gracchus (123. ja 122. a. e. m. a. rahvatribuun, jätkas oma venna Ti. Gracchuse poolt algatatud maareformi elluviimist, kuid hukkus võitluses a. 121 e. m. a.)

rēs novae uudised; uuendused, reformid; riigipööre

10. studeō, uī, —, 2. taotlema; õppima (c. dat.)

nōtitia, ae f. tundmine

iniūstus, a, um (in-, iūstus) ebaõig(lan)e, ülekohtune

dexter, t(e)ra, t(e)rum parem(poolne)

aciēs, ēī f. (ācer) rivi, front; lahing

15. socius, ī m. liitlane (sotsialist)

diēs, ēī m. päev; f. tähtpäev, tähtaeg

cēdō, cessī, cessum, 3. minema, järele andma, loovutama

differentia, ae f. (differō) erinevus, vahe

adversus, a, um vastane, vaenulik

20. spēs, eī f. lootus

inaestimābilis, e hindamatu

actiō in rem asjaline, asjaõiguslik hagi

certus, a, um kindel; teatud; tõeline, õige

incertus, a, um (in-, certus) mittekindel, ebakindel

25. cernō, crēvi, cretum, 3. vahet tegema, eraldama; ära tundma; nägema

possessiō, ōnis f. (possideō) omand(us), valdus, valdamine

fidēs, ēī f. usaldus; ustavus; usk, ausus; bona fidēs hea usk,

puhtsüdamlik veendumus, et tehtav toiming või seisu-

kord on õige ja aus; mala fidēs paha usk

XXV

1. āēr, āeris m. (kr. s. sg. āera) õhk (aeroplaan)

occāsiō, ōnis f. juhus, võimalus, asjaolu

praebeō, uī, itum, 2. (kätte) andma, pakkuma, näitama

benignus, a, um lahke; helde

5. modus, ī m. mõõt; viis, piir, määr (mood)

ūtilis, e (ūtor) kasulik (util)

prōlētārius, ī m. proletaarlane

pauper, eris (abl. sg. -e, gen. pl. -um) vaene, kehv

magis enam, rohkem

10. aurum, ī n. kuld

argentum, ī n. hõbe

rēgnum, ī n. (rēx) kuninglik võim, valitsusvõim, kuningriik, riik

Alexander, drī m. Aleksander

imperium, ī n. käsk, korraldus; valitsus, (ülem)võim, riik

(imperialism)

15. **māgnus, a, um** suur; *comp. maior*; *sup. māximus* (*maksi-maalne*)
reformātiō, ōnis f. (reformō) ümberkujundamine, uuenda-mine; muudatus, muutus
malus, a, um halb; *comp. pēior*; *sup. pessimus* (*pessimist*)
posterus, a, um pärastine, järgnev, *comp. posterior* tagumine, järgmine; *sup. postrēmus*, kõige tagumine, viimane
prior, esimene (kahest); endine, eelmine
20. **propinquus, a, um** lähedane, *comp. propior*; *sup. proximus super(us), a, um* ülemine, pealmine, kõrge; *comp. superior* kõrgem; eelmine; *sup. suprēmus*, viimane, ülim ja *summus* kõrgeim, peamine
bonus, a, um hea; *comp. melior*; *sup. optimus* (*optimist*)
coquus, i m. (coquō) kokk
summa summārum kõik kokku, kogusumma; ühe sõnaga
25. **parvus, a, um** väike; *comp. minor, minus*; *sup. minimus* (*minimaalne*)
trāditiō, ōnis f. (trādō) edasi-, üleanne, andmine (traditsioon);
longā manū trāditiō pika käega üleandmine, — siin üle-andja näitab asja kaugelt, näit. müüja näitab krundi piire eemalt; **trāditiō symbolica**, — siin võõrandaja annab omandajale üle vahendid, kuidas asja kätte saada, näit. antakse ostjale üle laoruumi võtmed; **brevi manū trāditiō** lühikese käega üleandmine on juhtum, kus käest kätte andmist enam vaja polegi, sest üleandmisele kuuluv asi on juba omandaja käes, näit. üürileandja müüb üürnikule selle kätte juba varem üürile antud maja
perniciēs, eī f. hukatus
dēminūtiō, ōnis f. (dēminuō) vähendamine, kitsendamine; vähenemine, kitsenemine (*deminutiiv*)
tria kolm
30. **medius, a, um** keskmine

XXVI

1. **rēs pūblica, eī ae f.** riik
cārus, a, um kallis, armas
iubeō, iussī, iussum, 2. käskima
cōnsulō, lui, ltum, 3. nõu pidama; nõu küsima (*konsulteerima*)
5. **suādeō, suāsī, suāsum, 2.** soovitama
inīquus, a, um (in-, aequus) ebatasane; ebaõiglane, ülekohtune
parens, entis c. vanem (isa, ema); *pl. parentēs, um c.* vanemad
dominium, i n. (dominus) omandiõigus, ülemvõim
acquirō (acquirō), sivi, situm, 3. (ad-, quaerō) (juurde) saama, omandama, saavutama
10. **mancipātiō, ōnis f. (mancipō)** rooma õiguses vormiline võõrandamistoiming, näiline müük

ūsūcapiō, ōnis f. (ūsū, capiō) iga(ne)mine
cessiō, ōnis f. (cēdō) loovutus, mööndus; **in iūre cessiō**
 rooma vanemas ja klassikalises õiguses omandi, servituutide,
 perevõimude ning seadusliku pärandi üleandmise viis, mis
 seisis nende õiguste loovutamises senise õigustatu poolt
 kohtumagistraadi ees näilise protsessi teel, õiguse loovuta-
 mine (üleandmine) magistraadi ees

adiūdicātiō, ōnis f. (adiūdicō) kohtulik määramine; mõistmine
 unde kust

15. **orīgō, ginis m. (orior)** tekkimine, algus, päritolu (*originaal*)
cēna, ae f. lõunasöök
fortis, e vahva, vapper; mehine, tugev
timidus, a, um (timeō) kartlik, arg
pertineō, uī, —, 2. (per, teneō) ulatuma; puutama
20. **vetus, teris (abl. sg. -e; nom., voc., acc. pl. -a; gen. pl. -um)**
 vana, vanaaegne
frāter, tris m. vend
portō, 1. kandma, vedama

XXVII

1. **dīvisiō, ōnis f. (dīvidō)** jaotus
quod et, sest et, seepärast et
propter (praep. c. acc.) tõttu, pärast, põhjusel
Post hoc nōn est propter hoc pärast seda ei tähenda veel
 seepärast, *s. t. järgnevus ei tähenda veel põhjuslikku seost*
5. **dubius, a, um (duo)** kahtlane
quantus, a, um kui suur, missugune
quantum kui palju; **quantī** kui kõrgelt, kui kallilt (*gen. pretii*)
caecus, a, um pime (mittenägija)
cupiō, īvī (īi), itum, 3. himustama, ihaldama
10. **sīc** nii, nõnda
tamquam justkui, otsekui
domus, ūs f. (abl. sg. domō; gen. pl. domuum ja domōrum;
acc. pl. domūs ja domōs) maja; *loc. domī* kodus; *acc.*
domum koju; *abl. domō* kodunt
idem per idem sama sama abil
vulnus, neris n. haav
15. **sānō, 1.** ravima, terveks tegema (*sanitar, sanatorium*)
vigor, ōris m. (elu)jõud, tugevus
dissimilis, e (dis-, similis) mittesarnane, erinev
sentiō, sēnsī, sēnsūm, 4. tajuma, märkama; arvama

1. **canis, is c. (gen. pl. canum)** koer
iste, a, ud (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) see (see sinu, teie; sageli näitab ühtlasi aega või kohta, kuivõrd see on seotud 2. isikuga); too, säärane (põlastavalt)
mordeō, momordi, morsum, 2. hammustama
ille, a, ud (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) see (see seal; see tema, nende), too
5. **doleō, uī, —, 2.** valutama, valu tundma; kurvastama
vērē (vērus) tõeliselt, tõelikult, tõepäraselt, õigesti
ipse, a, um (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) ise; **eō ipsō** just sellega, iseenesest
ūnus, a, um (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) üks
sōlus, a, um (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) (üks)ainus; (predikatiivselt) üks
10. **vīvō, vixī, victum, 3.** elama, elus olema
fundāmentum, ī n. alus, põhi(alus); vundament
īnstitūtiō, ōnis f. (īnstituō) kindlaksmääramine, institutsioon
vigilia, ae f. valvelolek, valvekord, vahikord; (õine) valve, õised patrullid
ūllus, a, um (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) mingi
15. **uter, utra, utrum (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī)** kumb
uterque, utraque, utrumque (gen. sing. -iusque, dat. sing. -īque) (uter, -que) kumbki, nii üks kui teine
praetōrius, a, um preetori-
cōnsuētūdō, inis f. harjumus, komme, kogemus
alter, era, erum (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) teine (kahest) (järjekorras) teine; **alter — alter** üks — teine
20. **fodiō, fōdi, fossam, 3.** kaevama
fovea, ae f. auk, sala-, püünisauk
incidō, cidī, —, 3. (in, cadō) sisse kukkuma, (peale) sattuma, (peale) juhtuma
neuter, trā, trum (gen. sing. -ius, dat. sing. -ī) mitte kumbki (neutraalne)
satis küllalt
25. **commodus, a, um** kasulik
dōnātiō, ōnis f. kink, kinkimine
mōmentum, ī n. asjaolu, moment, tähendus, tähtsus; **nūllius mōmentī esse** sugugi mitte tähtis olema, kehtiv olema
alius, a, ud (gen. sing. alterius, harva alius, dat. sing. alii) teine (paljudest); **alius — alius — alius** üks — teine — kolmas
Alius aliud agit üks teeb üht, teine teist
30. **fātum, ī n.** saatus (fatalist)
seriēs, ēī f. rida, seeria
Italicus, a, um (Italia) itaalia
solum, ī n. maa, maapind

- tam sedavõrd, sel määral, nii
35. **quālis, e** missugune, milline (*kvaliteet*)
velut(i) just nagu, nagu; näiteks
via, ae f. tee, jalgte; läbikäiguõigus
iter, itineris n. sõidutee (õigus)
actus, ūs m. tegevus; karjatee (õigus)
40. **aquaeductus, ūs m.** veejuhe; veevärk; veetee (õigus), vee-
 juhtimisõigus
quadrupēs, pedis m. (quattuor, pēs) neljajalgne (loom)
asinus, i m. eesel
fiit saab; **fiunt** saavad
corporālis, e kehaline; aineline, materiaalne
45. **ob (praep. c. acc.)** pärast, põhjusel, tõttu
trādō, didi, ditum, 3. (trāns, dō) üle andma; edasi andma;
 jütustama
sive, seu (si, -ve) ehk kui, ehk; või; **sive ... sive, seu ...**
seu kas ... vōi
statim otsekohe

* * *

- contrā (adv.; praep. c. acc.)** vastu (*kontrrevolutsioon, kontrast*)
50. **incitō** 1. virgutama, ergutama, (üles) kihutama, õhutama
infēstus, a, um ebakindel, (hāda)ohulik, vaenulik
invādō, vāsī, vāsum, 3. (in vādō) (sisse, kallale) tungima
proptereā (propter, is) seetõttu, seepärast; **proptereā quod**
 seepärast et
regiō, ōnis f. piirkond, ringkond; maa-ala
55. **ignārus, a, um** mitteteadev, mittetundev
caelum, i n. taevas
adspectus, ūs m. välimus; vaade, pilk
pateō, uī, —, 2. avatud olema, avanema, laiuma
vīcus, i m. küla
60. **tūtus, a, um** hādaohutu, julge, kindel
superbia, ae f. uhkus, kõrkus

XXIX

1. **bis** kaks korda, kahekordselt
semper alati
potior, ius (komp. adjektiivist potis) parem, eelistatavam
condiciō, ōnis f. kokkulepe, tingimus; vahekord; **condiciō**
sine quā nōn tingimus, ilma milleta ei, *s. t. vajalik*
tingimus
5. **dēmōnstrō, 1. (dē, mōnstrō)** näitama; (näitlikult) selgitama,
 seletama, tõestama (*demonstratsioon*)
Status quō ante endine seisund

- iūs gentium** 1) see osa rooma õigusest, mille kujundamise tegi vajaliseks suhtlemine võõraste rahvastega; 2) rahvusvahelise õiguse varasem nimetus
- cūrātiō, ōnis f. (cūrō)** hooldus
- quīdam, quaedam, quoddam (adi.) quiddam (subst.) (quī, quis)** mõnesugune; mõni, mingi; keegi, miski
10. **quisque, quaeque, quidque (subst.) quodque (adi.)** igaüks, iga; keegi, miski
- fortūna, ae f.** saatus, õnn
- subiciō, iēcī, iectum, 3. (sub, iaciō)** alla viskama; alistama
- aliquis (eriti subst.) ja aliquī (eriti adi.), aliqua, aliquid (subst.) ja aliquod (adi.)** keegi, miski; mingisugune, mingi
- mundus, ī m.** maailm; maa
15. **Quod nōn est in āctis, nōn est in mundō** mida ei leidu aktides, seda pole maailmas (üldse olemas); varema aja protsessiõiguse põhimõtte, mille järgi kohtunikule oli mõõduandev ainult aktide sisu

XXX

1. **positiō, ōnis f. (pōnō)** seisukord, asend, positsioon
- exclūsiō, ōnis f. (exclūdō)** väljasulgumine, kõrvaldamine
- pactum, ī n.** nõustumine, kokkulepe; leping, pakt
- collēgium, ī n. (collēga)** mitme samaametilise isiku kogu, kolleegium
5. **annus, ī m.** aasta
- māne** hommikul
- meridiēs, ēi m.** keskpäev, lõuna
- vesper, eri ja eris m.** ehatäht; õhtu
- pēs, pedis m.** jalg
10. **permūtātiō, ōnis f. (permūtō)** ära-, ümbervahetus, muutus
- accidō, cidi, —, 3. (ad, cadō)** juurde, alla langema; juhtuma, sündima
- multus, a, um palju; comp. plūs, plūris; sup. plūrimus, a, um; plūris** rohkem
- oculātus, a, um** silmi omav; **tēstis oculātus** pealtnägija
- auritus, a, um (auris)** kõrvu omav
15. **Tiberis, is m. (acc. -im, abl. -i)** Tiber (jõgi)
- collis, is m.** künkas, kink
- mēnsis, is m. (gen. pl. -um ja -ium)** kuu (kui ajaühik)
- Februārius, ī m.** veebruar
- portus, ūs m.** sadam
20. **nāvis longa** sõjalaev
- spatium, ī n.** vahemaa; ruum; ajavahemik, aeg

XXXI

1. **Ulpianus Domitius**, *i i m.* Ulpianus Domitius (*rooma õigusteadlane*)
senātor, *õris m.* (**senātus**) senaator
cōgō, **coēgī**, **coāctum**, **3.** (**com-**, **agō**) kokku ajama, (kokku) koguma; sundima
prōmulgō, **1.** avaldama, välja kuulutama
5. (**ops**) **opis f.** (*nom., voc., dat. sg.* ei esine) võim, vägi, abi; pl. vahendid, vara, rikkus
patricius, **a, um** (**pater**) patriitsi-; *subst.* **patricii**, **õrum m.** patriitsid
commodum, *i n.* kasu
semel üks kord; kord
antepōnō, **posuī**, **positum**, **3.** ette panema; eelistama
10. **sēnī**, **ae, a** kuuekaupa
ēdō, **ēdidi**, **ēditum**, **3.** (**ex**, **dō**) välja andma
ōrātiōnem habēre kõnet pidama
Idūs, **uum f.** iidid (13. (15.) kuupäev)
November (*sc. mēnsis*), **bris m.** november a. d. VI Id. Nov. = ante diem sextum Idus Novembres (s. o. 8. nov.)
15. **Mārtius**, **a, um** (**Mars**) märtsi-; **Mārtius** (*sc. mēnsis*), *i m.* märts
positiō, **ōnis f.** (**pōnō**) seisukord, olukord, osa; positsioon

XXXII

1. **nūsquam** mitte kuskil
ubīque kõikjal, igal pool
nārrō, **1.** jutustama
iūstē õiglaselt
5. **servō**, **1.** alal hoidma, hoidma, säilitama; päästma (*konserve*)
fēlix, **icis** õnnelik
celeriter (**celer**) kiiresti
citō kiiresti
dērisor, **õris m.** väljanaerja
10. **fēliciter** õnnelikult
facilis, **e** kerge
ācer, **is, e** terav, äge
pūgnō, **1.** võitlema
prīncipātus, **ūs m.** esikoht, printsiipaat (imperaatorlik võim)
15. **cōgitō**, **1.** (järele) mõtlema, arutama
turpis, **e** inetu, alatu, häbistav
coeptus, **a, um** (**coepī**) alatud, alustatud
potius (**potis**) ennemini, pigemini, parem
sērō (**sērus**) hilja
20. **nunquam** (**nē**, **unquam**) mitte kunagi, (ei) ialgi

congregō, 1. (com-, grex) (karja) kokku ajama, kokku koguma,
koondama
audāx, ācis (audeō) julge; jultunud

XXXIII

1. somnus, ī *m.* uni
cautus, a, um (caveō) ettevaatlik
properō, 1. ruttama
dubitō, 1. (dubius) kahevahel olema, kahtlema, kõhklema
5. caveō, cāvī, cautum, 2. hoiduma; end (millegi eest) hoidma;
ettevaatlik olema; ette nägema
dispiciō, spēxī, spectum, 3. üksikasjalikult vaatlama, (kõiki)
täpselt uurima
incolumis, e puutumatu, vigastamatu, terve
beātus, a, um õnnelik
stō, steti, statum, 1. seisma
10. praecīlarus, a, um väga kuulus, tuntud; oivaline
modō nūūd
supersum, fuī, esse (super, sum) üle, järel olema; järele jääma
crēscō, crēvī, crētum, 3. kasvama
scelerātus, a, um (scelus) kuritegelik, kuri, õel, nurjatu
15. cēdō, cessī, sessum, 3. lahkuma, taganema, järele andma,
möömma
Cēdant arma togae (Cic.) relvad andku aset toogale, s. o.
rahuaja rüüle
Audiātur et altera pars! kuuldagu ka teist poolt!

XXXIV

1. utinam oh kui, kui ometi
mandō, 1. hoolde andma, üle andma, usaldama, ülesandeks
tegema
lucrum, ī *n.* kasu, tulu, profiit
nummus, ī *m.* rahatükk, münt
5. mūtuus, a, um laenu-
dētrimentum, ī *n.* kaotus, kahju
sīn (sī, autem) kui aga
permūtātiō, ōnis *f.* muudatus; vahetus; vahetusleping
impediō, 4. takistama
10. timeō, uī, —, 2. kartma
ēdūcō, dūxī, ductum, 3. (ex, dūcō) välja juhtima, välja viima

XXXV

1. **commoveō, mōvi, mōtum, 2. (com-, moveō)** liigutama, mõjutama
māsculinus, a, um meessoost, mees-
sexus, ūs m. mees- ja naissoost, sugu
impūbēs, beris ja impūbis, e (in, pūbēs) mittetäiskasvanu, alaealine
5. **fēmininus, a, um** naissoost, nais-
pūbēs, eris täiskasvanu
cum nūptae sint kuigi nad on abielus
(prex, precis) f. taval. **pl. precēs, um f. (nom., gen., voc. sg-**
 ei ole tarvitatavad) **palve**
cōgnōscō, nōvi, nitum, 3. (com-, (g)nōscō) teada saama;
 ära tundma, tunnetama
10. **simul** ühel ajal, ühtaegu, (ühes)koos
intelligō (intelligō), lēxi, lēctum, 3. (inter, legō) aru saama,
 mõistma (*intellekt, intelligents*)
Hannibal, balis m. Hannibal (*kuulus Kartaago väejuht teises*
Puunia sõjas)
Alpēs, ium f. Alpid

XXXVI

1. **vēnia, ae f.** luba, andestus, vabandamine
appetō, ivi, itum, 3. (ad, petō) taotlema, püüdma; nõudma,
 himustama
societās, ātis f. (socius) selts; liit; ühiskond; **societās**
hūmāna inimühiskond
modestus, a, um (modus) tagasihoidlik, mõõdukas
5. **opus n. (indecl.)** tarvidus; **opus est (aliquā rē)** on tarvis, on
 vajalik
memor, oris (abl. sg. -i, gen. pl. -um) mäletav (*c. gen.*);
memor sum ma mäletan, pean meeles
diligēns, entis hoolas, püüdlik
attentus, a, um (attendo) tähelepanelik
taceō, ui, itum, 2. vaikima
10. **philosophus, ī m. (kr. s.)** filosoof
adhibeō, uī, itum, 2. (ad, habeō) rakendama, kasutama

XXXVII

1. **adoptiō, ōnis f. (adoptō)** lapsendamise, adopteerimise
imitor, 1. järelle aimama, matkima, jäljendama, imiteerima
nātus, ūs m. sündimine
potest võib
5. **fateor, fassus sum, 2.** tunnustama, (üles) tunnistama

- ingenuus, a, um vabaltsündinu, s. t. kelle ema oli vaba isik, mitte ori
- nāscor, nātus sum, 3. sündima
- ūtor, ūsus sum, 3. kasutama, tarvitama (*c. abl.*)
- sequor, secūtus sum, 3. järgnema, järgima (*c. acc.*)
10. dilābor, lāpsus sum, 3. (dis-, lābor) laiali libisema, valguma; hävima, hukkuma
- contractus, ūs *m.* (contrahō) leping (*kontraht*)
- prōgredior, gressus sum, 3. (prō, gradior) edasi liikuma (*progress*)
- regredior, gressus sum, 3. (re-, gradior) tagasi minema, tagasi pöörduma (*regress*)
- parturiō, 4. sünnitamisel, sünnitusvaludes olema, sünnitama
15. ridiculus, a, um (rideō) naljakas, naeruväärne
- mūs, mūris *c.* hiir
- orior, ortus sum, 4. (*part. fut. oritūrus*) (*ind. praes. konju-geerub III konj. järgi*) tõusma, ilmuma, algama, tekkima (*orientatsioon*)
- plērique, plēraque suurem osa; väga paljud
- cupiditās, ātis *f.* (cupidus) himu, iha; igatsus, soov
20. latrō, ōnis *m.* röövel
- pīrāta, ae *m.* mereröövel, piraat
- impār, paris (in-, pār) mittevõrdne, mitte-ühesugune
- moriō, mortuus sum, 3. (*part. fut. moritūrus, a, um*) surema
- stultitia, ae *f.* (stultus) rumalus
25. obliviscor, oblītus sum, 3. unustama (*c. gen.*)
- partim (pars) osalt, osaliselt
- peraequē täielikult, täitsa võrdselt, ühtmoodi, eranditult

XXXVIII

1. honestus, a, um (honor) auväärne, aulik
- prohibeō, buī, bitum, 2. (prō, habeō) takistama, tagasi, eemale hoidma, eemale tõrjuma
- contrārius, a, um vastupidine, vastandlik, vaenulik
- cōnstāns, antis (cōnstō) püsiv, tugev, kindel (*konstantne*)
5. Camillus, ī *m.* Camillus
- triumphō, 1. triumfeerima, triumfi pühitsema, võidurõõmutsema, võidu saavutama
- vehō, vēxī, vectum, 3. vedama; sõidutama; *pass.* sõitma
- os, oſsis *n.* kont, luu
- āmēns, mentis (ab, mēns) meeletu
10. vīnum, ī *n.* vein; viin
- bibō, bibī, —, 3. jooma
- vacō 1. tühi, vaba, hõivamatu olema; bona vacantia vaibevara (*pärijateta vara*)
- volō, 1. lendama; ruttama, tõttama

- complūrēs, a** (*gen. -ium*) (**com-, plūrīs**) paljud, mitmed, mõned
15. **Hispānia, ae f.** Hispaania
Hasdrubal, alis m. Hasdrubal (*Kartaago väejuht*)
dēspērō, 1. (dē, spēs) lootust kaotama, meelt heitma
damnum, ī n. kaotus; kahju, kahjustus
Caesar, aris m. Caesar
20. **Iugurtha, ae m.** Jugurtha (*numiidlaste kuningas*)
diligō, lēxi, lēctum, 3. (dis, legō) lugu pidama, austama, armastama
Catō, ōnis m. Cato (*rooma riigimees ja kirjanik, 234—149 e. m. a.*)
singulāris, e üksik, ainus; eriline, ainulaadne; haruldaselt hea; ainsus
sollers, sollertis osav; oskuslik
25. **iūriscōnsultus, ī m.** jurist
probābilis, e kiiduväärt, tunnustatud
cupidus, a, um ahne; himukas; himuline (*c. gen.*)
Graecus, a, um kreeka
avidus, a, um ahne, täitmatu, janune; (midagi) ihaldav (*c. gen.*)
30. **arripiō, ripuī, reptum, 3. (ad, rapiō)** (endale) kahmama, haarama
expleō, plēvi, plētum, 2. (ex, pleō) täitma; küllastama, rahuldama; **sitim explēre** janu kustutama
prōgressus, ūs m. (prōgredior) edasimineku, edu(samm)
illūstris, e tähtis, kuulus
senectūs, ūtis f. vanadus, raugaiga

XXXIX

1. **currus, ūs m.** sõiduk, vanker
Gāius Servilius Ahāla, ī ī ae m. Gaius Servilius Ahala (*diktaator Cincinnatuse abi*)
Spurius Maelius, ī ī m. Spurius Maelius (*rooma ratsanik; tapeti Gaius Servilius Ahala poolt*)
glōriōr, gloriātus sum, 1. kiitlema, hooprema
5. **absolvō, solvi, solūtum, 3. (ab, solvō)** vabastama; vabaks, õigeks mõistma (*absoluutne*)
probō, 1. (probus) proovima; õigeks kiitma, õigeks tunnistama, nõustama; kinnitama, tõendama
innumerābilis, e (in-, numerus) loendamatu, arvutu
reperiō, repperi, repertum, 4. (üles) leidma, avastama, leiutama
sōl, sōlis m. päike
10. **proficīscor, fectus sum, 3.** teele asuma
cessō, 1. lõppema, lakkama, katkema
ratiō, ōnis f. eesmärk, otstarve

- adveniō, vēnī, ventum, 4. (ad, veniō) (juurde) tulema, lähema, saabuma
- impetus, ūs *m.* (in, petō) pealetung, kallaletung, rünnak
15. Aenēās, ae *m.* (*kr. s.*) Aeneas (*Trooja kangelane, roomlaste esiisa*)
- exigō, ēgī, āctum, 3. (ex, agō) välja ajama, välja, lõpule viima; lõpetama
- creō, 1. looma; tekitama, valima
- ūsus-fructus, ūs *m.* 1) kasustusvaldus e. vilikasustus (asja ja tema vilikasustamise (eluaegne) õigus); 2) Vana-Roomas ka kasustus- e. alam-omandiõigus provintsi maatükkide kohta, millede ülem-omand e. päris omandiõigus kuulus Rooma riigile
- fruor, fructus sum, 3. rõõmustuma, nautima; kasutama
20. salvus, a, um vigastamata, rikkumata, kahjustamata, terve
- Augustus, ī *m.* Augustus (*Octavianuse austav tiitel; hilisemate Rooma keisrite tiitel*)
- Antōnius, ī *m.* Antonius
- Brūtus, ī *m.* Brutus (*üks Caesari tapjaist*)
- Pūblius Valerius, ī ī *m.* Publius Valerius
25. adiutor, ōris *m.* abistaja
- ēiciō, iēcī, iectum 3. (ex, iaciō) välja viskama; välja heitma, välja ajama
- Licinius, ī *m.* Licinius (*rahvatribuun*)
- Sextius, ī *m.* Sextius (*rahvatribuun*)
- aes, aeris *m.* vask; raha; aes aliēnum võlg, võlad
30. dēdūcō, dūxī, ductum, 3. (dē, dūcō) alla juhtima; maha arvama, lahutama
- caput, capitis *n.* siin: põhisumma, kapital
- ūsūra, ae *f.* protsent
- pernumerō, 1. (kinni, ära) maksuma, tasuma (tegelikult olemas olevat)
- triennium, ī *n.* kolmeaastane aeg, kolmaastak
35. pēnsiō, ōnis *f.* sissemaks
- persolvō, solvi, solūtum, 3. (per, solvō) (kinni, ära) maksuma, tasuma
- iūgerum, ī *n.* iugerum (*vana-rooma pinnamõõt; 1 i. = 2528,3 m²*)
- possideō, sēdi, sessum, 2. valdama, omama
- Macedonēs, um *m.* makedoonlased
40. Philippus, ī *m.* Filippos
- finitimus, a, um (finis) piiriäärne, naaber-
- domō, muī, mitum, 1. (domus) taltsutama, võitma, alistama
- bellum movēre sõda alustama
- dēvincō, vicī, victum, 3. täielikult võitma
45. Hellēspontus, ī *m.* Hellespont (*väin Egeuse ja Marmara mere vahel, Euroopa ja Aasia vahel, nüüd Dardanellid*)
- trāiciō, iēcī, iectum, 3. (trāns, iaciō) ületama, läbistama
- Grānicus, ī *m.* Granikos (*jõgi Müüsias, Väike-Aasias*)

- maritimus, a, um mereäärne, mere-
 porta, ae f. värav
 50. aperiō, rūi, rtum, 4. avama

XL

1. militō, 1. (miles) sõdur olema; võitlema
 praestō, stiti, stitum, 1. (prae-stō) ees olema; parem olema
 dēlinquō, liqui, lictum, 3. süüdlaseks osutuma, eksima
 Paulus, i m. Paulus, kuulsamaid rooma juriste
5. ēdicō, dixi, dictum, 3. (ex, dicō) (avalikult) teada andma,
 kuulutama; määrama, käskima
 cōnstat, stitit, —, 1. on kindel, on teada
 fūmus, i m. suits, aur
 immittō, misi, missum, 3. (in-, mittō) sisse, peale saatma
 v. laskma
 Ariovistus, i m. Ariovistus (germaanlaste väejuht Caesari
 aegadel)
10. oportet, uit, —, 2. peab, tuleb
 siquidem kui ainult, sest et
 exhērēdō, 1. (exhērēs) pärandusest e. pärandist e. pärusest
 ilma jätma, kõrvaldama
 nōminātim nimepidi
 aliōquin vastasel korral, muidu
15. prōsum, prōfui, prōdesse (prō, sum) kasuks olema, kasu
 tooma; terviseks olema (*proosit*)

* * *

- Epaminōndās, ae m. Epameinondas (*Teeba väejuht, armastas
 tõtt ega valetanud isegi naljapärast*)
- Mantinēa, ae f. Mantinea (*antiikaegse Arkaadia linn, tuntud
 lahingu tõttu, milles a. 362 e. m. a. Epameinondas võitis
 Sparta ja selle liitlased*)
- exanimō, 1. (ex, animus) hingetuks, elutuks tegema; *pass.*
 surema
- clipeus, i m. kilp (ümmargune, vasest valmistatud)
20. fleō, flēvi, flētum, 2. nutma
 respondeō, pondi, pōnsum, 2. vastama (*korrespondent*)
 fundō, fūdi, fūsum, 3. valama; laiali paiskama
 quoque ka samuti
 ut comparātivum nagu
25. evellō, velli, vulsum, 3. (ex, vellō) välja kiskuma
 trānsfigō, fixi, fixum, 3. läbi torkama, lööma
 hasta, ae f. viskoda, oda

XL

1. **sinō, sīvī, situm** 3. lubama
exhērēs, hērēdis c. pärandusest e. pärandist e. pärusest ilma
 jäetu, kõrvaldatu
adiciō, iēcī, iectum, 3. (**ad, iaciō**) juurde viskama; (juurde)
 lisama
ūniversitās, ātis f. üldsus
5. **vehemēns, entis** äge, kirglik; vali, tugev
exīstimō, 1. (ex, aestimō) hindama; arvama, arvamust aval-
 dama, otsustama
Gracchus, ī m. (*Sempronius*te sugukonna perekonnanimi;
kõige tuntumad on Tiberius Semprōnius Gracchus ja *tema*
vend Gāius Semprōnius Gracchus — rahvatribuunid, kes
hukkusid võitluses optimaatidega)
cōnsentiō, sēnsī, sēnsūm, 4. (**com-, sentiō**) nõus olema,
 nõustuma; kokku leppima

XLII

1. **parsimōnia, ae** f. kokkuhoidlikkus
nōtus, a, um (nōscō) teatud, tuntud
Lycūrgus, ī m. Lükurgos (*Sparta* seaduseandja)
sapiēns, entis tark
5. **tenebrae, ārum** f. pimedus, hämarus
dēcēdō, cessi, cessum, 3. (**dē, cēdō**) ära minema, lahkuma;
 surema
Cerēs, reris f. Ceres (*põllutööjumalanna*)
Plūtō(n), ōnis m. = Pluto (*allmaailma jumal*)
īferī, ōrum m. manala elanikud
10. **abdūcō, dūxī, ductum**, 3. (**ab, dūcō**) ära juhtima, viima
tandem viimaks
rapiō, uī, ptum, 3. röövima

XLIII

1. **dēclārō, 1.** seletama, selgitama, teatama
facultās, ātis f. võimalus; võime
ēdicō, dixī, dictum, 3. (**ex, dīcō**) edikti (välja) andma
gutta, ae f. tilk
5. **cavō** 1. õonestama, uuristama
lapīs, idis m. kivi
cadō, cecīdi, cāsūm, 3. kukkuma, langema (kaasus)
īgnōrō, 1. mitte teadma, tähele panemata jätma (*ignoreerima*)
vēndō, didī, ditum, 3. müüma
10. **iuventūs, ūtis** f. (**iuvenis**) noorusaeg, noorus; noorsugu

- vēnor, 1. jahti pidama, küttima
 currō, cucurri, cursum, 3. jooksma, kihutama (*kurs, kursus*)
 natō, 1. ujuma
 ēsuriō, —, —, 4. näljane olema, nälga tundma
 15. sitiō, 4. (*sitis*) janu tundma, janunema
 ēligō, lēgi, lēctum, 3. (*ex, legō*) (välja) valima
 infitior, 1. (*in-, fateor*) salgama, eitama
 duplus, a, um kahekordne
 aetās, ātis *f.* aeg; eluiga

XLIV

1. numerō, 1. (*numerus*) loendama
 ponderō, 1. kaaluma, kaalutlema
 gustus, ūs *m.* maitsmine; maitse
 disputō, 1. arutlema, vaidlema
 5. introdūcō, dūxi, ductum, 3. sisse tooma, asja esitama kohtusse
 adiuvō, iūvi, iūtum, 1. (*ad, iuvō*) aitama, abistama; soodustama
 suppleō, ēvi, ētum, 2. (lisaks) täitma, täiendama, asendama
 corrigō, rēxi, rēctum, 3. (*com-, regō*) õgvendama; paran-
 dama, korrigeerima
 cōgitātiō, ōnis *f.* (*cōgitō*) mõtlemine, mõte
 10. cēnsēō, suī, sum, 2. arvama
 audācia, ae *f.* (*audāx*) julgus; vaprus; jultumus

* * *

- aera, ae *f.* eera, ajaarvamine
 Athēnae, ārum *f.* Ateena (*linn*)
 Solō(n), ōnis *m.* Solon (*Ateena seaduseandja*)
 15. dēscribō, scripsi, scriptum, 3. (*dē, scribō*) ära, maha kirju-
 tama, kopeerima, kirjeldama
 institūtum, ī *n.* (*institūō*) määrus, korraldus; asutus; komme
 reveniō, vēni, ventum, 4. (*re-, veniō*) tagasi tulema
 proximus, a, um (*sup.* adjektiivist propinquus) lähim; viimane
 decemvir, ī *m.* detsemvir, kümmelane (*10 mehest koosneva*
kollegiumi liige)
 20. inscribō, scripsi, scriptum, 3. (*in, scribō*) sisse, peale kirju-
 tama

XLV

1. num kas tõesti? kas siis? ega ometi? (*tarvitatakse siis, kui*
oodatakse eitavat vastust)
 audeō, ausus sum, 2. julgema, sõandama
 oppūgnō, 1. (*ob, pūgnō*) kallale, peale tungima, ründama
 tardō, 1. kõhklema, viivitama

5. **rosa**, *ae f.* roos
gaudeō, **gāvisus sum**, 2. rõõmu tundma, rõõmustama (*c. abl.*)
litigō, 1. (litem agō) riidlema, tülitsema, protsessima
soleō, **solitus sum**, 2. tavatsema, harjunud olema
masculus, *i m.* mees, meesterahvas
10. **conveniō**, **vēnī**, **ventum**, 4. (**com-**, **veniō**) kokku tulema, kogunema, sattuma
superfluus, **a**, **um** (**superfluō**) ülevoolav; liigne
noceō, **uī**, **itum**, 2. kahju tegema, tooma, kahjustama (*c. dat.*)
prōverbium, *i n.* (**prō**, **verbum**) vanasõna, kõnekäänd
fidō, **fisus sum**, 3. usaldama (*c. dat.*)
15. **auxilium**, *i n.* abi
cōfidō, **fisus sum**, 3. (**com-**, **fidō**) kindlasti lootma, uskuma; usaldama (*c. dat.*)
aggredior, **gressus sum**, 3. (**ad**, **gradior**) juurde astuma; kallale tungima, ründama
diffidō, **fisus sum**, 3. (**dis-**, **fidō**) mitte usaldama, umbusaldama (*c. dat.*)
quandō kunas, millal
20. **revertor**, **vertī**, **vertī** (3) ja **revertor**, **versus sum**, 3. tagasi pöörduma, tagasi tulema
stultus, **a**, **um** rumal; subst. rumal

XLVI

1. **adsum**, **adfuī** (**affuī**), **adesse** (**ad**, **sum**) kohal, juures olema
aitama
absum, **āfuī**, **abesse** (**ab**, **sum**) ära, eemal olema; puuduma
lēnis, *e* pehme, mahe, leebe, õrn
dēsum, **fuī**, **esse** (**dē**, **sum**) mitte olemas olema, puudu olema, puuduma
5. **obsum**, **obfuī**, **obesse** (**ob**, **sum**) kahju tooma, kahjustama; vastu olema
intersum, **fuī**, **esse** (**inter**, **sum**) vahel, hulgas olema; osa võtma (*c. dat.*); **interest** on vahe, on tähtis
lepōs, **ōris** *m.* kenadus, sarm, võlu, veetlus
inum, **fuī**, **esse** (**in**, **esse**) sees olema, peal olema; sisaldama
praesum, **fuī**, **esse** (**prae**, **sum**) ees, eesotsas olema või seisma, ülemaks olema (*c. dat.*)
10. **possum**, **potuī**, **posse** võima, suutma
ultrā sinnapoole; üle selle, edasi, kaugemal(e)
subvertō, **vertī**, **versum**, 3. ümber pöörama, lükkama, kummutama, hävitama
ēvitō, 1. vältima

XLVII

1. **quinquennius, a, um** (quinque, annus) viieaastane
dēmittō, mīsi, missum, 3. (dē, mittō) maha, alla laskma;
langetama
restituō, uī, ūtum, 3. (re-, statuō) tagasi, uuesti asetama;
endisesse seisukorda seadma, ennistama
sepeliō, sepelivī, pultum, 4. matma
5. **ūrō, ussī, ūstum, 3.** põletama, kõrvetama
expediō, 4. (takistusest) vabastama; valmis seadma
expedit on soodus, kasulik
edō, ēdī, ēsum, *inf.* edere ja ēsse sööma
frūgālīter tagasihoidlikult
moderātē mõõdukalt
10. **poēma, atis n.** (*kr. s.*) poeem

* * *

- incorporālis, e** kehatu, mittemateriaalne
tangō, tetigī, tāctum, 3. puudutama, puutama (*tangens*)
cōnsistō, stitī, —, 3. (com-, sistō) seisma jääma, peatuma;
asuma
15. **percipiō, cēpī, ceptum, 3. (per, capiō)** vastu võtma, saama
successiō, ōnis *f.* (succēdō) pärand, pärus

XLVIII

1. **ferō, tuli, lātum, ferre** kandma, tooma; (välja) kannatama,
taluma
ostentō, 1. näitama, osutama
frūx, frūgis *f.* taval. *pl.* fruges, *um f.* vili
calor, ōris *m.* kuumus
5. **pluvia, ae f.** vihm
efficiō, fēcī, fectum, 3. (ex, faciō) tekitama, põhjustama;
tegea, teostama
Mercurius, ī *m.* (merx) Mercurius (*Jupiteri poeg*)
inventor, ōris *m.* (inveniō) leiutaja
Danaī, ōrum *m.* danaoslased, kreeklased
10. **dōnum, ī n.** and, annetus, kink, kingitus
divus, (a, um) jumalik; (*Rooma keisrite tiitel pärast nende surma*)
Cocceius Nerva, ī *m.* Cocceius Nerva (*kuulus jurist*)
lēgem ferre seadust esitama
agrārius, a, um põllu-, maa-
15. **trānsferō, tuli, lātum, ferre (trāns, ferō)** üle kandma; tooma
auferō, abstulī, ablatum, auferre (ab, ferō) ära kandma,
viima, võtma

- referō, rettulī, relatum, referre (re-, ferō) tagasi kandma;
tagasi, ära tooma; ette kandma
cēnsus, ūs *m.* varanduse hindamine, loetus
differō, —, —, differre erinema
20. appellātiō, ōnis *f.* (appellō) nimetus, nimi
ūniversus, a, um kõik üldse, kogu, terve
significō, 1. (signum, faciō) märkima, tähistama
connumerō, 1. (cōm-, numerō) kaasa, hulka arvama
laetus, a, um rõõmus

XLIX

1. volō, voluī, velle tahtma, soovima
illic seal
etiāmsī kuigi, isegi kui
perficiō, fēcī, fectum, 3. (per, faciō) lõpule viima, lõpetama,
teostama (*perfektne*)
5. aetās, ātis *f.* aeg; elu(iga); ajajärk
levitās, ātis *f.* (levis) kergus; kergemeelsus
nōlō, nōluī, nōlle (ne, nōlō) mitte tahtma, soovima
mālō, māluī, mälle (magis, volō) enam tahtma, eelistama;
paremaks pidama
10. reprehendō, endī, ēsum, 3. (re-,prehendō) haarama,
tabama; noomima, laitma
lūdō, si, sum, 3. mängima

* * *

Maevius, ī *m.* Maevius

libertus, ī *m.* päris v. teoorjusest vabastatu

cōdicillus, ī *m.* (cōdex) pärimisõiguslik dokument, milles
avaldatud viimne soov

institutio, uī, ūtum 3. (in, satuō) istutama, määrama, korraldama

L

1. eō, ii, itum, ire minema
quō? kuhu?
faustus, a, um soodus, soosiv, õnnetoov
obviam (ob, via) vastu
5. trāns (*praep. c. acc.*) üle, sealpool
abeō, ii, itum, ire (ab, eō) ära minema, lahkuma
invitō 1. kutsuma, külla kutsuma; üles kutsuma
peccātum, ī *n.* patt, eksimus, patustus, süütegu
praetereō, ii, itum, ire (praeter, eō) mööda minema,
mööduma
10. silentium, ī *n.* vaikimine

inūtiliter (tarvitamis)kõlbmatut, kasutult; otstarbekohatult
tēstor, 1. tunnistama, testeerima, testamenti tegema, test(ee)rima
perēō, ii, itum, ire (per, eō) kaduma minema; hävima,
hukkuma

trānseō, ii, itum, ire (trans, eō) üle minema, siirduma,
ületama

15. **ineō, ii, itum, ire (in, eō)** sisse minema v. astuma; algama
redeō, ii, itum, ire (re-, eō) tagasi pöörduma, minema
vēr, vēris n. kevad
avis, is f. lind
migrō, 1. rändama, ümber asuma

* * *

20. **iūmentum, ī n.** veoloom
vehiculum, ī n. (vehō) sõiduriist, sõiduk

LI

1. **fiō, factus sum, fieri** 1) saama, sündima; muutuma; 2) tehtama
pudor, ōris m. häbi; häbenemine; kohusetunne, ausus
rescindō, scidi, scissum, 3 purustama, lammutama
coepi, coeptum, coepisse (v. defect.) algama, alustama,
hakkama
5. **dīmidium, ī n.** pool
memini, isse (v. defect.) mäletama, meenuma
aiō (v. defect.) ütlen, tõendan
ōdi, isse (v. defect.) vihkama, põlgama
oportet, uit, —, peab, tuleb
10. **correctiō, ōnis f.** parandamine

II osa

LII

1. **imāginārius, a, um** kujuteldav, näiline, imaginaarne
cōram (praep. c. abl.) juuresolekul
libripēns, pendis m. kaalumeister; kaaluja
Quirīs, itis m. rooma kodanik, kviriit, roomlane; *pl. Quiritēs,*
ium (um) algselt sabiini linna Cures elanikud (*pärast*
sabiinide liitmist roomlastega ühendati see nimi room-
laste nimega)
5. **percutiō, cussi, cussum**, 3. tugevasti lööma
ideō seepärast, seetõttu
aereus, a, um (aes) vaskne, vasest
nummus (nūmus), ī m. münt, raha
aureus, a, um (aurum) kuldne
10. **vis et potestās** rahakurss, ostujõud

LIII

1. **vindicō**, 1. avaldama, esitama pretensiooni, nõudlust, nõudma kohtu teel
tunc siis
addicō, **dixī**, **dictum**, 3. (**ad**, **dīcō**) (kohtuotsusega) mõistma, määrama
prōvincia, *ae f.* tegevuspiirkond, võitluspiirkond; võidetud maa, provints
5. **praeses**, **idis** *m.* esimees, asehaldur, asevalitseja
praesēns, **entis** (**praesum**) kohalolev, juuresolev, käesolev;
subst. praesēns (**tempus**), **entis** *n.* olevik
nesesse tarvilik (kasutatav ühenduses verbidega: **esse**, **habēre**)
difficultās, **ātis** *f.* (**difficilis**) raskus

LIV

1. **ēmittō**, **mīsī**, **missum**, 3. (**ex**, **mittō**) välja saatma, välja laskma
affectiō, **ōnis** *f.* meeleolu, tuju
circum (*adv.*; *praep. c. acc.*) (ringi) ümber, ümbruses; suhtes
continēns, **entis** katkestamatu; **ex continenti** otsekohe, viibimata
5. **distrahō**, **trāxī**, **tractum**, 3. laiali tõmbama; ära müüma
hūc siia
quamdiū ehk **quam diū** kui kaua
annuus, **ī** *m.* (**annuum**, **ī** *n.*) aastane ülalpidamine, toitmine, elatus
valdē väga; **valdē bene** väga hästi, tugevasti
10. **amō**, 1. armastama
salārium, **ī** *n.* (**sāl**) (soola pajuk); palk
ex persōnis causisque sõltuvalt isiklikest ja konkreetsetest asjaoludest
aestimō, 1. hindama

LV

1. **rūsus** tagasi; uuesti, jälle
manūmissiō, **ōnis** *f.* (**manumittō**) orja vabastamine
missiō, **ōnis** *f.* (**mittō**) (lahti v. vabaks) laskmine
datiō, **ōnis** *f.* (hoolde, valdusse) jätmine, andmine
5. **suppōnō**, **posuī**, **positum**, 3. (**sub**, **pōnō**) alla panema v. asetama; alistama
animadvertō, **verti**, **versum**, 3. (**animum advertō**) tähele panema
vitae necisque elu ja surma üle
quicumque, **quaecumque**, **quodcumque** kes iganes, mis iganes
suprā (*praep. c. acc.*) üle, ülal, kohal
10. **saeviō**, **saevīi**, **saevitum**, 4. määramine; karmilt käituma
tālis, **e** niisugune, selline

LVI

1. **quotiēns** (**quot**) kui mitu korda
intendō, tendī, tentum, 3. (in, tendō) pingutama; püüdma, taotlema
dare, facere, praestare siin: andma midagi, näiteks asja üle andma; mingit tegu sooritama; heastama kahju
competō, ivi (ii), itum, 3. kuuluma
5. **vindicātiō, ōnis f. (vindicō)** asjaõiguslik hagi (**actio in rem**), omaniku hagi asja nõudmises omaniku õiguse tunnustamiseks
condictiō, ōnis f. obligatsiooni õiguslik hagi, hagi, millega nõutakse mõnd kindlat objekti.

LVII

1. **ūsus, ūs m.** abielu sõlmimise viis, naise üle võimu teostamine üldise igamistähtaja jooksul, *s. t. ühe aasta kestel*
confarreātio, ōnis f. abielu sõlmimise viis, religioosne tavand preestri juuresolekul, millega kaasnes leiva ohvriks toomine (**farreus**) kindlate sõnade ja tseremooniaga
fār, farris n. polbnisu, okasnisu, hõrepäine nisu
farreum, ī n. (pānis farreus) polbnisuleib, kasutatud tavandi confarreatio puhul
5. **farreus, a, um** polbnisu-, okasnisu-, hõrepäine nisu
coēemptiō, ōnis f. (coēmō) abielu sõlmimise viis, naise ostmise mancipātio teel
continuus, a, um (contineō) katkestamatu, lakkamatu
nūpta, ae f. (nūbō) naine
persēvērō, 1. visalt püsima, jääma
10. **annuus, a, um** aastane, aasta-
ūsūcapiō, cēpī, captum, 3. (ūsū, capiō) igamisega saama, omandama
obtimeō, uī, tentum, 2. (ob, teneō) oma käes hoidma, valdama
mulier, eris f. naine
maritus, ī m. abikaasa; mees
15. **trinoctium, ī n. (trēs, nox)** kolm ööd
interrumpō, rūpī, ruptum (inter, rumpō) katkestama
tollō, sustulī, sublātum 3. üles tõstma; eemaldama, kõrvaldama
dēsuetūdō, inis f. võõrutamine, võõrutus, võõrdumine
oblitterō (obliterō) 1. ära pühkima; unustama, unarusse jääma
20. **sacrificium, ī n.** ohverdus, ohver; ohverdamine
flāmen, inis m. preester (**flamen**) (üksiku jumala teenistuses olev rooma preester, omab nime teenitava jumala järgi);
flāminēs maiōrēs vanemad (ülemad), rooma jumalate preestrid (Jupiteri, Marsi j. t.)

rēx sacrōrum ülempreester (kes täitis kukutatud rex'i religioosseid funktsioone)

sacrum, *i n.* pühadus; ohver

ex farreātis (parentibus) nātī sündinud vanemaist, kelle abielu oli teostatud confarreātiō tavandi kohaselt

25. **confarreō 1. (con, fār)** abielluma confarreātiō tavandi kohaselt

LVIII

1. **paternus, a, um (pater)** isa-
avitus, a, um (avus) vanaisa
nēquitia, *ae f.* kõlbmatus; kergemeelsus
disperdō, perdidī, perditum, 3. hävitama, rikkuma
5. **egestās, ātis f.** puudus, vaesus, kehvus
perdūcō, dūxī, ductum, 3. (**per, ducō**) (läbi) juhtima, viima

LIX

1. **amplus, a, um** laialdane, ulatuslik, avar (*amplituud*)
dēfiniō, 4. määratlema (*definitsoon*)
licentia, *ae f.* luba
sufficiō, fēcī, fectum, 3. (**sub, faciō**) piisama, jätkuma, küllalt olema
5. **coartō**, 1. kitsendama
evocō, 1. välja kutsuma
advocō, 1. (juurde) kutsuma
signum, *i n.* märk; kuju; väetähis
explōrō, 1. uurima
10. **condiciō, ōnis f. (condicō)** sotsiaalne päritolu
decuriō, ōnis m. (room) omavalitsusega linnade (munitsiipiude) nõukogu liige
plēbēius, a, um plebeilik, plebei
inculpātus, a, um pahedeta, laitmatu
reprehensibilis, e laitustvääriv
15. **locuplēs, ētis** rikas
patrōnus, i m. patroon
Hadriānus, i m. Hadrianus (*Rooma keiser 117—138 m. a. j.*)
Macedōnia, ae f. Makedoonia
rescribō, scripsī, scriptum, 3. (**re, scribō**) kirjalikult vastama
20. **obicio, iēcī, iectum**, 3. (**ob, iaciō**) vastu, ette viskama; ette heitma
prōdūcō, dūxī, ductum, 3. (**prō-, ducō**) edasi, välja juhtima
tēstimōnium, i n. sijn: kirjalik tõend
remittō, misī, missum, 3. (**re, mittō**) tagasi saatma
recitō, 1. ette lugema

INDEX

A

- A. VII 12
 a, ab VI 22
 abduco XLII 10
 abeo L 6
 absolvo III 6; XXXIX 5
 absum XLVI 2
 abusus XXIII 29
 accido XXX 11
 accipio IV 6; XII 19
 accuso II 16
 ad V 5
 ad acta VI 33
 acer XXXII 12
 acies XXIV 14
 actio XII 24
 actio in personam XIII 44
 actio in rem XXIV 22
 actiones locati-conducti XXI 18
 actor X 1
 actum VI 34
 actus XXVIII 39
 acquiro (adquiro) XXVI 9
 addico LIII 3
 adduco III 23
 adhibeo XXXVI 11
 adhuc XIII 16
 adicio XLI 3
 adiudicatio XXVI 13
 adiutor XXXIX 25
 adiuvo XLIV 6
 administratio XV 12
 admodum X 51
 admoneo XXI 12
 adoptio XXXVII 1
 adopto I 17
 adspectus XXVIII 57
 adsum XLVI 1
 advenio XXXIX 13
 adversarius VII 16
 adversus (adversum) XXII 17
 adversus XXIV 19
 advocatus V 8
 advoco LIX 7
 aedes XXI 26
 aedifico XXI 39
 aemulatio XIX 2
 Aeneas XXXIX 15
 aeneus VII 17
 aequalis XXII 15
 aequum XVI 18
 aequus XI 23
 aer XXV 1
 aera XLIV 12
 aerarium XII 17
 aereus LII 7
 aes XXXIX 29
 aestimatio XIV 27
 aestimo LIV 13
 aetas XLIII
 affectio LIV 2
 Africa I 19
 ager VI 12
 Agerius VII 13
 aggredior XLV 17
 ago III 8; XII 29
 agrarius XLVIII 14
 agricola I 8
 aio IX 4
 alea XX 27
 Alexander XXV 13
 alienus VII 45
 alimentum XVII 2
 alioquin XL 14
 aliquis XXIX 13
 alius VIII 16; XXVIII 28
 Allia XI 20
 alo XVII 10
 Alpes XXXV 13
 alter XXVIII 19
 amarus XXIII 32
 ambiguus XXI 43
 ambo XII 51
 amens XXXVIII 9
 amica I 7
 amicus V 2
 amitto XIII 34
 amo I 24
 amor X 57
 amplus LIX 1
 an XXI 34
 angustiae XII 45
 anima XI 44
 animadverto LV 6
 animal XVIII 6
 animus XI 28
 Anna I 6
 annunero XV 7
 annus IV 4; XXX 5
 annuus LIV 8; LVII 10
 anser XVII 8
 ante XII 4
 antepono XXXI 9
 antiquus VIII 1
 Antonius XXXIX 22
 aperio XXXIX 50
 apparet XXI 44
 appellatio XLVIII 20
 appello XVI 26
 appeto XXXVI 2
 appono XVII 18
 approbo XII 38
 apud VII 49
 aqua I 23
 aquaeductus XXVIII 40
 arbiter V 9
 arceo XV 10
 argenteus XIV 34
 argentum XXV 11
 argumentum VI 21
 Ariovistus XL 9
 arma VI 9
 aro I 9
 arripio XXXVIII 30
 ars XVI 17
 artificium XXI 49
 Asia XVIII 5
 asinus XXVIII 42
 asper VII 30
 astrum VII 31
 Athenae XLIV 13

atque XI 17
attentus XXXVI 8
attineo XXII 11
auctor XIV 9
auctoritas XIX 30
audacia XLIV 11
audax XXXII 22
audeo XLV 2
audio IV 10
aufero XLVIII 16
augeo XV 8
Augustus XXXIX 21
Aulus Seius XI 16
aureus LII 7
auritus XXX 14
aurum XXV 10
aut; aut... aut V 10
autem XIII 24
auxilium XLV 15
ave! avete! V 21
avidus XXXVIII 29
avis L 18
avitus LVIII 2
avus XVII 1

B

beatus XXXIII 8
bellum VI 1
bellum gerere VIII 28
bellum movere XXXIX 43
bene II 45
beneficium XV 27
benignus XXV 4
bestia XXIII 14
bibo XXXVIII 11
bis XXIX 1
Bituriges XI 36
bona fides XXIV 27
bona gratia XV 4
bona vocantia XXXVIII 12
bonum VII 38
bonus XV 3; XXV 22
bos XIX 23
brevis XXII 27
Brutus XXXIX 23

C

cado XLIII 7
caecus XXVII 8
caedes XXIII 42
caedo XIX 13
caelum XXVIII 56
Caesar XXXVIII 19
Caius Sempronius Grac-
chus XXIV 8
calculus X 37

calor XLVIII 6
calumnia II 3
Camillus XXXVIII 5
candidatus VIII 22
candidus VIII 24
canis XXVIII 1
cappo XXI 2
Capitolium XVII 11
captivus XX 8
caput XIV 21; XXXIX 31
carcer XX 9
Carthago XXI 1
carus XXVI 2
castra XVII 19
casus XXIII 38
Catilina XV 1
causa I 32; II 4; III 21
cautus XXXIII 2
caveo XXXIII 5
cavo XLIII 5
cedo XXIV 17; XXXIII 15
celeriter XXXII 7
celo XVII 29
cena XXVI 16
censeo XLIV 10
censor X 2
census XLVIII 18
centum II 34
centuria XXIII 20
cerno XXIV 25
certo XIII 7
certo XXIV 23
cessio XXVI 12
cesso XXXIX 11
ceterus VII 59
cibus XIX 25
Cicero XI 1
circum LIV 3
circumsto XVIII 9
cito XXXII 8
civilis XXII 8
civis XVI 1
civitas XIII 33
clamor XIX 7
clarus VII 5
classis XX 11
clipeus XL 19
coalesco XX 31
coarto LIX 5
Cocceius Nerva XLVIII 12
codicillus XLIX 13
coemptio LVII 6
coepi LI 4
coeptus XXXII 17
cogitatio XLIV 9
cogito XXXII 15
cognosco XXXV 9
cogo XXXI 3
collegium XXX 4
collis XXX 16

colo VIII 17
commercium XVI 15
commodum XXXI 7
commodus XXVIII 25
commoveo XXXV 1
communicatio XXII 24
communis XXII 4
comparo XV 26
competo LVI 4
complures XXXVIII 14
comprehendo XXI 48
concordia I 46
condemno III 4
condicio XXIX 4; LIX 10
condicio sine qua non
XXIX 4
condictio LVI 6
condimentum XIX 26
conditor XX 21
condo XXI 6
conductio XXI 17
conductum XXI 17
confarreatio LVII 2
confiarreo LVII 25
conficio XXI 50
confido XLV 16
confirmo XI 29
congrego XXXII 21
coniunctio XXII 20
coniuratio XX 2
connubium XVI 14
connumero XLVIII 23
consensus XXIII 12
consentio IV 25; XLI 8
consilium X 23
consisto XLVII 14
consortium XXII 22
constans XXXVIII 4
constantia X 54
constituo V 27; XXII 9
constitutio XVI 34
constat XL 6
consto XX 3
consuetudo XXVIII 18
consul XI 9
consulo XXVI 4
consultum XX 5
continens LIV 4
contineo XV 16
continuo XII 30
continuus LVII 7
contra XXVIII 49
contractus XXXVII 11
contrahio XXIII 13
contrarius VI 23;
XXXVIII 3
contumacia II 47
convenio XLV 10
conventio XIV 11
convinco IX 3

convivium XVII 15
copia I 22
coquus XXV 23
coram LII 2
cornu XXIII 17
corono XVI 28
corporalis XXVIII 44
corpus XIV 24
correctio LI 10
corrigo XLIV 8
cras IX 2
creditor XIII 43
credo XII 39
creo XXXIX 17
cresco XXXIII 13
crimen XIV 4
criminalis XXII 31
culpa II 1
culpa lata VII 24
cum II 30
cumulo II 48
cupiditas XXXVII 19
cupidus XXXVIII 27
cupio XXVII 9
cur I 40
cura I 48
curatio XXIX 8
curia XIV 20
curo II 14
curriculum VI 24
curro XLIII 12
currus XXXIX 1
custodia III 22
custodio IV 24
custos X 9

D

damno XX 35
damnosus XIII 47
damnum XXXVIII 18
danai XLVIII 9
datio LV 4
de VII 52
debeo II 10; XIII 5
debitor XII 59
debitum VII 53
cedo XLII 6
decemvir XLIV 19
decerno XI 10
declaro XLIII 1
decretum XII 6
decurio LIX 11
deduco XXXIX 30
defendo XIII 29
defensor X 55
definitio LIX 2
definitio XXII 7
deinde III 28

de iure XIV 17
delecto XIV 25
deleo XIX 10
delibero III 27
delictum XVII 30
delinquo XL 3
deminutio XXV 28
demitto XLVII 2
demonstro XXIX 5
Demosthenes XVIII 12
demum XIII 26
denique XXIII 9
depono XIV 35
derisor XXXII 9
derogo XIV 12
describo XXIII 18
desino XII 55
despero XXXVIII 17
desuetudo LVII 18
desum XLVI 4
detrimentum XXXIV 6
deus V 36
devinco XXXIX 44
dexter XXIV 13
dico III 10; XI 43
dies XXIV 16
differentia XXIV 10
differo XLVIII 19
difficilis XXII 30
difficultas LIII 8
diffido XLV 18
dilabor XXXVII 10
diligens XXXVI 7
diligentia VII 19
diligo XXXVIII 21
dimidium LI 5
dimidius LI 5
discipula I 13
discipulus V 6
disco III 15; XII 14
discordia XVIII 21
disperdo LVIII 4
dispicio XXXIII 6
disputo XLIV 4
dissimilis XXVII 17
dissolvo XV 2
distraho LIV 5
diu XXIII 5
diurnus XIII 20
diuturnus VIII 23
diversus X 52
divido XVI 16
divinus XXII 23
divisio XXVII 1
divitiae IV 28
divus XLVIII 11
do II 13; XI 32
doceo II 25; XV 15
doleo XXVIII 5
dolus VII 32

dolus malus VII 34
domicilium VIII 11
dominus V 15
domo XXXIX 42
domus XXVII 12
donatio XXVIII 26
donec IX 6
donum XLVIII 10
dormio IV 18
dos XII 18
dubito XXXIII 4
dubium XII 58
dubius XXVII 5
duco V 16; XI 13
dulcis XXIII 34
dum III 20
duodecim XIII 15
duplus XLIII 18
durus XIII 41
dux X 24

E

edico XL 5; XLIII 3
edictum VIII 32; IX 11
edictum perpetuum VIII 33
edo III 32; XXXI 11; XLVII 8
educio XX 23; XXXIV 11
efficio XLVIII 6
egeus XIII 1
egestas LVIII 5
ego II 26
egregius X 53
eicio XXXIX 26
elegantia V 31
elephantus V 33
eligo XLIII 16
eloquentia XI 8
emendo VI 37
emitto LIV 1
emo V 20; XIX 24
emptio XXI 19
emptor X 35
enim XV 18
eo L 1
Epaminondas XL 16
epistula III 29
eques X 44
equus V 29
ergo XXI 47
erro II 42
error X 36
error calculi X 38
error in persona X 38
error in negotio, in corpore, in substantia XIV 32

erubescio III 30
esurio XLIII 14
et I 5
etiam VII 60
etiamsi XLIX 3
Europa I 1
evello XL 25
evito XLVI 13
evoco LIX 6
ex, e V 34
exactus XXI 45
exceptio XIII 41
excito XIX 1
exclusio XXX 2
exemplar XVIII 13
exemplum VI 32
exerceo XV 9
exercitus XXIII 21
exheredo XL 12
exheres XLI 2
exigo XXXIX 16
existimo XLI 6
exitus XXIII 37
ex officio VI 29
expedio XLVII 6
experientia II 36
expleo XXXVIII 31
exploro LIX 9
expono XXI 5
expugno XII 8
exspecto XII 36

F

fabula III 16
facile XII 15
facilis XXXII 11
facio IV 1; XII 37
factum XIV 18
facultas XLIII 2
falsus VIII 29
fama II 43
fames XIX 27
familia VIII 13
far LVII 1
farreum LVII 3
farreus LVII 4
fateor XXXVII 5
fatum XXVIII 30
faustus L 2
Februarius XXX 18
fel XVIII 24
feliciter XXXII 10
felix XXXII 6
femina I 25
femininus XXXV 5
fere XII 7
ferio XIX 16
fero XLVIII 1

ferrum XIX 21
ferus XVIII 7
fides XXIV 27
fido XLV 14
figura II 6
filia II 12
filius VII 29
finio XXI 11
finis XVI 27
finitimus XXXIX 41
flamen LVII 21
floreo II 18; XVI 23
flos X 18
flumen XVIII 3
fluo XVII 26
fluvius XI 19
fodio XXVIII 20
fons XVI 31
forma VII 11
fortis XXVI 17
fortiter XIX 6
fortitudo XIII 31
fortuna XXIX 11
forum VIII 21
fossa XVII 21
fovea XXVIII 21
frater XXVI 21
fraus XIII 42
fructus XXIII 33
frugaliter XLVII 9
frumentum VI 13
fruor XXXIX 19
frustra IV 8
frux XLVIII 3
fugio IV 2
fumus XL 7
fundamentum XXVIII 11
fundo XL 22
fundus V 17
fur X 28
fur improbus X 30
furtum VII 42

G

Gaius Sempronius VII 62
Gaius Servilius Ahala
XXXIX 2
galea X 49
Galli VIII 26
Gallia XVII 13
gaudeo XLV 6
generalis XXII 26
gens XVI 6
genus XVIII 11
gero VIII 25; XX 33
gladius X 46
gloria IV 27
glorior XXXIX 4

Gracchus XLI 7
Graecus IX 13; XXXVIII
28
grammaticus X 8
gratia XV 4
gratus VIII 31
gravis XXII 1
gustus XLIV 3
gutta XLIII 4

H

habeo II 8; XII 43
habito X 16
Hadrianus LIX 17
Haedus XI 37
Hannibal XXXV 12
Hasdrubal XXXVIII 17
hasta XL 27
haud II 41
Hellespontus XXXIX 45
Helvetii XII 45
heredem scribere XI 25
hereditas XIII 45
heres X 33
heri XI 11
Hispania XXXVIII 15
historia I 47
hodie VII 51
homo X 11
honeste IV 15
honestus XXXVIII 1
honor (honus) X 17
hora IV 3
hostis XVI 11
huc LIV 6
humanus VII 35

I

iacio XX 18
iam VII 57
ibi I 43
ibique XII 34
idcirco XVI 24
idem per idem XXVII 13
ideo LII 6
Idus XXXI 13
igitur XXI 51
ignarus XXVIII 55
ignis XIX 20
ignorantia VI 25
ignoro XLIII 8
ignotus XVIII 16
ille XII 21
illic XLIX 2
illustris XXXVIII 33
imaginarium LII 1

imitatio XXII 16
imitor XXXVII 2
immitto XL 8
impar XXXVII 22
impavidus XI 5
impedio XXXIV 9
imperator IX 9
imperitia XV 6
imperium XXV 14
impero XIII 9
impetus XXXIX 14
impleo XXIII 44
improbus X 29
impubes XXXV 4
impunitus XX 30
in I 18
inaestimabilis XXIV 21
incendium XXIII 43
incertus XXIV 24
incido XXVIII 22
incito XXVIII 50
includo XX 10
incola VI 2
incolumis XXXIII 7
incorporalis XLVII 12
inculpatus LIX 13
individuus XIV 30
industria I 35
ineo L 15
infamia XXI 9
inferi XLII 9
infestus XXVIII 51
infitor XLIII 17
in fraudem legis XIII 42
ingenuus XXXVII 6
inimicus VI 29
iniquus XXVI 6
initium VI 38
iniuria I 33
iniustus XXIV 12
in ius vocare XIV 37
innumerabilis XXXIX 7
inopia II 40
insania VI 39
inscribo XLIV 20
in sententia manere II 48
insula I 14
insum XLVI 8
institutio XXVIII 12
institutum XLIV 16
institulo XLIX 14
intellego IV 11; XXXV 11
intendo LVI 2
inter VI 18
interdico XV 11
interdiu IV 16
interdum XIII 46
interficio XVI 12
interpres XXIII 8
interpretatio XXI 21

interrogo II 32
interrumpo LVII 16
intersum XLVI 6
introduco XLIV 5
inutiliter L 11
invado XXVIII 52
invenio XXI 29
invito L 7
invitus XV 28
ipse XXVIII 7
ira I 30
iste XXVIII 2
ita XXI 32
Italia I 3
Italicus XXVIII 32
itaque XII 48
item VIII 7
iter XIV 8; XXVIII 38
iubeo V 26; XXVI 3
iucundus X 5
iudex X 21
iudicium VII 58; XII 2
iudico XIII 3
iugerum XXXIX 37
Iugurtha XXXVIII 20
Iulius Paulus VII 1
iumentum L 20
iurisdictio XIV 38
iurisconsultus XXXVIII
25
iuris prudentia XVIII 26
ius XIV 2
ius civile XXII 12
ius dicere XIV 40
ius gentium XXIX 7
ius naturale XX 12
ius talionis XVIII 28
iuste XXXII 4
iustitia XIII 13
iustus VII 9
iuvenis XIX 33
iuventus XLIII 10

L

L. V 13
labor X 7
laboriosus VII 50
laboro I 42
Lacedaemonius XXI 13
lacus XXIII 26
laedo XXI 14
laetus XLVIII 24
lana XXI 24
lapis XLIII 6
largus XXIII 35
lateo XIV 6
Latine III 1
Latinus VII 4
latro XXXVII 20

latus VII 6
laudo I 36
laus XIII 14
lavo XXIII 28
legatum XXI 36
legatus X 41
legem referre XLVIII 13
legitimus VII 37
lego III 2; XII 40; XXI
37
lenis XLVI 3
leo X 15
Leonidas XII 31
lepos XLVI 7
levis XXII 2
levitas XLIX 6
levo XI 45
lex X 40
lex Iulia et Papia Pop-
paea XV 19
libenter III 17
liber VI 10; VII 27
liberi XV 20
libero XV 21
libertas XIII 6
libertinus XX 14
libertus XLIX 12
libido XV 13
libra II 28
libripens LII 3
licentia LIX 3
licet XVI 10
Licinius XXXIX 27
lictor XIX 11
lingua VIII 2
lis XIII 18
litigo XLV 7
littera II 7
litus XVIII 2
locatio XXI 16
locatum XXI 16
locuples LIX 15
locus VI 19
longus XXII 28
lorica X 48
Lucius Titius V 14
lucrum XXXIV 3
ludo XLIX 10
luna I 38
lupus V 32
Lutetia XX 24
lux XVI 19
Lycurgus XLII 3
Lydia I 4

M

Macedones XXXIX 39
Macedonia LIX 18
machina V 37

Maevius XLIX 11
 magis XXV 9
 magister V 4
 magistra I 12
 magistratus XX 7
 magnificus X 45
 magnus VII 7; XXV 15
 maiestas XXI 15
 mala fides XXIV 27
 male I 41
 maleficium XV 22
 malo XLIX 7
 malum XV 24; XVII 17
 malus VII 33; XXV 17
 mancipatio XXVI 10
 mancipium XXIV 4
 mandatam VII 55
 mando XXXIV 2
 mane XXX 2
 maneo II 50; XXIII 3
 manifestus VII 43
 Mantinea XL 17
 manumissio LV 2
 manumitto XX 16
 manus XXIII 11
 Marcus Tullius Cicero
 XI 1
 mare XVIII 1
 mare Mediterraneum
 XVIII 10
 maritimus XXXIX 48
 maritus LVII 14
 Martius XXXI 15
 mas XXII 21
 masculinus XXXV 2
 masculus XLV 9
 mater XVI 25
 materia XXI 38
 matrimonium IX 14
 medius XXV 30
 meminere LI 6
 memor XXXVI 6
 memoria IV 22
 mens XIV 22
 mensa XIV 33
 mensis XXX 17
 Mercurius XLVIII 7
 meridies XXX 7
 meto XII 61
 meus VII 23
 migro L 19
 miles X 26
 milito XL 1
 minister XXIII 7
 ministro VIII 19
 minuo XX 18
 miser X 12
 missio LV 3
 mitto XI 15
 moderate XLVII 10

modestus XXVI 4
 modo XXXIII 11
 modus XXV 5
 molestus VIII 5
 momentum XXVIII 27
 mons XVIII 23
 monstro I 29
 mora VI 5
 mordeo XXVIII 3
 morior XXXVII 23
 mors XVI 29
 mos X 3
 moveo XIX 3
 mulier LVII 13
 multum III 13
 multus VII 41; XXX 12
 mulus VIII 6
 mundus XXIX 15
 munio XVII 22
 munus XVI 30
 murus VI 15
 mus XXXVII 16
 musca V 35
 muto X 38
 mutuuum VI 28
 mutuus XXXIV 5

N

N. VII 14
 nam XI 3
 narro XXXII 3
 nascor XXXVII 7
 nato XLIII 13
 natura IV 7
 naturalis XXII 14
 natus XXXVII 3
 nauta I 10
 navigo I 11
 navis XX 12
 navis longa XXX 20
 nec VII 44
 necessarius X 32
 necesse LIII 7
 Negidius VII 15
 neglego XI 26
 nego II 2
 negotium VI 36; XIV 31
 nemo X 20
 nepos XI 22
 neque VII 44
 neque... neque, nec...
 nec VII 44
 nequitia LVIII 3
 nescio IV 19
 neuter XXVIII 23
 nex XIII 19; LV 7
 nihil II 17; XII 20
 nisi XII 26

noce XLV 12
 noctu IV 17
 nocturnus XIII 21
 nolo XLIX 7
 nomen XIV 5
 nominatim XL 13
 non I 39
 nonnullus XVIII 15
 nos XII 1
 nosco XIV 18
 noster VII 20
 nota bene II 46
 notitia XXIV 11
 noto II 44
 notus XLII 2
 November XXXI 14
 novus XVII 5
 nox XIV 15
 nubo XI 18
 nudus XVII 27
 nullus XIII 37
 num XLV 1
 numero XLIV 1
 numerus VII 61
 nunc XXIII 40
 nunquam XXXII 20
 nuntius XVI 21
 nupta LVII 8
 nuptiae XXII 19
 nusquam XXXII 1

O

O! oh! XIV 13
 ob XXVIII 45
 obicio LIX 20
 obligatio XIV 1
 obligo XXI 30
 oblittero LVII 19
 obliviscor XXXVII 25
 obtempero XIII 4
 obtineo VIII 14; LVII 12
 obviam L 4
 occido XIII 22
 occupo XII 33
 oculatus XXX 13
 oculus VII 47
 odor X 19
 officium VI 30
 oleum XI 47
 olim X 14
 omnis XXII 6
 opera XI 48
 opinio XXII 33
 opis (ops) XXXI 5
 oportet XL 10
 oppidum VI 17
 oppugno XLV 3
 opto II 31

opus XIV 10; XXXVI 5
opus est XXXVI 5
oratio XVII 23
orator XI 2
orbis XXIII 45
origo XXVI 15
orior XXXVII 17
orno VII 8
os XXXVIII 8
ostento XLVIII 2
otium VI 20
ovum XVII 16

P

P. V 18
pactum XXX 3
palma I 21
panis XIX 34
par XXII 3
parcus XXIII 36
parens XXVI 7
pareo XXI 3
pario XXII 5
paro VI 4
pars XI 24
parsimonia XLII 1
partim XXXVII 26
parturio XXXVII 14
parvus VIII 4; XXV 25
pastor XX 22
pateo XXVIII 58
pater XII 23
paternus LVIII 1
patria I 15
patricii XXXI 6
patronus LIX 16
Paulus XL 4
pauper XXV 8
paupertas XIII 49
pax XI 34
peccatum L 8
pectus XVII 25
pecunia II 11
pecuniarius VII 54
pedes X 43
pensio XXXIX 35
per VII 25
peraeque XXXVII 27
percipio XLVII 15
percutio LII 5
perdo XI 49
perduco LVIII 6
peregrinus IX 15
pereo L 13
perficio XLIX 4
periculum VI 3
periculum est emptoris
X 36

periculosus XVIII 20
peritus X 25
permaneo XXI 52
permitto XIII 11
permutatio XXX 10;
XXXIV 8
permuto XXII 32
pernicies XXV 27
pernumero XXXIX 33
perpetuus VIII 33
Persae XII 35
persevero LVII 9
persolvo XXXIX 36
persona VIII 30
persona grata VIII 31
pertineo XXVI 19
pervenio XII 53
pes XXX 9
peto XI 35
Petronius V 30
Philippus XXXIX 40
philosophus XXXVI 10
piger XIX 5
pignus XIV 29
pigritia II 39
pilum X 47
pirata XXXVII 21
piscis XXIII 27
placeo X 27; XIV 16
placitum XX 6
plebeius LIX 12
plebiscitum XVI 32
plebs XIII 36
plenus X 30
plerique XXXVII 18
plerumque XIII 30
pluris XXX 12
plus XVI 2
Pluto(n) XLII 8
pluvia XLVIII 5
poema XLVII 11
poena II 49
poeta I 34
pondero XLIV 2
pondus XXIII 10
pono XX 25
populus V 25
porta XXXIX 49
porto XXVI 22
portus XXX 19
positio XXXI 16
possessio XXIV 26
possideo XXXIX 38
possum XLVI 10
post VI 35
post hoc non est propter
hoc XXVII 4
post scriptum XX 32
posterus XXV 18
postulo XIV 39

potentia II 38
potestas XIII 20
potio XIX 28
potior XXIX 3
potius XXXII 18
praebeo VI 14; XXV 3
praecceptum XXIII 4
praeclarus XXXIII 10
praedium VIII 8
praemium VI 7
praesens LIII 6
praeses LIII 5
praesidium VI 16
praesto XVII 3; XL 2
praesum XLVI 9
praetereo L 9
praeteritus X 6
praetor IX 5
pretium XXIV 6
prex XXXV 8
primo III 26
primogenitus XXI 23
primus VII 56
princeps XVI 35
principatus XXXII 14
principium XVII 14
prior XXV 19
prius XXI 10
privatus VII 40
pro X 42
probatio XIII 2
probo II 21; XXXIX 6
probus VII 18
prodigus V 38
proditio XVII 12
proditor XIX 14
produco LIX 21
proelium XII 9
proficiscor XXXIX 10
progredior XXXVII 12
progressus XXXVIII 32
prohibeo XXXVIII 2
proletarius XXV 7
promitto IV 9
promulgo XXXI 4
propero XXXIII 2
propinquus XXV 20
propono XXI 33
proprius X 22
propter XXVII 3
propterea XXVIII 53
prosum XL 15
proverbium XLV 13
provincia LIII 4
proximus XLIV 18
prudens XVI 37
prudentia XVIII 25
pubertas XII 52
pubes XXXV 6
publice XVII 9

publicus VII 39
Publius Ovidius Naso
V 22
Publius Sempronius V 19
Publius Valerius XXXIX
24
pudor LI 2
puella I 16
puer VII 3
pugna XI 31
pugno XXXII 13
pulcher VIII 3
Punicus XII 5
punio IV 20
puto XXIII 25
Pyrrhus XX 17

Q

quadrupes XXVIII 41
quaero IV 31; XII 11
quaestio XXI 31
qualis XXVIII 35
quam XVI 3
quando XLV 19
quantus XXVII 6
quasi VI 11
qui III 31
quia IV 13
quicumque LV 7
quid II 24; III 7
quidam XXIX 9
quidem XII 54
quidquid XII 28
quinquennius XLVII 1
Quirites LII 4
quis II 24
quisque XXIX 10
quo L 2
quod III 7; XXVII 1
quoniam XXI 41
quoque XL 23
quot X 34
quotannis XVII 4
quotiens LVI 1

R

radix XXIII 31
rapio XLII 12
rarus XVIII 14
ratihabitio XV 25
ratio XXII 18; XXXIX 12
recipio XIV 28
recito LIX 24
recte XV 14
rectus XII 25
reddo XIV 36

redeo L 16
redimo XVIII 18
refero XLVIII 17
reficio XIX 37
reformatio XXV 16
regio XXVIII 54
regnum XXV 12
rego X 4; XIII 40
regredior XXXVII 13
relinquo XII 22
remitto LIX 23
removeo XXI 8
Remus XX 20
reperio IV 32; XXXIX 8
reprehendo XLIX 9
reprehensibilis LIX 14
repudium XI 14
res XXIV 1
rescindo LI 3
rescribo LIX 19
res mancipi XXIV 5
res nec mancipi XXIV 5
res novae XXIV 9
respondeo II 23; XL 21
responsa prudentium XVI
37
responsum XVI 36
res publica XXVI 1
restituo XLVII 3
retineo XIII 32
reus V 1
revenio XLIV 17
revertor XLV 20
rex X 39
rex sacrorum LVII 22
ridiculus XXXVII 15
ripa XVIII 4
rogo II 22; XI 38
Roma V 24
Romani V 23
Romanus VII 26
Romulus XX 19
rursus LV 1
rusticus VIII 9

S

sacer XVII 7
sacer Mons XVIII 24
sacrificium LVII 20
saepe I 31
saevio LV 10
Salamis XX 13
salarium LIV 11
salus XXIII 39
saluto XI 40
salve! salvete! V 3
salvus XXXIX 20
sano XXVII 15

sanus XIV 23
sapientia IV 26
sapiens XLII 4
satis XXVIII 24
Scaevola II 20
sceleratus XXXIII 14
scelus XIV 17
schola III 24
scientia II 37
scio IV 12
Scipio XII 16
scribo III 3; XI 25
scriptor XI 6
scriptum XX 32
scutum X 50
se XIII 27
secedo XVIII 22
securis XIX 15
sed III 25
sedes XXIII 23
Seia XXI 27
semel XXXI 8
sementis XII 60
semper XXIX 2
senator XXXI 2
senatus XX 4; XXXII 1
senatusconsultum XVI 33
senectus XXXVIII 34
senex XIX 32
seni XXXI 10
sensus XXIII 24
sententia II 19
sentio IV 30; XXVII 18
Sequana XX 26
sequor XXXVII 9
series XXVIII 31
sermo X 10
sero XXXII 19
servio IV 14
servitus XX 15
servo XXXII 5
servum pro nullis habere
XXII 13
servus V 12
sepelio XLVII 4
Sextius XXXIX 28
sexus XXXV 3
si III 11
sic XXVII 10
sicut(i) XIV 7
significatio XXI 46
significo XLVIII 22
signum XI 30; LIX 8
silentium L 10
silva X 13
simul XXXV 10
sin XXXIV 7
sine VI 26
singularis XXXVIII 23
singulis XXIV 2

sino XLI 1
 siquidem XL 11
 sitim explere XXXVIII 31
 sitio XLIII 15
 sitis XIX 29
 sive XXVIII 47
 socialis XXII 10
 societas XXXVI 3
 socius XXIV 15
 sol XXXIX 9
 soleo XLV 8
 sollers XXXVIII 24
 Solo(n) XLIV 14
 solum XI 4; XXVIII 33
 solus XXVIII 9
 solvo III 18
 somnus XXXIII 1
 soror XXI 28
 spatium XXX 21
 specialis XXII 25
 specto XV 23
 sperno XII 42
 spes XXIV 20
 spondeo II 35
 Spurius Maelius XXXIX 3
 statim XXVIII 48
 statuo XXI 7
 status XXIII 2
 status quo ante XXIX 6
 stella I 27
 Stichus V 11
 sto XXXIII 9
 strictus XXI 22
 studeo II 9; XXIV 10
 studium VI 27
 stultitia XXXVII 24
 stultus XLV 21
 suadeo XXVI 5
 sub XIII 17
 subicio XXIX 12
 subsidium XI 39
 substantia XIV 32
 subverto XLVI 12
 succedo XXIV 7
 successio XLVII 16
 sufficio LIX 4
 suffragium XVI 13
 sui iuris XIV 26
 summa summarum XXV 24
 super(us) XXV 21
 superbia XXVIII 61
 superfluus XLV 11
 supero XII 10
 supersum XXXIII 12
 suppleo XLIV 7
 suppono LV 5
 supra LV 9
 suus VII 22

T
 tabula III 14
 tabula rasa IX 17
 taceo II 33; XXXVI 9
 taho VI 32
 talio XVIII 26
 talis LV 11
 tam XXXVIII 34
 tamquam XXVII 11
 tandem XLII 11
 tango XLVII 13
 tantum XV 17
 tantum . . . quantum IV 21
 tardo XLV 4
 taurus XXIII 16
 telum XIII 28
 tempestas XVIII 19
 Thermopylae XII 32
 tempus XIV 14
 tenebrae XLII 5
 teñeo II 29; XIX 19
 tergum VII 48
 terra I 2
 terreo XIX 8
 testamentarius VII 36
 testamentum VI 6
 testator XXI 40
 testimonium XIII 48; LIX 22
 testis XVI 4
 testor L 12
 Tiberis XXX 15
 timeo IX 1; XXXIV 10
 timidus XXVI 18
 toga VIII 23
 tolero XIX 18
 tollo XXIII 30
 tot X 35
 totus XII 6
 traditio XXV 26
 traditio brevi manu XXV 26
 traditio longa manu XXV 26
 trado XXVIII 46
 traduco XII 46
 traho VI 33
 traicio XXXIX 46
 trans L 5
 transeo L 14
 transfero XLVIII 15
 transfigo XL 26
 transfuga XVI 9
 tribunal XVIII 8
 tribunus XIII 35
 tribuo XIX 4
 tribus XXIII 19
 triennium XXXIX 34
 trinocium LVII 15

triumpho XXXVIII 6
 Troia XIX 20
 tu III 5
 tum XIII 25
 tunc LIII 2
 turpis XXXII 16
 tussis XVII 28
 tutela I 26
 tutor XII 50
 tutus XXVIII 60
 tuus VIII 12

U

ubi I 45
 ubique XXXII 2
 ullus XXVIII 14
 Ulpianus Domitius XXXI 1
 ultra XLVI 11
 unde XXVI 14
 ungula XXIII 15
 universitas XLI 4
 universus XLVIII 21
 unus XXVIII 8
 urbanus VIII 10
 urbs XVI 8
 uro XLVII 5
 usucapio XXVI 11; LVII 11
 usura XXXIX 32
 usus XXIII 6; LVII 1
 usus-fructus XXXIX 18
 ut XI 51; XL 24
 uter XXVIII 15
 uterque XXVIII 16
 utilis XXV 6
 utilitas XXIV 3
 utinam XXXIV 1
 ut . . . ita IV 29
 utor XXXVII 8
 uxor XI 12

V

vacca IX 8
 vaco XXXVIII 12
 vae XX 34
 valde LIV 9
 valeo II 5; XVI 5
 vallum XVII 20
 vanus XII 41
 varius VII 10
 vasto XII 47
 vectigal XVIII 17
 vehemens XLI 5
 vehiculum L 21
 vehe XXXVIII 7

vel IX 12
velut XXVIII 36
venditio XXI 20
vendo IV 5; XLIII 9
venia XXXVI 1
venio V 7; XI 33
venor XLIII 11
venter X 31
ver L 17
verbum VI 31
vere XXVIII 6
veritas XVI 20
vero XII 56
verus VII 2
vesper XXX 8
vester VII 21
vestis XXI 35

veto XIII 10
vetus XXVI 20
vetustas XVI 22
via I 28
vicinus V 28
victor X 56
victoria I 44
vicus XXVIII 59
video II 27; XI 41
vigilia XXVIII 13
vigor XXVII 16
vinco III 19; XI 21
vinc(u)lum XIV 3
vindicatio LVI 5
vindico LIII 1
vinum XXXVIII 10
violo XIX 31

vir VI 8
virga XIX 12
virgo XIX 38
virtus XIII 8
vis XIX 17
vis et potestas LII 10
vita I 37
vitium VII 46
vivo III 12; XXVIII 10
voco XIV 37
volo XXXVIII 13; XLIX 1
voluntas XII 27
vos XII 3
vox XIX 9
vulnus XXVII 14

SÕNADE JUHATAJA.

A

Aafrika I 19
 aasta XXX 5
 abielu IX 14
 abielu, mehele minema
 XI 18
 abistama XLIV 6
 adopteerima, lapsendama
 I 17
 advokaat V 8
 aeg XIV 14
 aitama XLIV 6
 ajama XII 29
 alati XXIX 2
 Aleksander XXV 13
 alistuma XXI 3
 ametnik XX 7
 andma II 13; VI 14; XI
 32; XXV 3
 armastama I 24
 armastus X 57
 arvama XXIII 25
 arvamus, seisukoht; otsus
 II 19
 arvamuse, seisukoha juur-
 de jääma II 51
 asi I 32; XXIV 1
 aus VII 18
 austama XXXVIII 21
 avalik VII 39

C

Caesar XXXVIII 19
 Catilina XV 1
 Cicero XI 1

E

edikt VIII 32; IX 11
 edikti välja andma XL 5;
 XLIII 3
 eeskuju VI 32; XVIII 13
 eestkoste I 26

ehitama XXI 39
 ei I 39
 ei keegi X 20
 eile XI 11
 ei midagi II 17
 ei mingisugune XIII 37
 ei miski II 17
 ei, mitte I 39
 eitama II 2
 eksima II 42
 eksimus X 37
 elama III 12; XXVIII 10
 elu I 37
 eluiga XLIII 19
 enam XXV 9
 endine (esimene) XXV 19
 enne meie ajaarvamist
 XII 4
 era- VII 40
 esinema kohtus omas
 asjas III 22
 esitama, andma (hagi) II
 12; XI 32
 ette kandma XLVIII 17
 Euroopa I 1

G

Gallia XVII 13

H

haavama XXI 14
 hageja X 1
 hagi XII 24
 halb VII 33, XXV 17
 haldamine XV 12
 Hannibal XXXV 12
 harjumus XXVIII 18
 harjutama XV 9
 hea XV 3, XXV 22
 heaga kokku lepitult, va-
 bal kokkuleppel XV 4
 hea usk XXIV 27

hobune V 29
 hoidma II 29, XIX 13
 homme IX 2
 hooletus II 1
 hoolikas XXXVI 7
 hoolitsema II 14
 hukatus XXV 27
 hädaoht VI 3
 hästi II 45
 hääks kiitma II 21,
 XXXIX 6
 hääle(tamis)õigus XVI,
 13

I

igauks XXIX 10
 ilma, -ta VI 26
 ilus VIII 3
 inimene X 11
 isa XII 23
 isamaa I 15
 isamaa vaenlane XVI 11
 isand V 15
 ise XXVIII 7
 isiku hagi XIII 44
 Itaalia I 3

J

ja I 5
 jagama XVI 16
 janu XIX 29
 juht X 24
 juhtima V 16
 julgema XLV 2
 jutustama XXXII 3
 juures VII 49
 juurest, -st VI 22
 jõgi XI 19; XVIII 3
 jõud XIX 17; XXVII 16
 jäme hooletus VII 24
 jänu XIX 29
 järgnema XXXVII 9
 jääma II 50; XXIII 3

K
kaal II 28
kaasavara XII 18
kaebealune (süüalune)
 V 1
kaitse VI 16
kaitsma XIII 29
kallis XXVI 2
kandma VIII 25; XX 33;
 XLVIII 1
kaotama XIII 34
karistama IV 20
kartma IX 1; XXXIV 10
kas... või V 10
kasu XXIV 3; XXXI 7
kasulik XXV 6
kavalus VII 3
keel VIII 2
keelama XV 11
kehtima II 3; XVI 5
kerge XXXII 11
kes II 24; III 31
kesksugu XXVIII 23
kevad L 17
kiitma I 36
kindel XXIV 23
kinnitama III 10; XI 43
kiri III 29
kirjutama III 3; XI 25
kirves XIX 15
kisa XIX 7
kodanik XVI 1
kodumaa, isamaa I 15
kogu XXII 6
koht VI 19
kohtualune V 1
kohtu ees vastust andma
 III 22
kohtunik X 21
kohus VII 58; VIII 21;
 XII 2; XIV 2
kombeks olema XLV 8
komme X 3
konsul XI 9
koostama = tegema IV 1;
 XII 37
kord X 14
kreeklased IX 13;
 XXXVIII 28
krunt V 17
kuhu L 2
kui III 11; XVI 3
kui ei XII 26
kuid III 25
kumb XXVIII 15
kunagi X 14
kuningas X 39
kunst XVI 17
kuritegu XIV 4

kus I 45
kust XXVI 14
kutsuma XIV 37
kuu I 38
kuulama IV 10
kuuluma XXVI 19
kuulus VII 5
kõik XXII 6
kõrvutama (võrdlema)
 XV 26
käsi XXIII 11
käskima V 26; XXVI 3
küsima II 22; II 32;
 IV 31; XII 11

L

laager XVII 19
ladina VII 4; VIII 2
ladina keeli III 1
laev XX 12
laevastik XX 11
lahutama XV 2
lapsed XV 20
leidma IV 32; XXXIX 8
lihane XXII 14
liik XVIII 11
lind L 18
linn VI 17
linn, suurlinn XVI 8
looduslik XXII 14
loom XVIII 6
lugema III 2; XII 40
luuletaja, poeet I 34
lõpetama XXI 11
läbi VII 25
lõõma XIX 13; 16

M

maa I 2
maa, põld VI 12
magama IV 18
maha jätma XII 22
maksma III 18
matkima XXXVII 2
meeldiv X 5
meeles pidama IV 22
mees VI 8
meie XII 1
meie (oma) VII 20
meri XVIII 1
mets X 13
miks I 40
mina II 26
minema L 1
minu (oma) VII 23
mitmesugune VII 10

mitte kunagi XXXII 20
mitte miski II 17
mitte usaldama XLV 18
muistne VIII 1
muutma X 38
mõtlemine IV 30
mõtlemine LI 6
mälu IV 22
mööda minema L 9
müüma IV 5, XLIII 9

N

naaber V 28
nagu... nõnda-IV 29
naine I 25; XI 12
naist võtma XI 13
naisõpilane I 13
naturaal- XXII 14
neitsi XIX 38
nimetama XVI 26
nimi XIV 5
noormees XIX 33
nägema II 27; XI 41
näitama XXIX 5
nälg XIX 27
nüüd XXIII 40

O

obligatsioon XIV 1
oh kui XXXIV 1
oht VI 3
oma VII 20; VII 22
omama II 8; XII 43; VIII
 14, LVII 12
omand (us) XXIV 26
on lubatud XVI 10
ori V 12
orjama IV 14
osa XI 24
ostja X 35
ostma V 20, XIX 24
otsima IV 31, XII 11
otsustama V 27; XXII 9

P

palju VII 41; XXX 12
paluma XI 35, 38
parandama VI 37
Paul XL 4
pea XIV 21
peale I 18
pealinn XIV 21
perekond VIII 13
pärslastel XII 35

pettus VII 32; XIII 42
pidama II 10; VIII 28;
XII 43; XIII 5
pillaja V 38
poeg VII 29
poiss VII 3
pool XI 24
poolt, -lt VI 22
preetor IX 5
protokoll (akt) VI 34
pulmad XXII 19
puunia XII 5
pögenema IV 2
põhjus I 32
põld VI 12
päev XXIV 16
pärast, tõttu II 4
pärastine XXV 18
pärija X 33
päästma XXXII 5
püsima II 50, XXIII 3

R

raamat VI 10
raha II 11
rahu XI 34
rahvas V 25; XVI 6
rahvusvaheline õigus
XXIX 7
raiskaja V 38
raiuma XIX 13
rand XVIII 2
raske XXII 1; 30
rauk XIX 32
reetur XIX 14
relvad VI 9
rent XXI 17
riigi- VII 39
riigimaks XVIII 17
riik XIII 33; XXIV 1
rikkus IV 28
risk VI 3
Romulus XX 19
Rooma V 24
rooma VII 26
roomlased V 23
roim XIV 4
rõõmustama XLV 6
rääkima III 10; XI 13

S

saabuma V 7; XI 33
saadik X 41
saama IV 6; XII 19
saar I 14
saatma XI 15
sageli I 31

sarv XXIII 17
Scaevola II 20
seadus X 40
seal I 43
seest, -st V 34
seisukoht, arvamus II 19
seisund XXIII 2
seos XXII 20
side XXII 20
sinu (oma) VIII 12
solvama XXI 14
soovima II 31
sugu XVIII 11
suhe XXII 20
surema XXXVII 23
surm, vägivaldne surm
XIII 19; LV 7
surma mõistma XX 35
suur VII 7; XXV 15
suutma XLVI 10
sõber V 2
sõda VI 1
sõda pidama VIII 28
sõdur X 26
sõjaväe ülejooksik XVI 9
sõjavägi XXIII 21
sõna VI 31
sõna kuulma XXI 3
süü II 1
süüdi mõistma III 4
süüdistama II 16

T

tagasi kandma XLVIII 17
tagasi minema L 16
tagasi pöörduma XLV 20
tagasi tulema XLIV 17
tahtlus VII 32
tahtma XLIX 1
taluma XIX 18
tapma XVI 12; XIX 13
tapmine XIII 19
tark XLII 4
teada saama XXXV 9
teadma IV 12
teadmine II 37
tegema III 8; IV 1; XII 37
tehing, tegevus VI 36;
XIV 31
teie XII 3
teie (oma) VII 21
teine VIII 16; XXVIII 19;
28
teostama XLIX 4
tere V 3
terve XIV 23; XXII 6
testamendi tahvlikesed
III 14

testament VI 6
tingimus XXIX 4
toimima III 8; XII 29
toit XIX 25
tooga VIII 23
tooma XLVIII 1
tsensor X 2
tulema V 7; XI 33
tundma IV 30; XXVII 18
tundmatu XVIII 16
tunnistaja XVI 4
tunnistama XXXVII 5
tõde XVI 20
tõeline VII 2
tõestus VI 21
täht I 27; II 7
täna VII 51
töö X 7
töökas VII 50
töökas I 35
töötama I 42
tütar I 16
tütarlaps I 16
tütre kohta omama VIII
15

U

Ulpianus XXXI 1
umbusaldama XLV 18
usaldama XLV 16
usk XXIV 27
uskuma XII 39

V

vaba VII 27
vabadus XIII 6
vaenlane XVI 11
vahekohtunik V 9
vaid III 25
vaikima II 33; XXXVI 9
valdus XXIV 26
valge VIII 24
valitsemine XV 12
vallutama XII 33
valmistama VI 4
valvama, nägema II 27;
XI 41
valvur X 9
vapper XXVI 17
varandus VII 38
vastaspool VII 16
vastu XXVIII 49
vesi I 23
viis XXV 5
vili XXIII 33
vits XIX 12

voolama XVII 26
võim XIII 20
võima XLVI 10
võitlema XXXII 13
võitma III 19, XI 21
võlgnema II 10; XIII 5
vähendama XX 18
vältima XLVI 13
võõras VII 45

Õ

õhk XXV 1
õige VII 2
õigeks (vabaks) mõistma
III 6; XXXIX 5
õiglane VII 9

õiglaselt XXXII 4
õiglus XIII 13
õigus XIV 2
õigusvõime XIV 21
õitsema II 18; XVI 23
õnnelik XXXII 6
õpetaja V 4; I 12
õpetama II 25; XV 15
õpilane V 6
õppima II 9; XXIV 10;
III 16; XII 14

Ä

äge, terav XXXII 12
ära, ärge II 15
äraandja XIX 14

Ü

ühendus XXII 20
ühine XXII 4
ühiskondlik VII 39
ühistumine, (liit) XXII 24
ühtsus XXII 22
üksmeel I 47
üle, -st L 5
ülejoosik XVI 9
ülekohus I 33
ülemjuhataja IX 9
üles tunnistama (omaks
võtma) XXXVII 5
ütlemata III 10; XI 43
üür XXI 16

LÜHENDID

- abl. — ablativus
 ~ inst. — instrumenti
 ~ mens. — mensurae
 ~ qualit. — qualitatis
 ~ sep. — separationis
 ~ temp. — temporis
- abl. abs. — ablativus absolutus
- acc. — accusativus
 ~ c. inf. — accusativus cum infinitivo
- act. — activum
- adi. — adiectivum
- adj. — adjectiiv
- a. n. a. — ante nostram aetatem
- Arist. — Aristoteles
- c. — cum; communis generis
 ~ abl. — ablativo
 ~ acc. — accusativo
 ~ dat. — dativo
 ~ gen. — genitivo
 ~ inf. — infinitivo
- Caes. — Gaius Iulius Caesar
- Cic. — Marcus Tullius Cicero
- coni. — coniunctivus
 ~ dubit. — dubitativus
 ~ hort. — hortativus
 ~ opt. — optativus
 ~ pot. — potentialis
 ~ prohib. — prohibitivus
- coniug. — coniugatio
 ~ periph. act. — periphrastica activi
 ~ periph. pass. — periphrastica passivi
- comp. — comparativus
- dat. — dativus
- dekl. — deklinatsioon
- Dig. — Digesta
- f., fem. — femininum, femini generis
- fin. — finale
- fut. (I, II) — futurum (primum, secundum)
- gen. — genitivus
 ~ part. — partitivus
 ~ poss. — possessivus
 ~ pret. — pretii
 ~ qualit. — qualitatis
- hist. — historicum
- Hor. — Quintus Horatius Flaccus
- imperat. — imperativus
- imperf. — imperfectum
- ind. — indicativus
- indecl. — indeclinabile
- Iav. — Iavolenus
- Iustin. — Iustinianus
- konj. — konjugatsioon
- kr. s. — kreeka sõna
- Liv. — Titus Livius
- lõpul. — lõpulisel
- m., masc. — masculinum, masculini generis
- Mart. — Marcus Valerius Martialis
- n., neutr. — neutrum, neutra, neutrius generis
- Mod. — Herennius Modestinus
- nom. — nominativus
 ~ c. inf. — cum infinitivo
- obi. — (ut, ne) obiectivum
- Ovid. — Publius Ovidius Naso
- Papin. — Papinianus
- part. — participium
- pass. — passivum
- Petron. — Gaius Petronius Arbiter
- Pl. — Titus Maccius Plautus
- pl. — pluralis
- Plin. — Gaius Plinius Secundus Minor
- Plin. Van. — Gaius Plinius Secundus Maior (e. Plinius Vanem)
- plusq. — plusquamperfectum
- postpos. — postpositio
- praes. — praesens
- pron. — pronomen
 ~ demonstr. — demonstrativum
 ~ indefin. — indefinitum
 ~ interrog. — interrogativum
 ~ pers. — personale
 ~ poss. — possessivum
 ~ relat. — relativum
 ~ refl. — reflexivum
- Quint. — Marcus Fabius Quintilianus
- Sall. — Gaius Sallustius Crispus
- sc., scil. — scilicet
- Sen. — Lucius Annaeus Seneca
- sg., sing. — singularis
- Spin. — Spinoza

subst. — substantivum
Suet. — Gaius Suetonius Tranquillus
sup. — superlativus
Tac. — Publius Cornelius Tacitus
taval. — tavaliselt
Ter. — Publius Terentius Afer
v. — verbum, vōi
~ impers. — impersonale
~ defect. — defectivum
Ulp. — Domitius Ulpianus
Verg. — Publius Vergilius Maro
voc. — vocativus

ROOMA EESNIMEDE LÜHENDID

A. — Aulus
G. — Gaius
L. — Lucius
M. — Marcus
N. — Numerius
P. — Publius
Q. — Quintus
Sp. — Spurius

SISUKORD

Eessõna	3
-------------------	---

I

I. I deklin. Praes. ind. (esse, I konj.)	5
II. Praes. ind. act. (I, II konj.)	5
III. Praes. ind. act. (III konj.)	6
IV. Praes. ind. act. (III konj. io-lõpul.; IV konj.)	6
V. II deklin. (masc.)	7
VI. II deklin. (neutrum)	8
VII. I, II deklin. adjektiivid. Pron. poss.	8
Apud arbitrum	9
VIII. Imperf. ind. act.	9
IX. Fut. I act.	10
X. III deklin. (masc.)	10
De militibus Romanis	11
XI. Perf. ind. act. Supinum. De Cicerone	11
XII. Plusq. ind. act.; fut. II act.	12
XIII. III deklin. (fem.)	12
XIV. III deklin. (neutrum)	13
In iure, in iudicio	13
XV. Praes. ind. pass.	14
XVI. III deklin. (i-deklin. I)	14
De iure Romano	15
XVII. Imperf. ind. pass.	15
XVIII. III deklin. (i-deklin. II)	16
XIX. Fut. I pass. i-deklin. erijuhtumid	16
XX. Part. perf. pass. Perf. ind. pass.	17
XXI. Plusq. ind. pass. Fut. II pass.	18
Interpraetatio stricta	18
XXII. III deklin. adjektiivid	19
XXIII. IV deklin.	19
Litterae P. Scipionis	20
XXIV. V deklin.	20
XXV. Adjektiivide võrdlemine	21
Capitis deminutio	21

XXVI.	Pron. pers., refl.	21
XXVII.	Pron. demonstr. (hic, is, idem)	22
XXVIII.	Pron. demonstr. (iste, ille, ipse; unus, solus, totus, ullus, uter, neuter, nullus, alius	23
	Res Mancipi et nec Mancipi	23
	Dux milites ad pugnam contra hostes incitat.	23
XXIX.	Pron. relat., interrogat., indefin.	24
XXX.	Numeralia cardinalia	24
XXXI.	Numeralia ordin., distribut. Rooma kalender	25
	De iustitia et iure	26
XXXII.	Adverbia	26
XXXIII.	Praes. coni. act., pass. Coni. hort., pot., dubit.; ut fin.	26
XXXIV.	Imperf. coni. act., pass. Coni. dubit., opt., ut, ne obi.	27
XXXV.	Perf. coni. act., pass. Plusq. coni. act., pass. Coni. prohib. opt.	
	Quaestio obliqua. Cum hist.	28
XXXVI.	Konditionaallaused	28
XXXVII.	V. deponentia	29
	De iure civili et iure gentium	29
XXXVIII.	Participia. Coniug. periphr. act.	30
	De Catone	30
XXXIX.	Abl. instr., temp., causae, modi. Abl. abs.	30
	Leges Licinii et Sextii	31
	De Alexandro, rege Macedonum	31
XL.	Infinitivus. Acc. c. inf.	31
	De virtute ducis	32
XLI.	Nom. c. inf.	32
XLII.	Consecutio temporum	33
XLIII.	Gerundium	33
XLIV.	Gerundivum. Coniug. periphr. pass.	34
	Leges XII tabularum	34
XLV.	V. semideponentia	34
XLVI.	Sum — composita, posse	35
XLVII.	Imperat. fut.	36
	Res corporales et incorporales	36
XLVIII.	ferre et composita	36
XLIX.	velle, nolle, malle	37
	Codicillus	37
L.	ire et composita	38
	De servitutibus	38
LI.	fieri, v. defect. et impers.	38

II

	Lugemismaterjal	40
LII.	Mancipatio	40
LIII.	In iure cessio	41
LIV.	Epistula	41

LV. De iure personarum	41
LVI. Genera actionum	42
LVII. In manum conventio	42
LVIII. De prodigis	42
LIX. De testibus	43
Sõnastik ja seletused	44
I osa	44
II osa	88
Index	92
Lühendid	106
Rooma eesnimede lühendid	107

Фрейман Ханс

КНИГА ДЛЯ ЧТЕНИЯ ПО ЛАТИНСКОМУ ЯЗЫКУ
для студентов юридического факультета

На эстонском и латинском языках
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе 10

Toimetaja Rich. Kress
Tehniline toimetaja E. Kaitsa
Korrektor M. Teemägi

Ladumisele antud 16. IX 1958. Trükkimisele antud
18. X 1958. Paber 60×92, ¹/₁₆. Trükipoognaid 7. Arvutus-
poognaid 7,1. Trükiarv 1000. MB-07468. Tellimise nr.1919.
Trükikoda „Pioneer“, Tartu, Kastani 38.

Hind rbl. 2.45

6--7

Rbl. 2.45

Ⓟ
A-22367

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00191619 8